Pelerinul

Sava BOGASIU

Alpha MDN

Buzău • 2019

Dedic acest roman Înaltpreasfințitului Ciprian,
Arhiepiscop al Buzăului și Vrancei
în eparhia căruia a trăit Pelerinul.

Pelerinul

PELERINUL SFÂNTULUI MUCENIC SAVA DE LA BUZĂU

DTP şi coperta: **Valentina Bucur**

Tipar: **Alpha MDN SRL**
Buzău, Str. Col. Buzoianu Nr. 94
alpha@buzau.ro
www.alphamdn.ro

Editura Alpha MDN
ISBN 978-973-139-455-8

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
BOGASIU, SAVA
Pelerinul / Sava Bogasiu. - Buzău : Alpha MDN, 2019
ISBN 978-973-139-455-8

821.135.1

Prefață

Romanul **"Pelerinul"** este un dar spiritual deosebit, pentru că îl poți citi de fiecare dată mai însetat de a te primeni sufletește.

După citirea și recitirea acestuia, mărturisesc, am simțit bucuria certitudinii că vrednicul scriitor Sava Bogasiu (alias pr. Mihail Milea) a scris această carte cu o aparte devoțiune, având sufletul scăldat în lumină dumnezeiască.

Se cuvine amintit că Sava Bogasiu și-a dedicat bună parte din activitatea scriitoricească multor cărți în care a venerat întreaga activitate misionară a Sfântului Mucenic Sava de la Buzău, născut pe plaiurile buzoiene și slujind Bisericii lui Hristos până a plecat la Domnul.

Această nouă și de folos contribuție la cinstirea Sfântului Sava de la Buzău este o carte de suflet, cuceritoare prin înțelepciune și prin duhul credinței. Citind-o, simți pulsul însuflețitor al oxigenării sufletești.

Titlul romanului provine de la numele eroului (Pelerinul), considerat **„o icoană"** a misionarismului ortodox, pentru că, pe unde trecea, el propovăduia credința ortodoxă.

Dar cine era Pelerinul? Un credincios devotat, care se întrepta cu pioșenie spre Dacia (țara de origine) din Țara Sfântă, pentru a însoți transportul moaștelor Sfântului Sava în localitatea Cezareea Capadociei.

Pelerinajul lui în Țara Sfântă a fost o binecuvântare, ofeindu-i posibilitatea înțelegerii adânci a faptului că Domnul Iisus Hristos este într-adevăr **„Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat."**

Cititorii credincioși vor afla în timpul lecturii acestei cărți faptele pilduitoare, emoționante din întreaga activitate misionară a Sfântului Mucenic Sava.

Concomitent, vor avea posibilitatea să se convingă de tăria devotamentului cu care personajul central slujea Mântuitorului Hristos, căci, parcurgând drumul ce ducea către CEZAREEA CAPADOCIEI, Pelerinul, în

timpul popasurilor, le ostoia chinuiților creştini suferinţele îndurate din pricina nelegiuiților păgâni. Semenilor de acelaşi neam, le mângâia sufletul şi le insufla convingerea supravieţuirii prin credință.

Drumul spre CEZAREEA şi vizitarea acesteia au constituit pentru Pelerin o adevărată lecție plină de învățăminte; astfel, el a putut cunoaşte viața din mănăstiri, din aşezămintele sociale; s-a întâlnit cu locuitori plini de sapienţă, lărgindu-şi gândirea şi simțirea.

Aşa cum am precizat la început, romanul îmbogăţeşte cititorii prin enunțuri memorabile, pline de înțelepciune şi de evlavie, menite să înalțe sufletul. Unele vorbe de duh şi citate sunt presărate pe firul narativ cu dibăcie, înviorând discursul epic. Iată câteva dintre acestea.

O schiță de portret veridic, esențial, concis al Sfântului Mucenic Sava o realizează cu măiestrie scriitorul Sava Bogasiu, în replica părintelui Sansalas, încărcată de duioşie:

Ucenicul meu Sava avea în sânge muzica. Atunci când vorbea cu cineva, aveam impresia că el cânta.

Pasajele descriptive din cuprinsul cărții sunt încântătoare. Despre răsăritul de soare de la Sinope se spune că era: **un adevărat tablou ceresc, de pus în ramă. Soarele se ridică din Marea Neagră, pe care a aurit-o în multe nuanțe strălucitoare. Pescăruşii plini de viață, un pic înfometați, au ieşit la patinaj pe luciul mării, pentru a prinde câte un peşte orbit de lumina soarelui, care se scoală hotărât din mare(...).**

Se întâlnesc pe parcursul romanului şi alte pasaje descriptive încântătoare, care cuceresc cititorul, dând luminozitate paginilor din ampla narațiune.

Uneori, vocea unor personaje dobândeşte reflecții meditative care implică cititorul în sfera cugetării. Iată doar câtea eşantioane având reflexe filozofice. Despre rostul omului pe pământ se spune: **Nu venim la întâmplare în acest univers. Nu plecăm când vrem noi de pe acest pământ. Fiecare are un rost în această viață, o misiune, o lucrare sfântă; fiecare, după puterea primită de la Dumnezeu.**

Pe lângă caracterul reflexiv, unele enunțuri sentențioase capătă tonalitate concluzivă: **Toată viața învățăm, şi la moarte ajungem la concluzia că**

nu ştim nimic şi că nu am făcut nimic pentru suflet.

Cartea cucereşte şi prin faptul că scriitorul acordă spaţiu amplu împletirii istoriei cu învăţăturile duhovniceşti. Sava Bogasiu împărtăşeşte opinia lui Nicolae Iorga, savantul care spunea: **„Un popor care nu-şi cunoaşte istoria e ca un copil care nu-şi cunoaşte părinţii”.** Dincolo de cuvinte, se simt pasiunea şi respectul naratorului faţă de istoria pământului strămoşesc. De exemplu, Deceneu, preotul regelui Burebista, este amintit prin isprava lichidării viilor din zona Pietroasele; apoi este sugerată destoinicia vrednicului Burebista, precizându-se: **a fost primul rege care a reuşit să unească toate triburile dacilor într-un singur regat puternic, în partea de nord până la Marea Neagră.**

Devotat Sfântului Mucenic Sava, prozatorul reuşeşte, cu virtuozitate, să facă simţit duhul acestuia în întreaga carte.

În afară de Sansalas, care l-a cunoscut bine pe cântăreţul bisericesc, Sfântul Sava este venerat şi de alte personaje, precum vrednicul Guvernator al Tomisului. Acesta vorbeşte elogios despre martirul neamului nostru. Văzând moaştele sfântului, le sărută şi rosteşte: **Îmi venea să-l iau în braţe. Avem acelaşi sânge, acelaşi crez, acelaşi Dumnezeu, aceeaşi Biserică. Este de-al nostru; de aceea, mă atrage şi mă bucură tare mult Sfântul Mucenic Sava.**

Când se iveşte prilejul să se evoce măreţia caracterului pios al Sfântului Sava de la Buzău, cuvintele au o încărcătură semantică aparte.

Preasfinţitul Bretanion, în cuvântul său de învăţătură, rosteşte vorbe înălţătoare despre fostul dascăl bisericesc, apreciind că prezenţa moaştelor Sfântului Sava la Tomis îi însufleţeşte şi încurajează pe credincioşi. El spune credincioşilor care-l ascultă că martirul din Museos le dă enoriaşilor săi îndemnul de a merge pe drumul mărturisirii de credinţă şi de iubire faţă de Hristos.

În timpul deplasării carului tras de patru cai albi, în care se aflau aşezate moaştele Sfântului Mucenic Sava, numeroşii însoţitori sunt pătrunşi de fiorii cinstirii acestui vrednic iubitor al lui Iisus. Relatarea ritualului este fiorelnică, este concisă, emoţionantă.

Imaginea vizuală se împleteşte cu sugestia sentimentului unui eveniment

memorabil. În final, se spune: **Convoiul mare de creştini se întindea pe câteva sute de metri. Cu toţii plângeau de bucurie. Avea loc o repatriere a unui erou căzut pe câmpul de luptă împotriva necredinţei.** Se simte aici implicarea profundă a naratorului care transmite cititorului trăiri tulburătoare, unice.

Un enunț concluziv pecetluieşte finalul fragmentului citat: **Sfântul Sava este un erou al credinţei ortodoxe.**

Parcurgând cu atenție paginile cărții de față, nu se poate ca lectorul să nu descopere naturaleţea, acurateţea stilului, fluenţa monologului narativ, bogăţia şi diversitatea informaţiilor; toate acestea sunt elemente care antrenează şi accentuează starea de admiraţie a cititorului.

Ca şi celelalte scrieri ale scriitorului Sava Bogasiu, şi aceasta are un profund caracter educativ, oferind tinerilor şi semenilor interesaţi, prilejul de a înţelege mai bine de ce este necesară jertfelnicia pentru apărarea credinţei ortodoxe.

Martirajul sfinţilor, printre care se află şi Sfântul Sava, semnifică **suprema iubire faţă de Mântuitorul Hristos, dovada iubirii lor faţă de Biserica lui Hristos, care i-a pus în ceata mucenicilor, aceştia împodobind cerul sfinţilor.**

Desigur că despre virtuţile acestui roman, scris într-un timp record (conform spuselor autorului), se pot scrie pagini întregi.

Cert este că această carte cu caracter religios cucereşte cititorii. Da, fiindcă în cuprinsul ei sunt picurate prospeţimea şi firescul unei scrieri în care se simte respiraţia credinţei profunde.

Asemenea punţi către lumina sfântă, existente în paginile romanului, au permis abordarea faptelor, a evenimentelor şi a relatărilor în spiritul Ortodoxiei.

Lăsăm cititorilor plăcerea descoperirii altor dimensiuni valorice din romanul **„Pelerinul”**. Avem convingerea că acest demers va dărui, pe lângă plăcute clipe de destindere, şi momente de curăţie sufletească, de eliberare din chingile grijilor cotidiene actuale.

prof. Traian Gh. Cristea

Precuvântare

Romanul „Pelerinul" este o continuare firească a volumului editat în anul 2008, intitulat „Sansalas", după numele duhovnicului Sfântului Mucenic Sava de la Buzău. Pelerinul este un monah care tocmai s-a întors în Dacia din Ţara Sfântă, pentru a lua parte la transportul în Capadocia al moaştelor Sfântului Sava.

Pelerinul este „o icoană" a misionarului ortodox care luptă pentru apărarea dreptei credinţe în lume. Pelerinajul lui în Ţara Sfântă l-a apropiat şi mai mult de Mântuitorul Iisus Hristos pentru că a înţeles pentru totdeauna că **Mântuitorul este cu adevărat „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Lumină din Lumină".**

Romanul „Pelerinul" are la bază date reale din viaţa şi activitatea misionară a Sfântului Mucenic Sava, care a trăit ca un monah pe valea Buzăului în timpul goţilor păgâni, un popor migrator venit în secolul III în această zonă.

În acest roman am folosit denumiri din secolul IV; În loc de Buzău am folosit denumirea de Museos, în loc de Constanţa, Tomis, în loc de Cernavodă, Axiopolis etc.

Pelerinul este de obârşie buzoian, din zona Bozioru şi cunoaşte bine locul unde s-a născut şi a trăit dascălul bisericesc Sava, ucenicul devotat al părintelui duhovnic Sansalas.

În drum spre Cezareea Capadociei, Pelerinul face multe popasuri pentru a-i întări şi mângâia pe creştinii persecutaţi de păgâni. Se opreşte la reşedinţa guvernatorului Junius Soranus, în Dobrogea. La Tomis, la îndemnul arhiepiscopului Bretanion, Pelerinul zăboveşte mai mult,

pentru a lua parte la praznicul **Duminica Tuturor Sfinţilor.**

Racla cu moaştele Sfântului Sava de la Buzău a fost primită cu multă bucurie sfântă la Catedrala Arhiepiscopală din Tomis, deoarece acest sfânt, în timpul vieţii sale pământeşti, a poposit aici de multe ori împreună cu duhovnicul lui, Sansalas.

Drumul Pelerinului spre Capadocia este plin de peripeţii, emoţii, lacrimi, dar şi de bucurii duhovniceşti, pentru că **pelerinajul în sine este o liturghie prelungită de pe pământ până la ceruri.**

La sosirea în Capadocia a moaştelor Sfântului Mucenic Sava de la Buzău, însoţite de **Pelerinul nostru şi de duhovnicul Sansalas,** a fost mare sărbătoare; o sărbătoare de neuitat.

Cu binecuvântarea arhiepiscopului Vasile cel Mare, personajul principal al romanului merge în pelerinaj prin toată Cezareea, pentru a cunoaşte viaţa mănăstirească şi aşezămintele sociale, precum şi pe vieţuitorii îmbunătăţiţi.

Pelerinul a trecut în revistă toate **instituţiile sociale care erau adevărate bisericii vii, asemenea unei stupine, precum şi multe mănăstiri.** Aici a găsit multă viaţă, mişcare, bucurie, credinţă şi spirit de jertfă.

Pentru Pelerin drumul în Capadocia a fost o adevărată lecţie din care a desprins această învăţătură biblică: **„Mare este Dumnezeu întru sfinţii Săi”.** A văzut ce înseamnă: **„Liturghie după Liturghie”** în concepţia Sfântului Vasile cel Mare, arhiepiscop al Cezareii Capadociei.

Acest roman este **mărturisirea mea de credinţă şi de cinstire faţă de Sfântul Mucenic Sava de la Buzău,** care m-a călăuzit tot timpul în activitatea mea misionară ca **preot slujitor la Catedrala copiilor „Sfântul Sava” din municipiul Buzău.**

Romanul a fost scris în 40 de zile, spre slava lui Dumnezeu, Care este minunat întru sfinţii Săi!

Mare este Dumnezeu!

Autorul

21 noiembrie 2019, Buzău
Intrarea în Biserică a Maicii Domnului

Planuri de călătorie

Mare este Dumnezeu!

- Blagosloviţi, cuvioase părinte!

- Domnul să te binecuvânteze, frate; dar cine eşti şi de unde vii?

- Binecuvântaţi şi mă iertaţi! Sunt un monah; tocmai am sosit de la **Locurile Sfinte** şi mă îndrept către Bozioru, unde vieţuiesc într-o chilie săpată în piatră pe care mi-a lăsat-o părintele duhovnic Pahomie înainte de a pleca la Domnul.

- Ce bucurie, frate, că ai fost la Ierusalim! Dar care ţi-e numele, ca să ne putem pomeni unul pe altul la rugăciune? **Eu sunt Sansalas**, slujitor în acest sat străvechi al dacilor de pe malul râului Museos.

- Pe mine mă cheamă **Pelerinul**, deoarece duhovnicul meu, Pahomie, mi-a dat acest canon, să merg cu blagoslovenie peste tot unde sunt locuri sacre, pentru a mă întări duhovniceşte.

- Bun canon. **Pelerinajul în sine este o lecţie de religie**, de mărturisire a credinţei, de jertfă şi de experienţă sufletească.

- Multe am avut de învăţat de la Sfinţii Părinţi pe care i-am întâlnit în viaţă. **Fiecare pelerinaj este o sărbătoare prelungită.** O carte citită, cu timpul se uită, dar **un pelerinaj se imprimă adânc în suflet.** Îmi aduc aminte cu mare bucurie

sfântă de fiecare călătorie în parte. Am multe a spune şi a povesti celor din jurul meu. **Un lucru văzut devine certitudine.**

Ca şi Sfântul Antonie cel Mare am învăţat multe până acum, din mila Domnului; de la toate şi de la toţi cei pe care i-am întâlnit pe calea vieţii mele. **De la pietre am învăţat răbdarea şi tăcerea. De la brazi, speranţa care nu moare niciodată; de la ape curgătoare, că totul în viaţă este trecător; de la vânt, să mă feresc din calea ispitelor; de la soare, să nu uit de rugăciunea lui Iisus, Soarele dreptăţii; de la parfumul florilor, să dăruiesc tot ce am primit de la Dumnezeu. Am învăţat că fiecare om are Crucea lui, chemarea lui şi un loc în rai, prin mila Maicii Domnului.** A cleveti pe unul şi pe altul este ca şi cum ai mânca carne de om. **Eşti fericit în măsura în care îi faci fericiţi pe cei din jurul tău. Spovedania deasă este cheia succesului.** Şi multe altele…

- Mă bucur tare mult, Pelerinule, că ai învăţat atâtea lucruri frumoase şi că toate acestea le spui şi celor pe care îi întâlneşti pe cale. Am o propunere de suflet: vrei să mă însoţeşti în Capadocia, pentru a duce **moaştele Sfântului Mucenic Sava de la Buzău, care a fost martirizat de către goţi în apele acestui râu pentru că nu a vrut să se lepede de Evanghelia lui Hristos?**

- Cu mare bucurie vreau să fac acest pelerinaj în Capadocia, ca să fiu alături de Sfinţia Voastră, de la care am multe de învăţat. Dar de ce trebuie dus atât de departe acest Sfânt Mucenic Sava? **Avem nevoie şi noi de moaştele sfinţilor martiri, ca să ne apere de rele şi să ne întărească mai mult în dreapta credinţă.**

- Aşa este, frate; cu greu mă despart de acest sfânt odor. Ba mai mult, **el a fost ucenicul meu iubit, îngerul bătrâneţilor mele.**

Am slujit cu el în biserică, pentru că a fost cântăreţ bisericesc. M-a însoţit în toate pelerinajele mele în Dobrogea, la preasfinţitul părinte **episcop Bretanion de Tomis, care păstoreşte toate ţinuturile, până la noi, aici, în Buzău.**

Avea o voce de privighetoare. Am admirat la el simplitatea şi curajul de a-L mărturisi păgânilor goţi pe Hristos. **Era neînfricat în credinţă şi râvnitor la rugăciune, gata de orice faptă bună. A fost monah, ca şi frăţia ta, sărac cu duhul, dar bogat în cele duhovniceşti.**

Strămoşii lui erau de fel din Capadocia, unde arhiepiscop este Vasile, unchiul lui Sava. Scrisoarea venită tocmai din Capadocia şi **insistenţele guvernatorului Junius Soranus, rudă şi el cu acest arhiepiscop** vestit în toată lumea pentru scrierile sale teologice, precum şi pentru aşezămintele sociale pe care le-a înfiinţat pe lângă biserici şi mănăstiri -, m-au determinat să le împlinesc a lor dorinţă sfântă.

Acolo, moaştele Sfântului Mucenic Sava vor fi ocrotite de atacurile barbarilor goţi, care nu ne dau pace deloc.

- Acum am înţeles şi mai bine de ce trebuie musai duse moaştele Sfântului Mucenic Sava cât mai degrabă în **Capadocia**, pe care eu, din păcate, nu am vizitat-o încă. Am auzit de la mai multe persoane că acolo sunt locuri minunate, **o mare oază creştină, cu mari trăitori ai Bisericii Ortodoxe.**

- Aşa este; după Ierusalim, Capadocia este al doilea loc sacru din lume, Pelerinule; trebuie să ajungi cât de repede acolo. Imediat după Rusalii, **Evanghelia lui Iisus Hristos a fost propovăduită în Capadocia de către Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel,** precum şi de ucenicii acestora, care au călătorit în această

provincie asiatică.

- Părinte Sansalas, unde se află pe hartă Capadocia?

- Pelerinule, este exact **în Asia Mică, în podişul Anatoliei**, între Ierusalim şi Constantinopol, noua capitală romană, ctitorie a marelui împărat Constantin, care a primit de curând şi apelativul de **„sfânt"**.

- Abia aştept să merg şi eu în Capadocia! Îmi place mult numele acestui ţinut. Este format din două cuvinte: **cap şi Dacia**. Probabil are vreo legătură cu Dacia noastră, care cred că se întindea până în Asia Mică, de vreme ce o parte din locuitorii din Capadocia au venit în secolul trecut aici, în ţara noastră, ca să-şi găsească liniştea din cauza prigonitorilor arabi împotriva Bisericii lui Hristos.

- Dragul meu, **denumirea „Capadocia" provine din limba persană şi înseamnă: „ţara cailor frumoşi". În persană numele ei se rosteşte astfel: „Katpatuca".** La început, Capadocia a fost locuită de fenicieni, un popor vestit în Antichitate. **Aici se găseau cei mai buni cai din lume; buni pentru curse, tracţiune, dar şi pentru lupte.**

Creşterea cailor este ocupaţia de bază a locuitorilor din Capadocia. **Tot aici o să vezi livezi întinse de rodii, smochini, măslini, precum şi culturi mari de bumbac.**

Deşi terenul este arid, stepă, locuitorii Capadociei au creat oaze mari de verdeaţă, prin muncă şi cu credinţa lor vie.

- Când va fi plecarea noastră în Capadocia?

- Dragul meu, vom pleca săptămâna viitoare, ca să pot termina şi eu **cele patruzeci de liturghii în cinstea Sfântului Mucenic Sava.** Am încheiat fiecare liturghie şi cu un parastas

pentru pomenirea lui. **Parastas fără liturghie nu se poate. Biserica ne învaţă că, după deces, sufletul omului rămâne pe pământ patruzeci de zile, timp în care el reface tot filmul vieţii pământeşti, după care pleacă la Dumnezeu, pentru a fi judecat şi aşezat la locul potrivit.** Liturghiile şi parastasele au un mare rol în uşurarea sufletului după moarte.

- Părinte Sansalas, dacă Sfântul Sava a fost mucenic, adică a fost omorât pentru credinţa creştină de către goţii păgâni, de ce trebuie să i se mai facă aceste slujbe? Nu este suficient pentru mântuire martiriul?

- Dragul meu, este adevărat, sângele muceniciei curăţă sufletul de orice întinăciune omenească. Sfintele slujbe nu fac rău sufletului. De ele avem nevoie oricând şi oricare dintre noi.

În ceruri, toate sufletele participă mereu la oficierea Sfintei Liturghii, pe care o săvârşeşte Însuşi Mântuitorul Iisus Hristos. Această slujbă este cosmică, deoarece în ea se cuprind cerul şi pământul, oamenii şi îngerii. Mai mare slujbă ca Liturghia nu există în Univers. Este singura slujbă care se face în rai.

- O, părinte, cât de înălţătoare este această slujbă! Câtă fericire pe Sfinţia Voastră, să staţi în timpul Sfintei Liturghii cu Mântuitorul Hristos!

- Aşa este, dragul meu, **sunt tare fericit, deşi sunt nevrednic de această mare slujbă dumnezeiască. La fel de fericit era şi Sfântul Mucenic Sava, dascălul meu bisericesc, care cânta la Liturghie asemenea îngerilor din cer.**

Ucenicul meu Sava avea în sânge muzica. Atunci când vorbea cu cineva, aveam impresia că el cânta. Avea o voce melodioasă,

caldă, liniştită, care răspândea multă bucurie sufletească celor din jur.

- Aţi spus că Sava era monah. De ce mănăstire aparţinea el?

- Dragul meu, a dus viaţă de monah, adică el nu a fost deloc căsătorit. Nu a depins de vreo mănăstire, cum eşti frăţia ta la schitul din Bozioru.

Orice persoană care trăieşte din plin cele trei voturi monahale: ascultarea, castitatea şi sărăcia de bună voie este în faţa lui Dumnezeu un monah plăcut. Viaţa monahilor este asemenea îngerilor din ceruri. În lumea de dincolo, oamenii trăiesc ca îngerii; sunt ca monahii: fără căsătorie şi fără averi. **Acolo te duci doar cu faptele bune, care sunt averea omului.** În ceruri facem ascultare doar de Dumnezeu, Care ne este tuturor ca un Tată bun; Lui Îi spunem: **„Tatăl nostru care eşti în ceruri”.**

- Părinte Sansalas, văd că-ţi place călugăria; vorbeşti ca un monah.

- Nu sunt călugăr. În tinereţe am fost căsătorit, dar la scurtă vreme mi-a decedat soţia şi de atunci până acum la bătrâneţe am trăit ca un monah. Mă simt legat sufleteşte şi trupeşte de biserică. **Enoriaşii mei, indiferent de vârsta pe care o au, îi simt ca pe copiii mei. Eu trăiesc pentru ei. Sunt alături de ei la bine şi la greu.** Am suferit cu ei atâtea prigoane şi umilinţe de la barbarii goţi care nu ne dau linişte deloc.

Anul trecut, înainte de Paşti, a trebuit să pribegim cu toţii în Dobrogea, unde am găsit linişte la episcopul nostru Bretanion, care ne-a primit cu mare bucurie, pe mine şi pe Sava, la care ţinea tare mult.

- Cum era Sava ca om în rândul enoriaşilor?

- Dragul meu, era iubit de toţi; chiar şi goţii care ne stăpânesc acum aveau respect faţă de el. **Sava avea ceva deosebit în sufletul lui. Faţa lui iradia bucurie. Avea un zâmbet de copil. Nu ţinea ură pe nimeni.** Era săritor la orice lucru bun. Ajuta văduvele şi orfanii.

După terminarea liturghiei în biserică, el făcea liturghia binelui pentru toţi cei în nevoie. Mergea şi prin satele vecine, unde vorbea tuturor despre credinţă şi despre Hristos. Era neînfricat. **Se temea doar de Dumnezeu, ca să nu-L supere cu ceva. Tot timpul avea o vorbă, ca mine: „Mare este Dumnezeu".** O spunea din tot sufletul, ca pe **o mărturisire de credinţă.**

Plecarea lui mi-a lăsat un mare gol, pe care cred că nimeni nu-l va putea acoperi vreodată.

- Aşa este, părinte Sansalas. **Orice om este unicat. Nu există două persoane la fel.** Ba mai mult, nu există două frunze la fel; nu sunt identici doi fulgi de zăpadă, nu sunt două fire de nisip asemenea.

Dumnezeu este măreţ prin această lucrare: fiecare specie din Univers este unicat. Cu atât mai mult omul.

Dumnezeu, Care este bun, îţi va dărui alt ucenic cu care să poţi ţine mai departe sfintele slujbe.

- Cred şi eu că bunul Dumnezeu nu mă va lăsa singur în **Biserică. Pe Sava l-a luat la El pentru că a fost bun, tânăr şi tare frumos la suflet, ca o floare înmiresmată.** Dumnezeu are o mare lucrare cu el în ceruri. Îl va pune să cânte cu îngerii cereasca Liturghie.

În lumea de dincolo, cu toţii vom sluji alături de Mântuitorul Hristos. Aşa cum noi alegem, dintr-o grădină, floarea cea mai

frumoasă, la fel procedează şi Dumnezeu cu noi, oamenii. **Din grădina Sa, El alege din când în când câte o floare, pe care o sădeşte în ceruri.** De aceea, nu mă supăr pe Dumnezeu că l-a luat aşa de tânăr pe Sava la El. Este o dovadă că dascălul meu a fost tare bun, că a avut un suflet de sfânt. Lui Dumnezeu I-a plăcut tare mult de el. A văzut în el multă iubire, curaj, demnitate şi smerenie.

- Părinte Sansalas, ce se întâmplă cu sufletul omului după moarte? Se mai poate întoarce vreodată pe pământ, unde a trăit?

- Dragul meu, **trupul omului după moarte rămâne aici, pe pământ, pentru a primi Învierea. După aceea, omul, în lumea de dincolo, va avea tot timpul cu el sufletul şi trupul împreună.** În prima fază, doar sufletul zboară la ceruri după patruzeci de zile. La Înviere, sufletul omului se întoarce în trupul lui.

Aşa cum mama îşi cunoaşte copilul ei dintr-un miliard şi nu dă greş deloc, la fel sufletul se duce direct la trupul lui pe care l-a avut pe pământ. Chiar dacă a rămas doar un oscior, sufletul intră în el şi trupul se reface imediat întreg.

Există cu adevărat Înviere! Prin Înviere, trupul devine nemuritor, ca şi sufletul nostru. Eu cred tare mult în Înviere. Abia o aştept, ca să mă pot întâlni cu Sfântul Sava!

- Părinte Sansalas, şi eu cred în Înviere! Această credinţă în Înviere este totul pentru noi, creştinii. **Învierea este destinul nostru, locul unde ne întâlnim cu toţii. Noi ne tragem din geto-daci. Strămoşii noştri credeau cu tărie în nemurirea sufletului.** Când murea cineva, în familie nu era jale. Buneii noştri se întristau doar la naşterea unui prunc, deoarece îl compătimeau;

ştiau că asupra lui vor veni necazuri şi dureri.

Un suflet care pleacă de pe pământ la ceruri s-a eliberat de tot ce e rău. Se duce la loc de verdeaţă şi de odihnă veşnică.

- Mă bucur, Pelerinule, de crezul tău în învierea morţilor. Să fii tare pe drumul vieţii tale! Dacă vei cădea în mâinile păgânilor, precum Sava, să nu te lepezi de Hristos sub nicio formă! **Martiriul este cea mai înaltă treaptă a mărturisirii credinţei în Dumnezeu.** Să ai mereu în minte cuvintele lui Iisus Hristos din Evanghelie: **„Dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea în fiecare zi şi să-Mi urmeze Mie. Căci cine va voi să-şi scape sufletul îl va pierde, iar cine-şi pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui. Căci ce foloseşte omului dacă va câştiga lumea toată, iar pe sine se va pierde sau se va păgubi? Căci de cel ce se va ruşina de Mine şi de cuvintele Mele, de acesta şi Fiul Omului se va ruşina când va veni întru slava Sa şi a Tatălui şi a sfinţilor îngeri" (Luca 9, 23-26).**

- Pentru noi, monahii, a rostit Mântuitorul Hristos aceste cuvinte dumnezeieşti. **Cineva devine monah doar dacă vrea în mod liber.** Intrarea în călugărie cu forţa, prin impunere de către cineva duce la anularea ei. **Monahismul este crucea libertăţii.** Călugărul îşi asumă acest mod de viaţă în castitate, cu ascultare necondiţionată de stareţ şi de duhovnic, cu trai în sărăcie de bunăvoie. **Călugăria în sine este o cruce grea, dar frumoasă, cu riscuri, dar şi satisfacţii mari. Monahii, prin modul lor de viaţă, aici, pe pământ, îi înlocuiesc pe îngerii căzuţi din ceruri, deodată cu Lucifer, căpetenia lor.** Lupta diavolului împotriva monahului este mai mare decât războiul pe care necuratul îl duce

cu mirenii, cei ce trăiesc în lume. Atunci când un monah cade într-un păcat de moarte, se zguduie tot cerul.

Când un mirean alunecă în viaţă întinată, suspină cerul din cauza lui. Călugăria în sine este o cruce, care înseamnă suferinţă, jertfă, abstinenţă, credinţă, umilinţă, demnitate, luptă, biruinţă, încredere totală în ajutorul lui Dumnezeu. Călugărul, deşi s-a lepădat de lume, este în mod paradoxal mai aproape de nevoile, greutăţile şi suferinţele oamenilor din lume.

Monahul, deşi trăieşte izolat, de unul singur, fără familie, este mai conştient şi mai responsabil faţă de obligaţiile pe care trebuie să le aibă soţii între ei. Te căsătoreşti cu cine vrei şi când vrei şi singur îţi alegi locul de convieţuire. La fel trebuie să fie şi în monahism. Te călugăreşti când vrei, când a sosit ceasul, chemarea de sus de la Dumnezeu. Mănăstirea este ca o soţie: o alegi tu şi stai acolo toată viaţa, deoarece aşezământul monahal este mănăstirea de metanie. Doar la nevoie, când Biserica te cheamă la o ascultare mai mare, spre binele oamenilor, te duci din ascultare faţă de ierarhul tău din eparhia unde vieţuieşti ca monah. Monahul moare pentru lume, de aceea îşi schimbă numele la călugărie. **Un călugăr trăieşte cu Hristos şi pentru Hristos.**

- Pelerinule, îmi place cum gândeşti; aceasta este călugăria: un alt mod de viaţă şi de gândire. **Un monah adevărat este o fiinţă raţională.** El gândeşte, are sentimente, manifestă voinţă şi se bucură de cele duhovniceşti. Preocuparea monahului este apropierea de Dumnezeu şi slujirea oamenilor, ca şi ei să vină cât mai repede în slujba lui Dumnezeu. **Monahul nu urăşte lumea, ci păcatele lumii.**

- Părinte Sansalas, mă bucur tare mult că ucenicul frăţiei tale a trăit ca un monah. Acest mod de viaţă i-a dat putere în martiraj. **Orice monah este în sine un martir, deoarece îşi dă viaţa pentru Hristos. Călugărul adevărat, autentic, nu regretă că a făcut această alegere şi că şi-a asumat crucea monahismului plină de încercări, de jertfă şi de suişuri pe o cale îngustă, care duce la ceruri.**

Monahul caută binele celor din jur, este gata de jertfă pentru alţii, aşa cum a făcut şi Sfântul Mucenic Sava. A fost martirizat în locul sătenilor care credeau în Iisus Hristos. Toţi locuitorii satului au vrut să-l apere în faţa goţilor, dar el, foarte hotărât, le-a spus: **„Nu am nevoie de bunăvoinţa voastră; eu nu fac compromisuri de credinţă. Nu pot mărturisi o credinţă formală, de ochii lumii”.**

Sava mucenicul a fost omul **„dintr-o bucată”: integru, luptător şi ferm în actul mărturisirii credinţei ortodoxe.** Monahul nu dă înapoi, nu se sperie de nimic.

- Părinte Sansalas, mă bucur tare că prin Sfinţia Voastră l-am cunoscut mai bine pe Sava, monahul de la Buzău şi că pot avea această mare onoare, **să însoţesc convoiul care va duce moaştele Sfântului Mucenic Sava până în Capadocia, un drum lung, de aproape o mie de kilometri.** Acesta este cu adevărat un pelerinaj religios din care am multe de învăţat.

Pe 12 aprilie 379 se împlineau şapte ani de la martirizare. Exact la şapte ani, pe 12 aprilie anul 379, a fost deshumat Sfântul Sava; trupul lui întreg, cu bună mireasmă, a fost aşezat într-o raclă şi depus în biserica satului natal.

Slujbă de pomenire în cinstea Sfântului Mucenic Sava

După terminarea celor patruzeci de liturghii şi parastase pentru sufletul Sfântului Mucenic Sava de la Buzău, la biserică s-a strâns tot satul, dar şi locuitori din satele vecine, pentru a lua parte la sfânta pomenire.

Este luna mai. O primăvară ca-n poveşti. Covoraşe întinse de flori, iarba verde, ca o mantie, acoperă totul. Roiuri de fluturi plutesc în toate părţile. **Isonul parastasului îl ţin câteva privighetori, care se află în întrecere, căutând să ţină cât mai mult sunetul prelung, parcă fără să mai respire.** Cerul este senin, cu raze de soare din belşug. **Întreaga natură este o adevărată catedrală cosmică.**

Slujba de pomenire în cinstea Sfântului Mucenic Sava se oficiază în curtea bisericii, devenită neîncăpătoare. Credincioşii stau ca nişte ciorchini adunaţi în poiană, unul lângă altul, cu privirea spre cer.

Soborul mare de preoţi este condus de **părintele protopop Gutticas.** Moaştele Sfântului Sava sunt scoase afară, în faţa bisericii înălţate pe o colină. Cântarea **Aliluia** răsună până în vale. Lelea Maria, ajutată de Ilinca, împarte prosoape mari de borangic tuturor slujitorilor, ce poartă în mâini făclii din ceară de albine.

Părintele Sansalas, cu pasul domol, cădeşte în jurul sicriului cu moaştele Sfântului Sava. Acestea emană bună mireasmă, asemenea parfumului din flori de iasomie. Cântările parastasului sunt intonate, rând pe rând, de fiecare slujitor în parte. **Fiecare cu darul lui.**

Cu toţii cântă din inimă, cu lacrimi de bucurie. Este un paras-

tas al Învierii, ţinut în perioada liturgică a Penticostarului, când la slujbe se pun toate ale Învierii. În aceste momente cu toţii parcă au uitat de moarte. Moartea… doar o amintire, care ţine de trecut. Învierea îi bucură pe toţi. Cântarea: **„Hristos a înviat din morţi, cu moartea pre moarte călcând şi celor din morminte viaţă dăruindu-le”** este intonată de toţi credincioşii prezenţi. Mii de glasuri s-au reunit într-o singură suflare cerească.

La acest parastas, şi îngerii din ceruri cântă. Este o slujbă deosebită, în cinstea Sfântului Sava, care urmează să plece într-un lung pelerinaj, în Capadocia. Toată lumea a venit să-şi ia rămas bun de la acest viteaz martir Sava, **ale cărui moaşte au fost cerute de unchiul său, arhiepiscopul Vasile al Cezareei din Capadocia.**

După slujba parastasului urmează predica părintelui protoiereu Gutticas, care ne salută cu salutul creştinesc: **„Hristos a înviat!”:**

„Dragii mei,

Iubitul nostru dascăl bisericesc Sava, cu vocea lui de aur, ne-a adunat pe noi toţi astăzi în această bisericuţă situată aproape de râul Museos. Am venit, unii de departe, alţii, de aproape, ca să ne luăm rămas bun de la acest viteaz ostaş al lui Hristos, care s-a împotrivit goţilor păgâni. Curajul lui l-a costat viaţa. A fost omorât prin înecare în apa Museos, deoarece nu s-a lepădat de Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos şi nu a renunţat la Cruce şi la Biserică. A refuzat categoric să slujească zeilor şi să aducă jertfe idolilor păgâni, care sunt plăsmuiri ale minţii omeneşti.

Sava a citit Biblia toată şi i-au rămas în minte cuvintele din Epistola lui Ieremia referitoare la neputinţa idolilor şi a

zeilor: <Ei nu sunt decât minciună: va fi limpede pentru toţi, popoare şi regi, că ei nu sunt dumnezei, ci lucruri omeneşti şi că în ei nu se află nicio lucrare dumnezeiască> (Epistola lui Ieremia, 50).

De la Sava învăţăm că doar lui Dumnezeu trebuie să I ne închinăm şi pe El să-L slujim ziua şi noaptea. Să nu ne fie frică de moarte, care de fapt nu există. Moartea este o simplă mutare de aici, dincolo, în lumea veşniciei. Mai bine puţini ani aici, pe pământ, cu Dumnezeu, ca şi tânărul Sava, decât sute de ani fără Hristos, cum trăiesc păgânii. Martiriul pentru credinţă, pentru adevăr, pentru Biserică l-a făcut sfânt pe Sava. El s-a sfinţit prin credinţa sa vie, mărturisitoare, care s-a transformat în fapte bune, realizate până în clipa morţii.

Prin martiriul său, Sava s-a învrednicit de nemurire. S-a împărtăşit din potirul vieţii veşnice. Numele lui va rămâne scris în calendar ca sfânt mucenic sau martir al Bisericii lui Hristos.

Ne bucurăm că a trăit în ţinuturile noastre, ba mai mult, aici, pe aceste meleaguri a văzut lumina zilei, din părinţi credincioşi, care au venit din Capadocia la noi.

În veci să-l pomenim pe Sava, iar bunul Dumnezeu să-l numere cu toţi Sfinţii Săi! Amin! Hristos a înviat!".

La finalul parastasului, tot soborul de slujitori şi întregul popor participant la Sfânta Liturghie, precum şi la slujba de pomenire la 40 de zile după deshumare, au trecut prin faţa raclei în semn de respect şi de rămas bun de la acest viteaz al credinţei creştine, Sava, care a plecat la ceruri, să primească cununa sfinţeniei şi a dreptăţii.

Atunci când un om cu adevărat credincios pleacă de pe pământ în lumea de dincolo, poate fi cinstit ca un sfânt, mai ales dacă a încheiat viaţa sa prin martiriu. Nu poţi spune cuiva în viaţă că este sfânt. Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan ne învaţă în Epistola sa: **„dacă cineva spune că nu are păcat, mincinos este şi adevărul nu este în el" (I Ioan 1, 8).**

Sava a devenit cu adevărat sfânt prin viaţa sa curată, trăită în duhul Evangheliei lui Hristos, precum şi prin martiriul său plin de curaj. Această slujbă de pomenire în sobor a Sfântului Sava a avut mare efect binefăcător pentru toată lumea. A fost ca un **procovăţ** care şterge de pe faţă orice lacrimă de întristare; ca o sfântă mângâiere duhovnicească, care aduce bucurie sufletească. Toţi erau parcă animaţi de dorinţa de a dansa cu sfântul.

Erau persoane care, atunci când treceau prin faţa raclei, luau mâna sfântului, ca să i-o sărute. O bătrânică sprintenă a şoptit la urechea sfântului: **„scoală-te şi să mergem, căci prigonitorul Atanaric a plecat din zona noastră; suntem liberi acum".**

În timp ce lumea trecea prin faţa raclei, la strană se cântau cu voce tare, melodioasă, toate cântările Învierii. **Era o imensă bucurie în inimile tuturor. Şi vremea era tare frumoasă, după inima sfântului Sava.** Privirea lui pătrunzătoare era îndreptată către cer. Cu siguranţă că el rostea în taină: **„Tatăl nostru care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău…".**

Pe străduţa pietruită din faţa bisericii aştepta un car mare cu doi boi albi, bine legaţi. **Câteva fete credincioase din sat strânseseră de prin grădini tot felul de flori: bujori, iasomie, merişori şi le-au prins pe marginea carului şi în coarnele boilor.** Câteva femei evlavioase au venit de acasă cu covoare fru-

mos colorate şi le-au pus pe fundul carului, precum şi pe lateralele lui.

Când totul a fost gata pentru pelerinaj, părintele protopop Gutticas a citit rugăciunea de călătorie, a stropit cu aghiasmă carul şi boii, apoi m-am urcat în car cu părintele Sansalas, iar racla cu Sfântul Mucenic Sava se afla între noi, la mijlocul carului.

Doi mireni în vârstă, aşezaţi şi ei în car, în partea din faţă, au dat bice boilor, să urnească din loc carul. Ei erau îmbrăcaţi în costume populare şi amândoi aveau bărbile mari şi albe.

Călătoria prin Dobrogea

Asemenea celor patru evanghelişti, am plecat cu toţii, prin Dobrogea, în acest lung pelerinaj, cu multe popasuri, spre Capadocia.

Ne pregătim de plecare, când soarele se află sus pe cer, la amiază, cu privirea caldă, îndreptată spre racla Sfântului Sava. **Razele soarelui scânteiază la atingerea de metalul auriu al raclei.**

Câteva berze, adunate ca într-un cerc, zboară deasupra carului. Aproape de biserică se află un iaz cu mult stuf şi papură. Un cor cu broscuţe de tot felul a început îndată să cânte la plecarea carului. Toate vietăţile mici şi mari şi un alai de zburătoare s-au mobilizat într-o clipă. **Cu toate au simţit că le pleacă ocrotitorul şi rugătorul lor: Sfântul Sava, într-un lung pelerinaj, fără cale de întoarcere imediată.**

Preoţii şi credincioşii stau în faţa bisericii, şi ne petrec cu privirea până ce ne-am îndepărtat, carul dând ocol dealului ce se află în apropierea satului. **Pe feţele lor se citeşte şi tristeţe şi bu-**

curie. Sunt fericiţi că au participat la o astfel de slujbă măreaţă, înălţătoare, în cinstea Sfântului Mucenic Sava, care, prin martiriul său, a onorat satul lor, iar pe de altă parte sunt cuprinşi de tristeţe că nu îl vor mai vedea curând în bisericuţa lor.

Cu toţii au înţeles că Sfântului Sava îi era mai bine în Capadocia, la strămoşii lui, şi mai ales că avea să se întoarcă în catedrala unchiului său, Arhiepiscopul Vasile din Cezareea Capadociei. Sfinţii nu au naţionalitate şi nici ţară. Ei merg oriunde şi pretutindeni sunt acasă la ei.

Noi, pământenii, suntem mai egoişti: vrem ca sfinţii să ne aparţină doar nouă; să stea doar cu noi. Există un popor în lume care crede că soarele a fost creat de Dumnezeu doar pentru el şi că tot pământul de sub cer i se cuvine lui. **Dar orice popor este egal cu celelalte. Dumnezeu a creat Universul pentru toată lumea în mod egal.** Un popor devine ales în măsura în care Îl alege pe Dumnezeu ca singurul Stăpân şi Proniator.

Mântuitorul Hristos, după Învierea Sa din morţi, a trimis pe Sfinţii Apostoli să vestească tuturor ţărilor Evanghelia: **„Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le toate câte v-am spus vouă” (Matei 28, 19-20).**

Deşi eram în car, simţeam că zbor; nu-mi venea să cred tot ce am văzut şi am auzit în aceste câteva zile cât am stat împreună cu părintele Sansalas. Aveam impresia că este un vis frumos care nu se mai termină. La un moment dat, mi-am atins inima cu mâna, să văd dacă sunt eu sau nu. M-am uitat atent la părintele Sansalas, pe care l-am întrebat cu un glas duios:

- Blagosloviţi, cuvioase părinte; oare ce trăim noi acum **este real? Simt o bucurie sfântă, de nedescris. Pentru mine, astfel de momente sfinte sunt unice: parcă cerul a coborât în inimile noastre, iar noi plutim pe o mare de iubire sfântă, care nu are ţărmuri. E ceva extraordinar!** Priviţi soarele! El stă pe loc şi se uită cu admiraţie la Sfântul Sava!

Acum, după slujba de la bisericuţă şi după numărul mare de credincioşi participanţi la Sfânta Liturghie şi parastasul lui de pomenire, mi-am dat seama şi mai bine de valoarea lui spirituală. **Pe om îl cunoşti cu adevărat după moartea sa.** Atunci i se recunosc meritele şi virtuţile.

- Pelerinule, mă bucur tare mult de bucuria ta! Sunt tare fericit că tu eşti fericit, că ai înţeles **dulceaţa sfinţilor, farmecul şi bucuria lor fără de margini.** Eu am simţit această fericire din prima clipă când Dumnezeu mi l-a scos în cale, cu zece ani în urmă, pe Sfântul Mucenic Sava, de la prima slujbă făcută împreună cu mine în biserica acestui sat străvechi, cu multe bordeie la poalele acestui deal ce stă ridicat ca un rege peste câmpurile întinse din jur.

- Părinte Sansalas, aşa slujbă ca astăzi n-am auzit niciodată, deşi vin de la Locurile Sfinte. Şi acolo este frumos, dar aici am simţit ceva deosebit. Eu cred că la slujbă a fost prezent şi Iisus Hristos.

- Dragul meu, aşa este! **În orice biserică am merge, oriunde se face Sfânta Liturghie, cu adevărat Mântuitorul Hristos este de faţă, cu Maica Sa sfântă, Fecioara Maria şi cu toţi sfinţii din ceruri! Biserica Ortodoxă este Hristos în Persoană, care se uneşte cu noi prin Sfintele Taine, aceste revărsări ale**

Duhului Sfânt.

- De ce nu toată lumea simte acest lucru?

- Depinde de inima fiecăruia: ce trăire are, ce curăţenie sufletească există în el. Mântuitorul Hristos, **în Predica de pe Munte** ne spune clar: **„Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu" (Matei 5, 7)**.

- Părinte Sansalas, am înţeles de la duhovnicul meu, Pahomie, că Iisus intră doar în inima celui care-I deschide.

- Are dreptate duhovnicul tău, deoarece în Apocalipsă, ultima carte din Biblie, la capitolul 3, versetul 20, scrie: **„Iată, Eu stau şi bat la uşa inimii tale, dacă vei deschide, voi intra şi voi cina"**. Cu alte cuvinte, Iisus nu vine cu mâna goală. **El ne dă Cina cea de Taină şi ne umple inima de lumină şi bucurie.**

- Ce frumos este şi cât de simplu din partea noastră! Doar să ne deschidem inima, care de fapt nu e a noastră, ca să primim totul gratis. **Ne copleşeşte iubirea lui Iisus, care respectă libertatea omului. A-L primi pe Iisus în casa sufletului depinde doar de vrerea noastră. El nu poate intra forţat în sufletul nostru.** Stă ca un cerşetor, cu multă răbdare şi umilinţă, ca să ne sature pe noi, cei flămânzi de **„pâinea cea vie".**

Am văzut la Ierusalim clădirea unde a avut loc Cina cea de Taină, când Hristos a zis ucenicilor Săi: „**Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru păcatele voastre; beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care se varsă spre iertarea păcatelor…" (Matei 26, 26-27).**

- Dragul meu, aceste cuvinte biblice formează inima Liturghiei; punctul culminant, când coboară cu adevărat Duhul Sfânt în Biserică. În acele momente înfricoşătoare,

tainice, minunate, sfinte, îngerii din Sfântul Altar ies cu mâinile acoperindu-şi ochii şi se ridică deasupra bisericii, până ce preotul termină de rostit aceste liturgice cuvinte, pe care le găsim şi în Biblie, la toţi sfinţii evanghelişti sinoptici. În aceste clipe de extaz, Sfântul Sava era cu totul transfigurat, vocea lui se contopea cu bătăile inimii sale.

- Părinte, ce fericit sunteţi că împreună cu Sava aţi avut mereu astfel de trăiri duhovniceşti în timpul Sfintei Liturghii!

- Recunosc că nu la fiecare Liturghie am trăit aceste momente sfinte, de neuitat; neputinţele mele, de multe ori, îmi întunecă lumina bucuriei liturgice. Mă străduiesc din răsputeri să mă ridic, cad în necredinţă uneori; strig cu putere la Dumnezeu: **„Doamne, ajută-mă! Slujeşte Tu în locul meu!"**. De multe ori transpir, îmi curg lacrimi pentru păcatele mele ca om în această lume plină de ispite la tot pasul. **Doar mila lui Dumnezeu ne ţine. Fără harul Lui, am fi dispărut de mult.**

- Eu cred că Maica Domnului este grabnic ajutătoare. Ea se roagă neîncetat pentru noi. De dragul ei, Iisus ne sare în ajutor şi ne sprijină în neputinţele noastre. Am auzit de la un părinte de la Ierusalim că **imediat după sfinţirea Darurilor, în altar coboară în persoană Maica Domnului, şi tot jertfelnicul se umple de o lumină sfântă albă, asemenea unui buchet de raze din cer.**

- Dragul meu Pelerin, aşa este! Mă bucur că trăieşti cu toată fiinţa ta Sfânta Liturghie. Această slujbă nu poate fi înlocuită cu nicio rugăciune. **Nicio pravilă nu are această putere harică să coboare cerul pe pământ şi să-L aducă pe Iisus în inimile noastre, să ne ofere Trupul şi Sângele Său dumnezeiesc.** Ferice de toţi cei care merg în fiecare Duminică şi sărbătoare la oficierea

Sfintei Liturghii. În faţa lui Dumnezeu, toate bisericile şi mănăstirile sunt la fel de sfinte, dacă în ele se face Sfânta Liturghie: **„cu credinţă, cu dragoste şi cu frică de Dumnezeu”.**

În timpul acestor discuţii duhovniceşti, un mirean cu numele de Nicolae, care era atent şi la mersul boilor, dar şi la dialogul nostru, ridică glasul şi spuse:

- Părinţilor, unde vom face prima oprire, căci se apropie apusul soarelui?

- La o răspântie de drumuri, lângă o Troiţă, în apropiere ne aşteaptă un preot cu credincioşi având făclii aprinse. Acolo vom poposi peste noapte; în biserica satului. **Părintele protopop Gutticas a luat legătura cu mai mulţi preoţi, pe care îi vom întâlni în pelerinajul nostru, ca să ne aştepte cu mult drag şi evlavie.**

Abia a terminat de vorbit, că se şi văzu în zare mulţime multă de lumini în jurul Troiţei, ca la Denii. Venise tot satul. Departe se auzeau clopotele, iar foarte aproape, toaca. **Toţi credincioşii au venit în costume populare, să-l întâmpine pe un mare oştean din ceata mucenicilor, pe Sfântul Sava, un vestit dascăl bisericesc, martirizat de către goţi.**

Două fete îmbujorate la faţă de emoţie purtau o icoană mare cu Maica Domnului având-L pe Pruncul Iisus în braţe. Preotul ţinea Sfânta Evanghelie în mână şi o Cruce mare de lemn, pentru binecuvântarea pelerinilor.

Toţi stăteau în semicerc, aşteptând carul cu moaştele Sfântului Mucenic Sava.

În momentul întâlnirii, carul cu boi s-a oprit şi preotul satului, Maxim, cu cădelniţa aprinsă, a cădit cu multă evlavie moaştele

Sfântului Mucenic Sava. Un grup de cântăreţi a început să cânte: **„Cu sfinţii odihneşte…” şi „Sfinţilor mucenici…”** şi apoi o ectenie de pomenire a mucenicului Sava, trecut la Domnul în urmă cu şapte ani.

Câţiva credincioşi mai vânjoşi au luat racla cu moaştele Sfântului Sava pe umeri şi s-au îndreptat spre biserica satului. În faţă erau un credincios cu o Cruce mare de lemn, două fete cu icoana Maicii Domnului împodobită cu multe flori, un tânăr cu toaca, pe care o mânuia cu măiestrie artistică. După ei veneau preotul satului, Maxim, cu cei doi însoţitori ai moaştelor. În spatele lor mă aflam împreună cu Preotul Sansalas. Urma racla cu moaştele Sfântului Sava şi mulţime multă de credincioşi, cu făclii aprinse. **Cu toţii cântăm: „Sfinte Dumnezeule” şi „Hristos a înviat” atât de tare, încât răsună tot văzduhul noaptea.**

Am ajuns la biserica de lemn, cu uşile larg deschise, care se află în centrul satului. În mijlocul bisericii se află pregătită o masă, pe care se aşează racla sfântului şi patru sfeşnice în cele patru colţuri ale mesei.

O mare parte din lume a intrat în biserică, iar restul se află în curte şi asistă la slujba religioasă în cinstea Sfântului Sava, care a început.

Aducerea moaştelor a constituit pentru mulţi un eveniment inedit; este pentru prima dată când credincioşii se închină unui mucenic în carne şi oase.

Se ţine o priveghere de toată noaptea, cu **Vecernie, Utrenie, Acatistul Mântuitorului Iisus Hristos, Sfânta Liturghie şi apoi un Tedeum** de mulţumire.

Acum, la finalul slujbei, părintele satului ne vorbeşte, pe un

ton convingător, despre puterea sfinţilor: **„În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh!**

Prea cuvioşi Părinţi şi binecredincioşi creştini,

Slavă lui Dumnezeu, care este minunat întru Sfinţii Săi!

Încă nu am găsit cuvinte în inima mea, ca să-mi exprim imensa bucurie duhovnicească, că am putut primi în satul nostru racla cu moaştele Sfântului mare Mucenic Sava, a cărui credinţă şi al cărui curaj puternic de mărturisire a Evangheliei au ajuns de multă vreme la noi.

Aşa cum glasul clopotului zboară repede - repede până în zare, la fel a fost şi vestea cea bună despre viaţa şi mai ales martiriul Sfântului mucenic Sava.

Am venit cu mic, cu mare, de aici şi din satele vecine, ca să-l primim cu toată cuviinţa pe Sfântul Mucenic Sava. Trăim cu toţii o sărbătoare pascală, deoarece sfinţii trec de la moarte la înviere, de pe pământ la ceruri, din biserică la Dumnezeu. De la preotul protopop Gutticas am auzit multe lucruri frumoase despre acest dascăl bisericesc din zona Museos, care nu s-a temut de păgânii goţi ce au venit să ne schimbe credinţa noastră creştină din moşi-strămoşi.

Viaţa, aici, pe pământ este scurtă, ca şi în cazul Sfântului Mucenic Sava, martirizat de tânăr. Să nu uităm însă că veşnicia este fără de sfârşit, este viaţa împreună cu bunul Dumnezeu.

Întâlnirea cu moaştele Sfântului Mucenic Sava este o mare sărbătoare pentru noi toţi şi un prilej de întărire în dreapta credinţă. Toate slujbele bisericeşti, pravila liturgică, au fost săvârşite de noi ca semn de respect şi preţuire pentru Sfântul

Mucenic Sava. Prin Sfânta Liturghie se cinsteşte cu adevărat un sfânt. Aceasta este jertfa bineplăcută lui Dumnezeu, care este minunat întru sfinţii Săi.

Prin oficierea Tedeumului, I-am mulţumit bunului Dumnezeu pentru această onoare, ca racla cu moaştele Sfântului Sava să poposească în noaptea aceasta la noi, în biserică. Sunt convins că rugăciunile frăţiilor voastre vor fi duse de Sfântul Mucenic Sava înaintea tronului ceresc, în care stă veşnic Sfânta Treime: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt.

Vă mulţumim tuturor celor care aţi însoţit moaştele Sfântului Sava de la Museos. Să aveţi înger păzitor pe drum şi multe bucurii duhovniceşti! Ne vom ruga ziua şi noaptea, ca să ajungeţi cu pace în Capadocia, unde veţi lăsa moaştele Sfântului Mucenic Sava, la catedrala din Cezareea. Acolo păstoreşte vrednicul arhiepiscop Vasile.

Dumnezeu să vă ajute la tot lucrul cel bun!".

În zorii zilei, când toţi cocoşii satului s-au luat la întrecere, care cântă mai fălos, s-a gătat îndată şi **sfânta priveghere**. Toată lumea este binedispusă. **Noaptea a dispărut într-o clipă, deoarece cu toţii am trăit din plin această slujbă în cinstea Sfântului Mucenic Sava.** Preotul satului, Maxim, ne hrăneşte cu merinde gustoase pe toţi cei patru participanţi la procesiune, ce venim de pe Valea Museos cu moaştele Sfântului Mucenic Sava.

Moaştele Sfântului Mucenic Sava, în cetatea Axiopolis

Întăriţi sufleteşte, dar şi trupeşte, toţi cei patru însoţitori ai moaştelor ne-am urcat în carul cu boi, având în mijlocul nostru racla aurie cu preţioasele moaşte ale Sfântului Sava. Parcă şi pen-

tru boii de la car este o bucurie deosebită, că au fost aleşi din sat să ducă ei aceste sfinte moaşte. Cei doi mireni se poartă cu blândeţe faţă de aceşti boi graşi şi frumoşi, care au fiecare la gât un mic clopoţel şi ciucuri mari, roşii, pentru a nu fi deocheaţi de lume. Luând exemplu de la preotul Sansalas mirenii **rostesc tot timpul în inimă rugăciunea lui Iisus: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!"**. Deseori, facem o sfântă Cruce pe piept, iar din când în când îi binecuvântăm pe cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie, precum şi pe cei doi boi din faţa carului, care merg repejor pe şes.

Drumul de ţară, cu lutul întărit de secetă, şerpuieşte în prelung printre stejari seculari, de pe timpul lui Burebista, care dăduse poruncă în toată Dacia să scoată viţa-de-vie şi să se planteze tot felul de pomi fructiferi, precum şi alţi copaci. **Acela care nu plantează în viaţa lui măcar un pom nu este om,** le spunea marele preot Deceneu tuturor dacilor pe care îi întâlnea pe drum.

Călătoria noastră este cu bun spor. Am trecut prin mai multe sate cu bordeie numeroase în jurul bisericii. De fiecare dată, **preotul satului ne-a întâmpinat frumos, cu Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce, iar credincioşii cu făclii aprinse.** Preotul Gutticas a avut grijă să trimită înainte doi călăreţi, care îi anunţau pe creştini despre acest pelerinaj deosebit.

O primire aparte i s-a făcut Sfântului Mucenic Sava în cetatea Axiopolis, pe unde trece fluviul Dunărea, care izvorăşte din Munţii Pădurea Neagră. Romanii, care stăpânesc această zonă, au reuşit să facă un vad de trecere de pe un mal pe celălalt pentru carele mari cu boi.

Fascinat de mărimea şi frumuseţea cetăţii, l-am întrebat pe

părintele Sansalas, ce ştie despre oraşul Axiopolis.

- Dragul meu, **această cetate grecească, Axiopolis, din Dobrogea, a fost fondată de regele Lisimach al Traciei în secolul II înainte de Hristos. Această cetate a fost reconstruită acum, în secolul IV, de curând, la porunca împăratului Constantin cel Mare şi Sfânt.**

În oraşul Axiopolis **au fost martirizaţi mai mulţi creştini,** cei mai cunoscuţi în calendarul Bisericii fiind **Sfinţii Chiril, Chindeus şi Dasius.**

- Părinte Sansalas, **numele Dasius sau prescurtat Dasie** îmi pare foarte cunoscut. Când eram la Locurile Sfinte, un părinte pe nume Valerie de la Mormântul Sfânt din Ierusalim mi-a povestit despre viaţa acestui sfânt. Mi-a spus că acesta a **fost soldat în armata romană pe vremea lui Diocleţian.** Fiind foarte răspândită **sărbătoarea „saturnaliilor"**, în cinstea **zeului grec Cronos (Saturn la romani)**, zeul timpului, se obişnuia cu acest prilej să fie ales un soldat roman prin tragere la sorţi, ca **„rege al saturnaliilor"**. Soldatul era îmbrăcat **„într-o haină împărătească, asemenea lui Cronos însuşi"** şi avea dreptul ca, timp de 30 de zile, să-şi satisfacă toate poftele trupeşti, să chefuiască. Era liber la orice plăcere pe care şi-o dorea. Apoi, în ultima zi, era jertfit zeului prin omorâre cu săbii de către ceilalţi soldaţi.

S-a întâmplat să fie tras la sorţi chiar un soldat creştin, pe nume **Dasius**. După alegere, **el s-a aprins de râvnă sfântă şi a început să cugete în sine: „ce-mi vor folosi mie 30 de zile de ospăţ şi de plăceri trupeşti, apoi să intru în iadul veşnic?! Mai bine să sufăr moarte de martir şi să merg în raiul cel veşnic, alături de Mântuitorul Hristos".**

El a mărturisit public că este creştin şi că preferă să fie jertfit pentru credinţa creştină. Comandantul lui, **Bassus,** a încercat în zadar să-l convingă pe Dasius să aducă jertfă zeului Cronos. Dasius a fost supus la multe chinuri şi, în cele din urmă, a fost decapitat pe data de 20 noiembrie 304.

- Dragul meu, câtă tărie şi curaj la acest sfânt! **Seamănă mult în această privinţă cu Sfântul nostru Mucenic Sava, care s-a împotrivit lui Atanaric gotul.**

Din vorbă în vorbă, am ajuns la poarta unei mănăstiri mari, din piatră albă, unde câţiva preoţi, conduşi de părintele arhimandrit Macarie, înconjuraţi de multă lume aşteptau cu nerăbdare carul cu sfintele moaşte ale cântăreţului Sava de pe Valea Museos.

Racla a fost dusă cu multă evlavie în biserică şi a stat acolo spre închinare trei zile, ca să poată trece prin faţa ei toată lumea din cetatea Axiopolis, dar şi din satele vecine. În afară de asta şi boii trebuiau să se odihnească după un drum aşa de lung. Eu şi preotul Sansalas ne-am odihnit la casa parohială, iar cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie, au fost luaţi acasă de câţiva creştini evlavioşi.

A doua zi era sâmbătă. În această zi se pomenesc toţi cei morţi. Sfântul Sava nu este mort, el este viu în inimile noastre. El trăieşte în fiecare creştin care-L mărturiseşte pe Hristos.

M-am trezit vesel, după o noapte liniştită, cu somn odihnitor şi l-am întrebat pe Părintele Sansalas:

- Cum vă simţiţi, cuvioase Părinte Sansalas, după un drum atât de lung şi obositor?

- Parcă m-am născut acum, îmi vine să zbor ca un pescăruş

iute spre Capadocia, la arhiepiscopul Vasile, să-i ducem acest dar preţios, moaştele Sfântului Mucenic Sava.

Am uitat că bătrâneţea este o haină grea. Sfântul Sava are în el o putere harică, care-mi dă curaj, răbdare şi multă încredere în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Duminică, foarte de dimineaţă, părintele Sansalas era deja în sfântul altar alături de părintele **stareţ Macarie, al cărui nume înseamnă „Fericitul".** Cu adevărat este fericit de prezenţa **raclei cu moaştele Sfântului Mucenic Sava, care emană tot timpul în văzduh o mireasmă de flori.**

A avea astfel de moaşte sfinte într-o mănăstire este un mare dar de la Dumnezeu.

Printre mulţimea mare de credincioşi se aflau şi mulţi bolnavi, care doreau să se atingă de moaştele Sfântului Sava, pentru a primi tămăduire de orice neputinţă.

După terminarea Utreniei şi a ceasurilor I, III şi VI, s-a început pregătirea pentru Sfânta Liturghie. **Toate clopotele mănăstirii bat prelung, ca să se ducă pretutindeni vestea că aici este o mare sărbătoare, că se află în trecere Sfântul Sava.**

Părintele Sansalas a fost pus de arhimandritul Macarie să fie protos, deoarece este mai în vârstă şi este şi oaspete venit de departe.

Pe tot parcursul Sfintei Liturghii, am stat la căpătâiul raclei, aşezate chiar în mijlocul bisericii, unde se află multe sfeşnice aprinse.

Credincioşii stau ca un roi de albine în jurul sfântului. La vohodul cu Sfânta Evanghelie s-a creat îndată un culoar de către cei doi diaconi prezenţi la slujbă. Strana este plină de călugări

tineri care cântă cu evlavie. Duhul Sfântului Sava, vestit dascăl bisericesc, s-a dus şi el la strană, deoarece **slujba cântată este aşa de frumoasă, încât raiul îngerilor parcă coborâse în biserică.**

Toţi avem lacrimi de bucurie pe feţe. Este ca-n noaptea de Sfintele Paşti: bucurie cerească, fericire cosmică, binecuvântare sfântă.

În timpul cântării Heruvicului a venit părintele Sansalas cu cădelniţa aprinsă, a cădit altarul, apoi catapeteasma, iconostasele, scaunul arhieresc, strana, după care a dat roată raclei. **În cădelniţă se afla tămâie tare mirositoare pe care am adus-o de la Locurile Sfinte şi i-o dăruisem când ne-am întâlnit.**

Mireasma de la sfintele moaşte s-a unit cu mirosul de la tămâie. Este o atmosferă de extaz. O linişte deplină. Gândurile tuturor s-au oprit la auzul cântării de la strană: **„Acum toată grija cea lumească să o lepădăm…". Din aceste momente liturgice începe urcuşul duhovnicesc spre Epicleză, momentul cel mai solemn, de sfinţire a Darurilor care se transformă, prin puterea Sfântului Duh invocat de preoţi, în Euharistie.**

La ieşirea cu Sfintele Daruri este pomenit mai întâi **arhiepiscopul Bretanion de Tomis**, care are jurisdicţie şi peste cetatea Axiopolis, apoi guvernatorul şi toate cele rânduite în Liturghier.

La cântarea: **„Ca pe Împăratul…"**, Hristos în ceruri apare îmbrăcat ca un rege, înconjurat de îngeri şi de toţi sfinţii. Acolo este şi sufletul Sfântului Mucenic Sava.

La sfârşitul Sfintei Liturghii, **părintele Macarie ţine un frumos panegiric,** în cuvinte simple, pline de har, referindu-se la bucuria acestei sărbători, **aducerea moaştelor Sfântului**

Mucenic Sava din Goţia în cetatea Axiopolis:

„În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh! «Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi», spune Psalmistul David, şi tot el grăieşte: «Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul Dumnezeu, să ne bucurăm într-însa».

Prea Cuvioşi Părinţi, fraţi monahi şi binecredincioşi creştini şi pelerini,

Sunt tare fericit şi mă numesc Macarie, care înseamnă „Fericitul". Sunt foarte fericit că Dumnezeu ne-a dăruit nouă această zi minunată, sfântă, deosebită, măreaţă. De două ori e mare ziua de azi: în primul rând, pentru că este Duminică, „Ziua Domnului", ziua Învierii, iar în al doilea rând, pentru că este ziua când noi toţi ne bucurăm că avem aici, în mănăstirea noastră, un mare sfânt martir, pe nume Sava; racla este acum aşezată în această biserică cu hramul „Sfinţii 40 de mucenici", care se prăznuiesc pe 9 martie.

Eu îi admir tare mult pe toţi martirii sau mucenicii din calendarul Bisericii Ortodoxe, deoarece ei au arătat suprema iubire faţă de Hristos. S-au jertfit de bunăvoie pentru credinţa vie în Hristos. Nu s-au temut deloc de prigonitorii creştinismului. Ferice de ei!

Biserica s-a clădit pe Sângele lui Iisus de pe Cruce şi a rezistat în istorie pe moaştele martirilor. Sângele mucenicilor este sămânţa credinţei creştine care dă roade însutite în Biserică.

Am auzit de la părintele Sansalas, care a mai poposit pe la noi, despre Sfântul Sava, despre viaţa lui deosebită, curajul şi puterea credinţei sale. Ba, mai mult, l-am cunoscut personal

pe Sfântul Mucenic Sava în urmă cu opt ani, când l-a însoţit pe duhovnicul său Sansalas în Dobrogea la arhiepiscopul nostru Bretanion, care are reşedinţa la Tomis.

Mi-l aduc aminte: ce voce răsunătoare avea de la Dumnezeu, care l-a înzestrat cu acest dar minunat al cântării bisericeşti; a fost un adevărat psalt, minunat!

Dumnezeu are un plan cu el. Cu siguranţă îl va pune pe dascălul Sava să cânte cu îngerii cerească Liturghie în Biserica triumfătoare.

Îi sărutăm moaştele sale cu evlavie şi ne rugăm la bunul Dumnezeu ca ele să ajungă cu bine în Capadocia, la Marele Vasile, arhiepiscopul din Cezareea, care a uimit lumea întreagă prin aşezămintele sale sociale şi prin ridicarea de multe mănăstiri şi biserici creştine în toată Capadocia.

Numele cetăţii noastre, „Axiopolis", înseamnă „oraş vrednic". Dumnezeu ne-a învrednicit pe noi, cei din Axiopolis, să primim câteva zile moaştele Sfântului Mucenic Sava. Pentru mănăstirea noastră este o mare onoare, să le avem spre închinare. Vrednic este Sfântul Mucenic Sava înaintea bunului Dumnezeu!

Vă mulţumim vouă, părinte Sansalas şi monahule Pelerin, precum şi celor doi mireni, Nicolae şi Dionisie, care aţi făcut atâta cale, ca să poposiţi şi la noi cu moaştele Sfântului Mucenic Sava, care ne este drag.

Să ne fie de folos duhovnicesc tuturor aceste două sărbători religioase într-o singură zi, binecuvântată de Dumnezeu.

Doamne ajută şi înger de pază!".

După slujbă a urmat **o masă a bucuriei**, care s-a încheiat cu o odihnă binevenită. Spre seară, am mers împreună cu ceilalţi pelerini să vizitez câteva catacombe ale primilor creştini, în cele dintâi secole, unde au stat ascunşi, din cauza persecuţiilor împotriva Bisericii.

După Edictul de la Milano, la anul 313, dat de împăratul Constantin cel Mare, au început să se construiască la vedere biserici şi mănăstiri mari. Am vizitat şi locul de execuţie a martirilor Chiril şi Chindeas, ucişi la porunca împăratului păgân Diocleţian.

Istoricul **Procopius din Cezareea** scria despre **Sfântul Mucenic Chiril că a fost preot creştin foarte vestit în întreaga creştinătate, fiind pomenit în mai multe codice ale Bisericii.**

La sfârşitul lunii aprilie, în calendarul Bisericii din Axiopolis existau cinci zile de pomenire a acestui martir care se bucura de multă preţuire din partea comunităţii creştine.

Cu gândul la Sfântul Mucenic Sava, care a pătimit mult, ca şi Sfântul Chiril, ne-am retras să ne odihnim pe timpul nopţii, ca să putem călători mai departe, a doua zi, spre Tomis, reşedinţă mitropolitană situată pe malul Mării Negre.

Drumul spre Tomis

Dis-de-dimineaţă, după ce soarele s-a trezit vesel, după un somn adânc în lumea de dincolo, am început pregătirile de plecare spre Tomis. Mănăstirea era situată aproape de Dunăre, pe o culme înaltă, de unde se vedea bine soarele, care se ridica încet din apă. **Acesta luase culoarea aurului topit, curgând agale la vale şi ducând câteva lebede ce pluteau pe lângă malul fluviului**

liniştit, aflat în drum spre Marea Neagră.

La plecare, toate clopotele mănăstirii erau trase, iar toaca era bătută de un călugăr bătrân. Diaconii Ilie, Serafim şi Sava au venit cu cădelniţele aprinse să tămâieze racla cu moaştele Sfântului Mucenic Sava, care a fost urcată înapoi în carul cu boi.

Părintele Macarie a citit cu multă evlavie rugăciunea de călătorie, ne-a binecuvântat pe toţi cei patru pelerini şi ne-a urat drum bun spre cetatea Tomis.

Cu multă grijă, carul tras de boi a trecut vadul pe ţărmul celălalt al Dunării. Am dat slavă bunului Dumnezeu, care a făcut o minune şi a scăzut nivelul apei, pentru a putea trece în siguranţă. **Mare este Dumnezeu!**

Părintele Sansalas a exclamat, plin de bucurie sfântă, după acest popas de trei zile în cetatea Axiopolis:

- Mare este Dumnezeu! **Aceste trei zile au fost ca trei ceasuri în rai.** Am fost primiţi cu mare bucurie de soborul mănăstirii, precum şi de credincioşii din cetate.

- Nicăieri nu am simţit atâta căldură sufletească de la toţi cei care ne-au primit cu atâta dragoste!, am spus cu voce tare ceea ce gândeam şi eu. Se vede aici minunea Sfântului Mucenic Sava, care era binecunoscut de părintele stareţ Macarie. Am văzut că şi dumneavoastră, Părinte Sansalas, eraţi cunoscut şi în mănăstirea din cetatea Axiopolis, precum şi de lumea de acolo.

- Dragul meu, nu este meritul meu; **tot Sfântul Mucenic Sava a rămas viu în inima părintelui stareţ Macarie, precum şi în conştiinţa locuitorilor din Axiopolis.**

- Preacuvioase, admir modestia Sfinţiei Voastre. Am citit undeva că ucenicul nu poate fi mai mare decât duhovnicul lui.

- Eu cred că te referi la un text biblic din **Evanghelia după Ioan, la capitolul 15, versetul 20,** unde Mântuitorul Iisus Hristos spune aşa ucenicilor Săi: **„Aduceţi-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât stăpânul ei…”.**

Eu nu l-am privit şi nu l-am tratat pe dascălul meu Sava ca pe o slugă, ci ca pe un prieten. **Am un respect deosebit faţă de cântăreţul bisericesc, fără de care nu aş putea face slujba Sfintei Liturghii. Nici el nu poate singur să oficieze dumnezeiasca Liturghie.** Aşa cum trupul nostru are nevoie de două mâini, la fel şi Biserica are nevoie şi de preot, dar şi de cântăreţul bisericesc.

- Părinte Sansalas, ce slujbe poate face dascălul singur dacă lipseşte preotul din biserică?

- Cântăreţul bisericesc poate face, cu binecuvântarea preotului, rânduiala Vecerniei, a Utreniei, Acatiste, Paraclisul, ceasurile din Ceaslov, Miezonoptica şi Pavecerniţa. Pe toate acestea, dascălul le începe aşa: **„Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri, Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi! Amin!”**. Dascălul nu poate oficia sub nicio formă singur Sfânta Liturghie, Sfintele Taine şi nici ierurgiile.

- Această rânduială se respectă şi la noi la mănăstire, când nu este stareţul sau alt ieromonah prezent. **Noi, la strană, citim rânduiala celor şapte Laude bisericeşti şi, de asemenea, se citeşte mult din Psaltire, care este împărţită în 20 de catisme.**

De asemenea, la noi se pune mare accent pe **Rugăciunea lui Iisus,** pe care o spunem în gând cu toţii în afara slujbelor

bisericeşti.

- Frumoasă rânduială aveţi la aşezământul vostru monahal de la Bozioru. **Abia aştept să ajungem în Capadocia, ca să putem sta de vorbă acolo cu părinţi îmbunătăţiţi, despre felul cum se rosteşte Rugăciunea lui Iisus. Dacă nu eşti pregătit sufleteşte pentru ea, poţi avea ispite, încercări de tot felul de la vrăjmaş, căruia nu-i place deloc rugăciunea continuă.**

- Părinte Sansalas, aşa am simţit şi eu pe pielea mea; de multe ori, am avut tulburări de la diavol.

- Dragul meu, **nu intra în deznădejde, caută tot timpul să te gândeşti la Iisus Hristos! Rugăciunea este în sine gândul curat la Dumnezeu, care ne ştie toate gândurile, cum citim în Evanghelia după Luca, capitolul 6, versetul 8: „Însă El (Hristos) ştia gândurile lor…".**

- O, părinte Sansalas, m-aţi copleşit cu mânuirea Sfintei Scripturi; văd că ştiţi multe versete din Biblie pe de rost.

- Dragul meu, de mic mi-a plăcut să citesc din Sfânta Scriptură, după cum ne îndeamnă Iisus: **„Cercetaţi Scripturile, că în ele aveţi viaţă veşnică. Şi acelea sunt care mărturisesc despre Mine" (Ioan 5, 39).**

De asemenea, Sfântul Apostol Pavel îi scria aşa lui Timotei: **„fiindcă de mic copil cunoşti Sfintele Scripturi, care pot să te înţelepţească spre mântuire prin credinţa cea întru Hristos Iisus. Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepciunea cea întru dreptate. Astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit, bine pregătit pentru orice lucru bun" (2 Timotei 3, 15-17).**

Pentru mine **este o regulă, să citesc în fiecare zi din această carte dumnezeiască, Biblia, din care mult am învăţat.** Acesta este şi motivul pentru care o port cu mine în acest pelerinaj.

- Părinte Sansalas, am de gând, după întoarcerea din acest pelerinaj, să mă apuc mai serios de studierea Evangheliei lui Hristos.

- Aşa să-ţi ajute bunul Dumnezeu, dar **nu uita să iei binecuvântare de la duhovnicul tău pentru citirea Sfintei Scripturi şi oriunde nu înţelegi ceva, întreabă-l imediat pe părintele tău duhovnic. Ai nevoie de călăuză.** Am citit în cartea **„Faptele Apostolilor"** un pasaj despre întâlnirea unui bărbat din Etiopia, famen, mare dregător (ministru) al Candachiei, care citea din Vechiul Testament, **cartea Isaia, capitolul 53**, şi nu a înţeles nimic, până când nu i-a explicat apostolul Filip. Iată cum descrie Sfântul Luca acest episod: **„Şi alergând Filip, l-a auzit citind pe proorocul Isaia. Şi i-a zis: înţelegi ce citeşti? Iar el a zis: cum aş putea să înţeleg dacă nu mă va călăuzi cineva? Şi a rugat pe Filip să urce şi să şadă cu el. Iar locul din Scriptură pe care-l citea era acesta: «Ca un miel care se aduce spre junghiere şi ca o oaie fără de glas înaintea celui ce-o tunde, aşa nu şi-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat, şi neamul Lui cine-l va spune? Că se ridică de pe pământ viaţa Lui». Iar famenul, răspunzând, a zis lui Filip: Rogu-te, despre cine vorbeşte proorocul acesta, despre sine ori despre altcineva? Iar Filip, deschizându-şi gura sa, începând de la Scriptura aceasta, i-a binevestit pe Iisus" (Faptele Apostolilor 8, 30-35).**

- Da, părinte, am înţeles **cât de important este să citeşti Bi-**

blia cu binecuvântare şi să ceri explicaţie de la duhovnic unde nu înţelegi bine textele din Sfânta Scriptură.

Carul cu moaştele Sfântului Mucenic Sava parcă plutea pe drumul pietruit. Discuţiile cu părintele Sansalas erau foarte aprinse, încât nu se auzeau roţile carului, bine unse cu păcură de la Berca, o localitate aproape de satul natal al cântăreţului bisericesc Sava. Cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie, trăgeau cu urechea la toate aceste discuţii foarte interesante şi pentru ei pentru că Sfânta **Scriptură nu este destinată doar slujitorilor bisericeşti, ci şi mirenilor.**

Biserica îi învaţă pe credincioşi, să aibă binecuvântare de la preot pentru a citi din Biblie, ca să nu interpreteze după capul lor această carte sfântă, cum a făcut **Arie ereticul, care, după ce a citit Evanghelia toată, a început să înveţe lumea că Iisus nu este Dumnezeu, ci doar un Om bun, peste care Dumnezeu a revărsat o putere de sus, ca să poată face minuni oamenilor.**

- Părinte Sansalas, a întrebat Dionisie, noi, mirenii, de ce avem nevoie de binecuvântare ca să citim din Biblie?

- Dragii mei, **pentru orice să cereţi binecuvântare de la preot. Prin el primiţi binecuvântare de la Însuşi Dumnezeu. Un lucru, ca să meargă bine, trebuie făcut bine. Izvorul binelui este Dumnezeu,** după cum citim în Evanghelia după Marcu, la capitolul 10, versetul 18: **„Nimeni nu este bun, decât Unul Dumnezeu". Binecuvântarea aduce luminarea minţii, bună sporire în toate şi multă putere. Şi eu, ca preot, cer binecuvântare de la duhovnicul meu.** Nimic bun nu se face fără binecuvântare. Sfântul Mucenic Sava, care era şi el mirean, a înţeles tare bine acest lucru. Sfinţenia lui este roada ascultării şi a

binecuvântării.

Drumul de la cetatea Axiopolis până la Tomis a durat două zile, deoarece a trebuit să facem popas şi în localitatea **Valea Dacilor**, unde eram aşteptaţi.

Dobrogea s-a numit în vechime şi „Scythia Minor”. Istoricii ne spun că **sciţii erau tot o ramură a dacilor.** Tradiţia dă mărturie că **Sfântul Apostol Andrei a predicat în ţara noastră Evanghelia lui Hristos, mai întâi în Scythia Minor.**

Eram tare curios de călătoria în sine şi de tot ce vedeam în jur: relieful deluros, fâşii de câmpie, copaci mărunţi. L-am întrebat pe părintele Sansalas, care cunoştea bine Dobrogea:

- Părinte, am observat că ştiţi bine Sfânta Scriptură de la un capăt la celălalt, ca şi Sfântul Mucenic Sava. Ce ne spune Biblia despre locuitorii acestei regiuni, Scythia, pe unde noi mergem acum?

- Dragul meu, **pe timpul Mântuitorului Hristos exista această ţărişoară numită Scythia Minor.** În Ierusalim, la Pogorârea Sfântului Duh la Cincizecime, erau şi locuitori din Scythia în trecere. Sfântul Apostol Pavel îi aminteşte de câteva ori în Epistolele lui. Astfel, la Coloseni, capitolul 3, versetul 11, scrie aşa: **„Unde nu mai este elen şi iudeu, tăiere împrejur şi netăiere împrejur, barbar, scit, rob ori liber, ci toate şi toţi întru Hristos”.**

Să dăm slavă bunului Dumnezeu că poporul nostru are credinţă apostolică; **suntem creştini de pe vremea Sfântului Apostol Andrei, primul ucenic chemat la Apostolat.** În jurul ţării noastre mai sunt popoare barbare, păgâne, care nu-L cunosc şi nu-L mărturisesc pe Hristos.

- Părinte Sansalas, aveţi dreptate în ce spuneţi. Un exemplu **sunt goţii din Goţia, care au venit în Dacia să prigonească credinţa noastră creştină, deoarece ei nu cred în Iisus Hristos.** Vai de capul lor! Au rămas tot la credinţa lor bizară, în idoli şi zei pe care i-au pus în locul lui Dumnezeu cel adevărat şi Unic în cer şi pe pământ!

- Ai dreptate, Pelerinule, goţii sunt păgâni. **Cât de mult a suferit Sfântul Sava de la aceşti păgâni, care, în cele din urmă, l-au omorât! Ei l-au înecat în apa Museos, apoi l-au lăsat pe malul apei, să-l mănânce fiarele sălbatice.** Şansa lui a fost prezenţa unor creştini din apropiere, care i-au luat trupul însângerat şi l-au spălat, apoi l-au înfăşurat în pânză albă, deoarece şi sufletul lui curat era alb ca zăpada.

În drumul nostru spre Tomis, am întâlnit şi oameni păgâni, necredincioşi, pe care i-am salutat, fără să răspundem la provocările lor dușmănoase.

- Părinte Sansalas, cum să procedeze un creştin cu un păgân care doreşte să-l convingă să treacă la religia lui păgână?

- Să facă ceea ce a făcut Sfântul Mucenic Sava: să-L iubească şi să-L mărturisească pe Hristos oriunde, oricând şi oricui. Să nu-i fie frică deloc. Creştinul se identifică cu Hristos; s-a unit cu El prin Botez; ba, mai mult, se hrăneşte din El prin Sfânta Împărtăşanie.

Pe la amiază am ajuns cu carul la intrare în cetatea Tomis.

Aici ne-a aşteptat o mare surpriză. **O gardă militară, formată din 24 de soldaţi aşezaţi pe două rânduri de câte 12, se află la intrarea în cetate. În mijlocul soldaţilor se află comandantul Junius Soranus, care are funcţia de dux de Scythiae.** Acest

guvernator are multe rude în Capadocia. Vasile cel Mare, arhiepiscop de Cezareea Capadociei, printr-o scrisoare oficială, cu numărul 155, s-a adresat lui Junius Soranus să facă toate demersurile pentru repatrierea moaştelor Sfântului Mucenic Sava în Capadocia. Acest comandant apropiat ierarhului Vasile cel Mare este cel care a coordonat acest pelerinaj, cu plecare din valea râului Museos până la Tomis. Prezenţa garnizoanei militare la intrare în cetatea Tomis, pentru primirea delegaţiei, scoate în relief tocmai respectul cuvenit din partea armatei pentru un oştean al credinţei, Mucenicul Sava, care i-a înfruntat pe goţi pe linie religioasă, până la sacrificiul vieţii sale.

- Părinte Sansalas, sunt tare curios să aflu de ce ne aşteaptă atâţia militari; **de ce 24 şi de ce două rânduri de câte 12? Există vreo explicaţie militară sau religioasă?**

- Dragul meu, important nu este numărul de soldaţi care ne aşteaptă; putea fi doar unul sau mai mulţi. Pentru mine este foarte impresionant că persoana cu funcţia politică cea mai mare din această zonă geografică, Scythia Minor, guvernatorul Junius Soranus, se află aici, ca să ne ofere onoruri militare. Onorul de bun venit putea fi încredinţat doar unor militari.

Am înţeles că acest guvernator, Junius Soranus, este rudă apropiată cu Sfântul nostru Mucenic Sava şi, de asemenea, e rudă de sânge cu marele ierarh Vasile al Cezareii Capadociei. Cu privire la numărul de soldaţi care ne-au aşteptat, eu am găsit deja în Biblie o explicaţie plauzibilă, mai ales că acest guvernator Junius Soranus este creştin practicant. Am auzit de la arhiepiscopul nostru Bretanion că acest comandant obişnuieşte să citească aproape zilnic din Biblie.

Cifra 12 o găsim des în Sfânta Scriptură; în Vechiul Testament aflăm că patriarhul Iacob a avut 12 copii (Facere 42, 13).

În **Noul Testament, cifra 12 reprezintă vârsta la care Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, merge la Templul din Ierusalim (Luca 2, 42);** Evanghelistul Matei, la capitolul 10, versetul 2, vorbeşte despre **cei 12 apostoli, pe care Iisus Hristos i-a ales pentru a propovădui Evanghelia la toate popoarele (Matei 28, 19-20).**

De asemenea, Evanghelistul Luca scrie că, **după înmulţirea celor cinci pâini şi doi peşti, după ce s-au săturat 5000 de bărbaţi, afară de soţii şi de copii, au mai rămas încă 12 coşuri de fărâmituri (Luca 9, 17). 12 este, de asemenea, numărul Ierusalimului ceresc,** pe care sunt scrise numele celor **12 seminţii ale lui Israel** şi al cărui zid are **12 pietre de temelie pe care sunt scrise numele Apostolilor (Apocalipsă 21, 12).**

Totodată, trebuie luat în calcul că **anul bisericesc are 12 luni calendaristice.**

Cifra 24 o găsim în ultima carte a Bibliei, în Apocalipsă, la capitolul 4, versetul 4: **„şi 24 de scaune înconjurau tronul, şi pe scaune 24 de bătrâni şezând, îmbrăcaţi în haine albe şi purtând pe capetele lor cununi de aur".**

- Foarte interesantă această explicaţie biblică, părinte Sansalas; mă bucur tare mult că acest guvernator, Junius Soranus, înţelege bine semnificaţia creştină a acestor două cifre: 12 şi 24, ca dovadă că astăzi le-a aplicat practic prin această gardă militară.

Carul cu boi în care se aflau moaştele Sfântului Sava a fost flancat de o parte şi de alta cu câte 12 militari ce purtau torţe

aprinse. Am pornit alături de ei, pe jos, spre reşedinţa mitropolitană, unde ierarhul Bretanion, cu tot soborul de slujitori, ne aştepta cu mare nerăbdare. La intrare au fost trase toate clopotele şi o monahie a bătut prelung toaca.

Arhiepiscopul, îmbrăcat în odăjdii strălucitoare, de culoare roşie, s-a aplecat deasupra raclei, s-a închinat lui Dumnezeu şi a sărutat cu pioşenie moaştele Sfântului Mucenic Sava. Nu-i venea să creadă. În urmă cu opt ani, acest dascăl bisericesc, Sava, sosise la el cu părintele Sansalas, vesel, tânăr, sănătos, iar acum l-a văzut şezând în sicriu cu faţa în sus, cu chipul luminos. Cât de scurtă este viaţa omului pe pământ!

Racla cu sfintele moaşte a fost luată diaconii Gherasim, Luca Andrei şi Vasile şi aşezată în **catedrala mitropolitană cu hramul „Duminica tuturor Sfinţilor"**. S-a oficiat un **Tedeum de mulţumire lui Dumnezeu pentru sosirea acestui mare odor de sfinţenie la Tomis: moaştele Sfântului Mucenic Sava.** Diaconii au cădit racla de jur împrejur, după care a început slujba. Biserica era plină de credincioşi, precum şi de călugări veniţi din jurul Tomisului la chemarea arhiepiscopului Bretanion, care ştia că Sfântul Sava a trăit toată viaţa ca un monah îmbunătăţit cu multe virtuţi creştine.

La sfârşitul slujbei, **Înaltpreasfinţitul a ţinut un impresionant cuvânt ad-hoc despre acest mare eveniment din istoria Bisericii de Tomis**, care s-a învrednicit să primească acest tezaur sfânt, racla cu moaştele întregi ale Sfântului martir Sava, aduse din Gothia:

„În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh! Amin!
Prea onorate guvernator, Prea cuvioşi Părinţi şi binecredincioşi creştini,

Hristos a înviat!

Acest salut al învierii este valabil în Biserica lui Hristos cel înviat din morţi oricând şi oriunde. Învierea este totul. Sfântul Sava nu a murit, este viu, îl simt, este prezent cu noi astăzi prin sfintele sale moaşte, care iradiază o bună mireasmă ce a umplut întregul văzduh.

El este un erou al credinţei ortodoxe, dovadă că a fost întâmpinat cu o gardă militară şi adus aici, în această catedrală, cu torţe aprinse, cum erau odinioară întâmpinaţi eroii din Atena sau vechea Romă.

În aceste vremuri grele, când persecuţiile religioase continuă încă, avem mare nevoie de modele de rezistenţă şi de opunere fermă împotriva păgânilor, cu multă demnitate, calm, seninătate, aşa cum a făcut Sfântul Mucenic Sava, care vine de acasă, din Dacia şi se întoarce acasă, în Capadocia, la neamurile şi rubedeniile lui.

Repatrierea acestor moaşte va aduce o mare bucurie ilustrului ierarh capadocian Vasile al Cezareii, care mult s-a ostenit prin scrisori şi rugăminţi către guvernatorul nostru Junius Soranus, precum şi către noi, cei de la centrul arhiepiscopal.

Dăm slavă şi mulţumire bunului Dumnezeu, că ne-a ajutat să vedem aceste sfinte moaşte în reşedinţa noastră mitropolitană şi de aici, prin binecuvântare, rugăciune şi cu osteneala părintelui duhovnic Sansalas şi a monahului Pelerin, ele vor ajunge în Cezareea Capadociei.

Mulţumim tuturor celor de faţă şi timp de o săptămână ne vom putea bucura împreună de aceste sfinte moaşte. Slavă

lui Dumnezeu pentru toate!”.

A doua zi, comandantul Junius Soranus s-a oferit, pentru că eram pentru prima dată în Tomis, să-mi arate toată cetatea.

- **Vă salut, prea onorate guvernator!** Este o mare cinste pentru mine să mă aflu acum alături de dumneavoastră. De la sosire mi-aţi făcut o frumoasă impresie, de **om al lui Dumnezeu**, cu duh de pace şi de credinţă. **Sunteţi un comandant al disciplinei şi un mărturisitor al credinţei creştine.** Ferice de militarii pe care-i aveţi în subordine! Au ce învăţa de la dumneavoastră.

- Pelerinule, nu am făcut ceva deosebit; este modul meu firesc de a trăi şi a mă comporta cât mai natural. **Datorez totul părinţilor mei**, care m-au născut şi m-au educat, precum şi mentorului meu spiritual, arhiepiscopul Vasile din Cezareea Capadociei, care m-a apropiat mult de Biserică şi de creştini.

- Eu dau slavă lui Dumnezeu că am ajuns aici, în Tomis, la invitaţia părintelui Sansalas, o cetate unde nici nu am visat că voi ajunge vreodată. **Este o lucrare a lui Dumnezeu, să-l cunosc de curând şi pe Sfântul Mucenic Sava. Pe zi ce trece, îmi dau seama cât de puternic a fost el în credinţă şi ce viaţă sfântă a dus.**

- Aşa este, părinte, **fără Dumnezeu nu putem face nimic pe pământ.** El ţine tot Universul, cum am citit în **cartea Hexaimeronul, scrisă de arhiepiscopul Vasile al Cezareii Capadociei,** un ierarh admirabil, care ne-a împărtăşit în lucrarea sa cum **a îmbinat ştiinţa cu credinţa creştină.**

- Din păcate, nu am citit-o până acum, dar sper să ajung în Cezareea Capadociei, şi acolo îl voi cunoaşte personal pe acest mare arhiepiscop, care are în grija lui **multe centre sociale pen-**

tru săraci, orfani, bătrâni şi bolnavi cu tot felul de suferinţe.

- Aşa este, vei vedea acolo **o Evanghelie practică, vie, o adevărată Liturghie a binelui, după Liturghia sacramentală din altarul Bisericii.**

- Văd că aici, în Tomis, sunt zidite multe biserici şi mănăstiri.

- Da, multe s-au construit pe timpul arhiepiscopului nostru Bretanion, care merge pe urmele arhiepiscopului Vasile al Cezareii Capadociei; amândoi au milă de săraci.

- Văd că cetatea este veche, cu numeroase construcţii zidite aproape de mare.

- Aşa este. **Tomis este o cetate cu un trecut îndepărtat. Prima ei atestare este din anul 657 înainte de Hristos. La început a fost o colonie grecească pe malul Mării Negre. În anul 71 înainte de Hristos, Tomisul a fost cucerit de Imperiul Roman.**

Despre traiul locuitorilor din cetatea Tomis, aflăm de la poetul Ovidius, exilat aici de împăratul roman Augustus Octavian. Acest poet are două cărţi interesante: **Tristia (Tristeţile)** şi **Epistola din Pont**.

Tomisul a cunoscut o mare înflorire economică în secolul II, iar în anul 138 a devenit metropola Pontului.

În perioada romană **s-au construit la Tomis clădiri şi edificii publice şi particulare. Au fost create pieţe şi terme (băi).** S-au dezvoltat ateliere meşteşugăreşti, care prelucrau sticla, ceramica, marmura şi metalul.

- Într-adevăr, sunt foarte impresionat de tot ce am văzut aici la Tomis: **apeducte, ornamente arhitecturale, statuete de teracotă** etc.

- Vreau să-ţi arăt turnul de apărare în partea de nord-est a cetăţii Tomis. Grosimea zidului este de 3,2 m. În acest zid s-au găsit monede de pe timpul lui **Tacitus** şi **Probus.**

- O, ce mare este, câtă muncă fizică implică să aduci atâtea materiale de construcţie pentru a putea face ziduri trainice, să reziste la luptele de apărare a cetăţii! Văd în apropiere o clădire ce seamănă cu o biserică.

- Da, chiar este **o bisericuţă zidită pe locul unde a fost martirizat episcopul Efrem, pe 7 martie 304, la porunca lui Diocleţian.** Tot aici, în apropiere, **a fost omorât Sfântul Lup**, martirizat pe timpul împăratului Galeriu. Acesta a fost **ucenicul Sfântului Dumitru, izvorâtorul de mir din Tesalonic. La origine, Sfântul Lup a fost dac, de fel din localitatea Novae, pe malul drept al Dunării.**

- Mă bucur tare mult că din neamul nostru s-au ridicat şi sfinţi daci înaintea lui Dumnezeu.

- Pelerinule, îţi spun tot ca să te bucuri că a**ici, la Tomis, este o credinţă veche, de pe timpul Sfântului Apostol Andrei, şi că la Primul Sinod Ecumenic din anul 325, ţinut la Niceea, a participat şi un episcop de Tomis, pe nume Marcu, care a condamnat erezia ariană ce ajunsese şi în această zonă a Scythiei Minor.**

- Ce ne puteţi spune despre vechimea scaunului episcopal din Tomis?

- La această întrebare vei găsi răspunsul potrivit de la arhiepiscopul nostru Bretanion, poate chiar diseară sau mâine, când îl vei întâlni. Eu ştiu tot de la Sfinţia Sa că **cel mai vechi document care vorbeşte despre vechimea episcopiei de Tomis este Actul**

martiric al Sfinţilor Mucenici Astion şi Epictet. Este pomenit acolo un episcop cu numele Evangelicus, la anul 303, în cetatea Tomis.

- Sunt tare fericit şi mulţumit sufleteşte de această vizită în cetatea Tomisului, care mă ajută să cunosc pe viu istoria creştinismului în această zonă a Scythiei Minor, pe unde a umblat odinioară Sfântul Apostol Andrei, care a vestit Evanghelia şi a botezat pe toţi doritorii de viaţă în Hristos şi pentru Hristos.

- Să ne întoarcem spre arhiepiscopia Tomisului, unde ne aşteaptă preasfinţitul Bretanion la cină împreună cu părintele Sansalas, duhovnicul Sfântului Mucenic Sava, alături de cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie, cu care ai venit din Gothia.

- Domnule guvernator, am observat că există o relaţie vie, dinamică, frumoasă între Dumneavoastră, în calitate de comandant şi guvernator al Scythiei Minor şi arhiepiscopul Tomisului, în persoana preasfinţiei sale, Bretanion. Ce ne puteţi spune despre această prietenie? Cum v-aţi apropiat sufleteşte unul de altul? De ce sunteţi împreună la astfel de evenimente?

- Pe mine şi pe arhiepiscopul Bretanion ne leagă prietenia cu marele arhiepiscop Vasile al Cezareii Capadociei, care este rudă de sânge cu mine. Preasfinţitul Bretanion este ucenic apropiat al Înaltpreasfinţitului arhiepiscop Vasile.

Am aflat că **în anul 360, la propunerea marelui Vasile, arhiepiscop de Cezareea Capadociei, a fost instalat la Tomis arhiepiscopul nostru Bretanion, care s-a dovedit a fi un mare apărător al Ortodoxiei.** În timpul vizitei la Tomis a împăratului arian Valens (364-378), **arhiepiscopul nostru Bretanion a avut mare curaj să-l înfrunte pe faţă pe împăratul eretic Valens.**

Arhiepiscopul nostru este foarte citit; ştie multă carte şi ţine mereu corespondenţă cu marele Vasile al Cezareii Capadociei.

Legat de aducerea moaştelor Sfântului Mucenic Sava din Dacia aici, la Tomis, ne-am implicat cu toţii ca să-l bucurăm pe arhiepiscopul Vasile, care a dorit foarte mult ca nepotul lui, Sava, să fie repatriat după deshumarea lui, la şapte ani după martiriul în apa Museos.

- Am înţeles că **preasfinţitul Bretanion a făcut o scrisoare de recomandare a Sfântului Sava către arhiepiscopul Vasile din Cezareea Capadociei, care reprezintă şi un document istoric despre vechimea creştinismului ortodox în zona Museos**.

- Aşa este. **Şi eu am primit câteva scrisori de la arhiepiscopul Vasile, ca să urgentez această repatriere a rudei sale, Sava, martirizat de goţi în apa Museos.**

Din vorbă în vorbă, pe la apusul soarelui, am ajuns amândoi în curtea arhiepiscopiei, unde un diacon ne aştepta afară ca să ne conducă la masa bucuriei sfinte, la care participa şi arhiepiscopul Bretanion.

- Ce bucurie că aţi venit, domnule guvernator, împreună cu monahul Pelerinul la masă cu noi; **vă aşteptam, ca să mâncăm împreună cu fraţii noştri veniţi din Dacia.**

- Ne iertaţi, Preasfinţia Voastră, dar cetatea este mare şi Pelerinul nostru a vrut să vadă chiar totul.

- Are timp şi mâine după slujbă, şi poimâine, căci trebuie să mai stea câteva zile până va pleca corabia din port spre Capadocia.

- Mă iertaţi, eu sunt de vină, Preasfinţite, că am întârziat; e prima mea vizită misionară la dumneavoastră, în Tomis, şi am

vrut, prin bunăvoinţa domnului guvernator Soranus, să văd cât mai mult din cetate. **Sunt impresionat de vechimea istorică şi de arhitectura cetăţii.**

- Aşa este; Tomisul este o carte vie, deschisă, din care poţi afla multe lucruri interesante de istorie, cultură, dar şi de credinţă, deoarece la Tomis avem numeroase biserici, mănăstiri, precum şi mulţi sfinţi care au fost martirizaţi aici.

- **Am trecut şi pe la locul unde au fost executaţi Sfinţii Mucenici Episcopul Efrem şi Sfântul Lup, acesta din urmă fiind de fel din Dacia noastră.**

- Aşa este, Pelerinule, dar mai avem şi alţi sfinţi martiri şi trebuie neapărat să cunoaşteţi locul unde s-au jertfit pentru Hristos.

- Abia aştept, Părinte Arhiepiscop, să-mi continui vizita prin cetatea Tomis; poate merge şi Părintele Sansalas, căci azi era tare obosit din cauza vârstei înaintate, de 70 de ani.

- Vă rog, luaţi loc aici, pe acest scaun, domnule guvernator, şi iată, tot aici, în apropiere, mai este un scaun liber, lângă Părintele econom Valerie, care ne-a pregătit această cină tradiţională, simplă, naturală şi plină de dragoste. **Să facem mai întâi rugăciunea de dinaintea mesei de seară!**

- Preasfinţia Voastră, văd că este o masă destul de încărcată cu de toate: aveţi peşte cu saramură, grâu fiert cu miere,- o bunătate!-; salată, icre, brânză de oi, pâine făcută în cuptor.

- Părinte Sansalas, este **o masă a bucuriei şi a comuniunii. Nu mâncarea în sine este importantă şi nu contează numărul de feluri de mâncare la o masă, ci dragostea cu care le pui pe masă; dragostea face totul.** Credinţa în Dumnezeu, iubirea de meseni şi bucuria sufletească formează mâncarea cea mai bună

din lume. **În rai se consumă doar lumină.**

- Preasfinţite, ce vin bun aveţi la masă, în aceste căni de ceramică, frumos ornamentate!

- Pelerinule, acest vin se cheamă **„Lacrima lui Ovidiu”**; este roşu, dulce şi parfumat.

- Preasfinţite, de ce se numeşte aşa, „Lacrima lui Ovidiu”? Oare acest Ovidiu a plâns mult?

- Dragul meu, **poetul Ovidiu chiar a plâns în exil aici, la Tomis, şi de la el ne-a rămas o carte cu poeme: „Tristia”**, cuvânt care se traduce: **„Tristeţe”**. Aici, în exil, i-a fost dor de familia sa, precum şi de ţara sa natală. Dorul de Patrie este sfâşietor. Dorul de casa părintească te macină. E greu să stai departe de cei dragi. De aceea a plâns mult Ovidiu.

- Dacă Ovidiu n-ar fi plâns, noi astăzi n-am fi băut acest vin aşa de bun.

- Domnule guvernator, chiar dacă n-ar fi fost Ovidiu în exil la Tomis, noi la Arhiepiscopie tot am fi avut vinuri la fel de bune: **Murfatlar, Sânge de taur, Zaibăr** şi alte soiuri viticole.

- Observ că **pe aici nu a prea trecut Deceneu, preotul lui Burebista, să scoată via, cum a făcut la noi, în zona Pietroasele.**

- Pelerinule, a fost şi pe aici, la Tomis, deoarece **Burebista a fost primul rege care a reuşit să unească toate triburile dacilor într-un singur regat puternic, în partea de sud până la Marea Neagră.**

Părintele econom Valerie s-a dus la bucătărie să mai aducă hamsii prăjite, două platouri cu fructe şi o tavă cu plăcinte calde, în timp ce la masă au continuat discuţiile duhovniceşti.

- Domnule guvernator, cum vi s-a părut această întâlnire de suflet cu Mucenicul Sava, care este rudă cu dumneavoastră? Ce aţi simţit când aţi pus mâna pe raclă, unde se află trupul său întreg?

- Preasfinţite, este pentru prima dată când mă apropii atât de mult de un sfânt, ale cărui moaşte le-am sărutat cu drag. Îmi venea să îl iau în braţe. **Avem acelaşi sânge, acelaşi crez, acelaşi Dumnezeu, aceeaşi Biserică. Este de-al nostru; de aceea mă atrage şi mă bucură tare mult Sfântul Mucenic Sava. Va fi o mare realizare repatrierea lui în ţinuturile Capadociei, unde are alte rude.**

- Mă bucur tare mult de bucuria dumneavoastră, domnule guvernator. Vă creşte inima de bucurie, deoarece Sava este neam cu dumneavoastră. Sunteţi un fericit!

- Cred că şi Sfinţia Voastră sunteţi bucuros, deoarece prin alianţă este rudă şi cu dumneavoastră. Iată că acest Mucenic Sava ne uneşte acum pe toţi. **Este o întâlnire fericită şi mă bucur că aici, la Tomis, s-a petrecut această înâlnire de suflet, de credinţă, de bucurie sfântă. Însuşi Dumnezeu se bucură împreună cu noi. Eu nu cred în întâmplări, şi nici în coincidenţe. Aici a fost cu adevărat lucrarea lui Dumnezeu. Fără El nu facem nimic în lumea aceasta.**

- Îmi place, domnule guvernator, cum gândeşti şi cum pui problema. Ai pus punctul pe i. Avem de-a face cu o minune. **Orice minune ţine de Dumnezeu. El este autorul. Noi, ca beneficiari, ne bucurăm de orice minune. Dumnezeu ne poartă de grijă cu toate. Ne face tot felul de surprize plăcute în viaţă.**

- Şi eu cred în aceste lucruri, a spus Părintele Sansalas. De

când l-am cunoscut pe Sava ca dascăl bisericesc, am avut multe trăiri duhovniceşti. Avea ceva dumnezeiesc în el şi cânta cu o voce de aur, care mă liniştea. Îmi vine greu acum fără el.

- Părinte Sansalas, nu eşti singur; a plecat Sava **şi iată că ai descoperit un alt ucenic, pe monahul Pelerinul, care te-a însoţit în acest drum până la Tomis, şi cu care veţi merge în Capadocia.**

- Aşa este, Preasfinţia Voastră. **Dumnezeu ne poartă tuturor de grijă. Ne ştie pe fiecare cu nevoile, necazurile, dorinţele şi problemele noastre. De multe ori nici nu deschidem gura la rugăciune, că şi primim de la Dumnezeu binecuvântările Lui.**

- Eu, de la o vreme, las totul pe seama lui Dumnezeu şi mă simt mai uşurat, mai liniştit, calm şi bucuros.

- Preasfinţia Voastră, mi-a plăcut tare mult Predica de pe Munte, am spus eu. De câte ori recitesc această Evanghelie, scap de tot felul de griji pământeşti. Adesea ne îmbolnăvim pentru că nu avem încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Toate păsările sunt mereu fericite; de aceea ele cântă. Nu-şi fac probleme: ce mănâncă, când seamănă, când culeg. De toate are grijă doar Dumnezeu**. Trebuie să facem şi noi ceva: în afară de rugăciune, să muncim, cum se spune la Decalog:** şase zile să lucrezi, adică să munceşti în fiecare zi, de dimineaţă şi până seara, şi doar o zi să te odihneşti. Purtarea de grijă a lui Dumnezeu nu înseamnă pentru noi, oamenii, lene, să stai să îţi pice de sus totul.

Toată viaţa să lucrăm cu dreaptă socoteală şi să dormim când este de dormit. Când ne este foame, să mâncăm şi când ne este sete de apă, să bem apă. Aceasta este normalitatea omului.

- Vă mulţumim, Preasfinţia Voastră, pentru aceste sfaturi

duhovniceşti. Abia aştept să le spun şi eu soldaţilor mei, căci asemenea îndemnuri mi-au fost de mare folos, şi cred că nu numai mie, ci tuturor celor care astăzi am luat parte la această cină festivă. **Cu adevărat a fost o masă a bucuriei sfinte.**

- Preasfinţia Voastră, guvernatorul are dreptate în toate cele afirmate, la fel gândim şi noi. Pe drum am discutat mult cu Pelerinul despre sensul vieţii noastre pe pământ. Nu am venit la întâmplare în acest Univers. **Nu plecăm când vrem noi de pe acest pământ. Fiecare are un rost în această viaţă, o misiune, o lucrare sfântă; fiecare, după puterea primită de la Dumnezeu. El nu cere mai mult decât putem noi duce. Fiecăruia i-a măsurat Crucea pe care o poate purta cu multă uşurinţă, fără probleme, pe tot timpul vieţii.**

- Această întâlnire de suflet fost o mare bucurie şi pentru mine, ca ierarh. Şi eu am învăţat multe lucruri frumoase. **Toată viaţa învăţăm, şi la moarte ajungem la concluzia că nu ştim nimic şi că nu am făcut nimic pentru suflet.** Mâine vă aştept pe toţi la Sfânta Liturghie.

- Aşa vom face, Preasfinţia Voastră; vom fi cu toţii la Sfânta Biserică, mai întâi la miezonoptică, şi apoi mâine dimineaţă la oficierea Sfintei Liturghii.

Cu toţii am plecat la chiliile repartizate. Somnul a sosit imediat. Doar părintele Sansalas a mai zăbovit o vreme, deoarece dormise după masa de prânz.

Aproape de miezul nopţii au început să bată clopotele. **Sunetul lor se propaga până în mare, care era agitată din cauza vântului.** Acesta se trezise năucit, cu ameţeli şi începuse să sufle cât îl ţinea gura.

La biserică, doi paracliseri, Vasile şi Andrei, au aprins toate candelele şi policandrul cel mic de la strana cântăreţilor, ca să poată citi şi cânta rânduiala miezonopticii.

Rând pe rând, au sosit monahii Veniamin, Serafim, Sava, Calinic, Ilie. Arhiepiscopul Bretanion a venit cel dintâi. Era tare bisericos. Îi plăceau foarte mult slujbele. Dacă nu ar fi avut probleme la cancelarie, ar fi stat toată ziulica în biserică. Considera Sfinţia Sa că **este mai uşor şi mai plăcut să stai cu sfinţii în Biserică, decât cu oamenii şi călugării în birou sau în curte, să găseşti soluţii la tot felul de probleme.**

În timpul miezonopticii este multă linişte. Dacă eşti atent, poţi auzi chiar gândurile. Uneori şi ele sunt zgomotoase când au conţinut lumesc, păcătos. **Gândurile frumoase, sfinte sunt tare uşoare, te bucură. Cel mai bun gând este rugăciunea lui Iisus rostită din inimă, cu inima trează, conştientă şi plină cu lacrimi sincere de pocăinţă.**

Miezonoptica este o slujbă de evaluare a gândurilor de peste zi, **o adunare a minţii într-o singură direcţie: pocăinţa de tot ce ai greşit cu voie sau fără de voie în timpul zilei, cu fapta sau cu gândul.**

La miezonoptică se spală sufletul de toate greşelile de peste zi. **Inima noastră veghează la miezonoptică, ca să nu se stingă candela sufletului nostru. În muntele Athos, miezonoptica este numită „rugăciunea de aur", cea mai preţuită cugetare la Dumnezeu, când toată lumea doarme, iar călugărul se roagă.**

Ferice de cei ce pot face miezonoptica acasă sau în mănăstire! **Oricine vine la miezonoptică se face părtaş la prezenţa îngerilor şi a sfinţilor care sunt acolo, la rugăciunea de noapte.**

Miezonoptica te face mai uşor; simţi că zbori, fără motor. **Cu adevărat în rai îngerii şi sfinţii zboară oriunde doresc ei, în spaţiul libertăţii şi al iubirii frăţeşti.**

Miezonoptica este mijlocul timpului de la apusul la răsăritul soarelui. **Atunci când e firesc să ai somnul cel mai profund, dulce, liniştit, trebuie să ieşi din tine cu toată fiinţa şi să îngenunchezi în adâncul eului tău, cerând milă şi lacrimi de pocăinţă înaintea lui Dumnezeu.**

Miezonoptica este un mijloc de reculegere şi de reabilitare în faţa lui Dumnezeu pentru tot ce ai greşit. În Biserică la miezonoptică se adună toţi îngerii din ceruri, pentru a ne arăta cât de importantă e această slujbă de la miezul nopţii.

Jertfa omului este mare la această slujbă de noapte. Se dă o luptă intensă în el, între somn şi trezvie, precum între întuneric şi lumina zilei. De fiecare dată învinge omul care face cu toată inima această slujbă a miezonopticii.

La finalul miezonopticii s-a rostit o ectenie întreită, specială, cu toate nevoile şi cererile particulare ale credincioşilor. S-au pomenit arhiepiscopul Bretanion, guvernatorul Junius Soranus, ctitorii mănăstirii, binefăcătorii şi toţi ostenitorii ştiuţi sau neştiuţi, precum şi credincioşii. **Ecfonisul ne duce cu gândul şi inima la mila lui Dumnezeu, care este atât de bun, încât ne cuprinde pe noi toţi.**

Orice slujbă se încheie cu o formulă specială, care în limbaj tipiconal se numeşte **„otpust". În acesta se cuprind Hristos, Maica Domnului, sfinţii pomeniţi în ziua respectivă, precum şi sfinţii de la hramul bisericii unde se face slujba miezonopticii.**

Cu lumânări aprinse, fiecare a mers la chilia lui. Dacă la slujba

de noapte ai sufletul liniştit, şi somnul devine plăcut, fără de vise urâte şi stări de agitaţie.

Pe cer, norii s-au dat la o parte şi au început să apară tot felul de stele: mai apropiate sau mai îndepărtate, mai mici sau mai mari. Unele dintre ele au început să coboare în mare, fără zgomot; ele lasă în cădere doar o dâră de lumină, care cu timpul se stinge de tot.

A doua zi, la ora 7 fix, clopotele mănăstirii au dat deşteptarea. Era o întrecere pe ele, care să sune mai armonios şi mai tare. **Oricât ai fi de obosit, un concert de clopote te pune îndată pe picioare.**

Rând pe rând, monahii au coborât de la etaj la biserica mare a mănăstirii, unde se afla în mijloc racla Sfântului Mucenic Sava. **La intrarea în biserică sunt două icoane împărăteşti, una cu Mântuitorul Iisus şi alta cu Maica Domnului. În partea dreaptă se mai află şi icoana tuturor sfinţilor, care este totodată şi hramul mănăstirii, iar în partea opusă se află tot o icoană mare, cu Sfântul Nicolae.**

Toţi monahii au făcut câte trei metanii mici la intrare în biserică, apoi mers în pronaos şi s-au închinat cu metanii mari la toate cele patru icoane. Au mers după aceea în naos, unde erau două iconostase; la fel, s-au închinat, au făcut plecăciuni către scaunul arhieresc şi fiecare s-a aşezat la locul rânduit în biserică de către arhiereu.

Părintele Sansalas, după ce s-a închinat la toate icoanele, a intrat cu multă evlavie în Sfântul Altar, pentru a sluji cu arhiepiscopul Bretanion, pe care-l aşteptau cu toţii să vină la Utrenie. Împreună cu cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie, m-am aşezat

lângă racla cu moaştele Sfântului Mucenic Sava, unde am stat tot timpul slujbei.

La cântarea: „Ceea ce eşti mai cinstită…", apare şi arhiepiscopul Bretanion, însoţit de doi diaconi, Iosif şi Casian. Se opreşte în mijlocul bisericii şi sărută moaştele Sfântului Mucenic Sava, după care se închină cu multă evlavie la cele două iconostase; trece apoi prin faţa catapetesmei, sărutând fiecare icoană, după care intră în Sfântul Altar, unde face trei metanii mari, sărută Sfânta Masă, Evanghelia şi Sfânta Cruce. **Îmbrăţişează tot soborul de preoţi din Sfântul Altar, care sunt cuprinşi de bucurie. Era ca şi când un tată ar veni în mijlocul fiilor şi se bucură cu adevărat de această întâlnire.** Pe feţele tuturor străluceşte o imensă fericire. Este o liturghie a bucuriei. Cu toţii sunt îmbrăcaţi în veşminte de culoare roşie.

Pe 26 aprilie este consemnată în calendar pomenirea sfinţilor Mucenici Chiril, Chindeus şi Dasie. În iconografie, martirii sunt pictaţi în veşminte roşii, pentru a se scoate în evidenţă sângele vărsat pentru credinţa creştină.

Această culoare ne aduce aminte de răstignirea Mântuitorului Hristos pe Cruce.

Liturghia în sine are ca esenţă crucificarea Domnului Iisus pe Golgota. Prin Sfânta Liturghie retrăim cu toţii momentele principale din viaţa Mântuitorului: naşterea, propovăduirea Evangheliei, răstignirea, moartea, Învierea şi înălţarea Sa la ceruri. Totul în Biserică este plin de lumina învierii lui Iisus.

Prezenţa arhiereului la slujbă ne aduce aminte de Mântuitorul Iisus Hristos în mijlocul ucenicilor la Cina cea de Taină. **Într-o linişte ca de mormânt, cântarea Heruvicului ne îndeamnă pe**

toţi: „acum toată grija cea lumească să o lepădăm…”.

Din rânduiala Liturghiei, **Epicleza este cel mai solemn moment al slujbei. Atunci are loc prefacerea Darurilor în Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.**

La sfârşitul Sfintei Liturghii, după otpust, Preasfinţitul Bretanion are un frumos cuvânt de învăţătură legat de sfinţii mucenici prăznuiţi în acea zi în calendarul Bisericii, dar şi despre moaştele Sfântului Mucenic Sava, care se află depuse în mijlocul catedralei arhiepiscopale:

„În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh!
Iubiţi fii duhovniceşti,
«Minunat este Dumnezeu întru Sfinţii Săi!»

Ziua de astăzi este cu totul specială; ea are o dublă semnificaţie religioasă pentru noi toţi, cei care ne aflăm prezenţi la Sfânta Liturghie. În primul rând, în calendarul nostru bisericesc facem azi, 26 aprilie, pomenirea celor trei mari Sfinţi Mucenici: Chiril, Chindeu şi Dasius, care au pătimit aici, în Scythia Minor, aproape de noi, la Axiopolis, la începutul secolului IV.

În al doilea rând, astăzi trăim cu toţii bucuria aducerii moaştelor întregi ale Sfântului Mucenic Sava din Dacia, el fiind martirizat în urmă cu şapte ani în râul Museos de către păgânii goţi. Aceste moaşte sfinte se află în trecere spre Capadocia şi au fost depuse în catedrala noastră arhiepiscopală din Tomis.

Iată cum a rânduit bunul Dumnezeu să prăznuim împreună două evenimente bisericeşti, bine legate între ele şi de la care putem învăţa multe lucruri folositoare pentru viaţa

noastră.

Avem nevoie de icoane vii, de sfinţi, de exemple autentice de mărturisire a credinţei cu mult curaj, cum au făcut toţi cei patru mucenici pomeniţi azi la sfânta slujbă: Chiril, Chindeu, Dasius, căruia i se mai zice şi Dasie şi Sfântul Mucenic Sava de Museos.

Cu toţii au pătimit pe acest pământ sfânt, care, înainte de Hristos, forma un puternic regat, condus de inimosul rege Burebista, ce-şi avea domnia până la noi, la Tomis. Cu alte cuvinte, toţi cei patru sunt de-ai noştri, pentru noi, ca noi să-i pomenim în veci pentru eroismul credinţei lor.

Sfântul Chiril a fost preot în cetatea Axiopolis, situată la 60 de kilometri de Tomis. Sava de la Museos a fost dascăl bisericesc. A trăit şi a pătimit pe 12 aprilie, anul 372, aproape de Pietroasele, lângă dealul Istriţa, pe malul râului Museos. Dasius era de fel din Durostorum şi de profesie soldat în armata romană şi a avut curajul să spună că este creştin împăratului Diocleţian, care mult l-a chinuit până ce i-a tăiat capul. Chindeu a fost ucenicul Sfântului Chiril şi a pătimit moarte mucenicească tot pe 26 aprilie, în anul 304, din porunca lui Diocleţian, tot în cetatea Axiopolis.

Deşi ei aveau profesii diferite, i-a legat pentru veşnicie credinţa creştină, care izvorăşte din Iisus Hristos, apa cea vie.

O altă trăsătură comună a fost moartea martirică; cu toţii au suferit mult pentru credinţa creştină.

Martirajul este suprema iubire faţă de Mântuitorul Hristos, dovada iubirii lor faţă de Biserica lui Hristos, care i-a pus în ceata mucenicilor, aceştia împodobind cerul sfinţilor.

Toţi cei patru au suferit moarte martirică în acest secol în care trăim noi astăzi, secolul IV, «secolul de aur», numit aşa de marele Vasile, arhiepiscop în Cezareea Capadociei.

Ei ne sunt contemporani în istorie. De exemplu, Sfântul Mucenic Sava a pătimit în urmă cu şapte ani. Vocea lui, glasul lui de aur, cântările lui duioase din Biserică parcă se aud şi acum, după cum îmi mărturisea aseară părintele Sansalas, duhovnicul Sfântului Sava, care a venit de la Museos cu aceste moaşte sfinte.

Istoria bisericească se scrie continuu. A început cu răstignirea Mântuitorului Iisus Hristos, a continuat cu martirizarea celor 12000 de prunci din zona Betleem şi Rama, a fost apoi martiriul Sfântului Arhidiacon Ştefan, au fost sute de mii de martiri din secolul I până acum, în secolul IV. Deşi împăratul creştin Constantin cel Mare a dat un edict de libertate creştinilor în anul 313, încă mai curge sângele creştinesc până în vremea noastră. Un mare pericol la ora actuală în Biserică îl reprezintă poporul got, păgân de religie, dar şi vizigoţii, care s-au abătut şi în zona noastră.

Ce este de făcut? Să ne apărăm credinţa, chiar cu preţul vieţii noastre, cum au făcut aceşti patru sfinţi mucenici pe care-i pomenim astăzi în Biserică.

Frica este de la diavol. Frica este un mare păcat, ne spune Apocalipsa. Frica este necredinţă, slăbiciune, decădere din harul lui Dumnezeu.

Să avem curajul mărturisirii de credinţă în orice etapă a vieţii noastre! Sfântul Mucenic Sava a fost tânăr, la 38 de ani ai săi avea viitorul în faţă. Dar nu a dat înapoi. A privit

înainte. În timp ce-l omorau păgânii, le spunea: <eu îl văd pe Hristos, abia aştept să ajung la El>. Pentru acest curaj, pentru această mărturisire de credinţă, a primit de la Mântuitorul cununa sfinţeniei, care este cea mai strălucitoare din lumea aceasta.

Prezenţa Sfântului Mucenic Sava la noi, aici, la Tomis, este binevenită. Ne întăreşte, ne dă curaj, ne mângâie şi ne ajută să mergem şi noi pe acest drum al mărturisirii de credinţă şi de iubire faţă de Hristos.

Mulţumim din suflet delegaţiei de la Museos: părintelui Sansalas, monahului Pelerinul şi celor doi mireni ostenitori, Nicolae şi Dionisie, care au adus moaştele Sfântului Sava pentru câteva zile la noi, la Tomis. De aici vor pleca spre Cezareea Capadociei, unde sunt aşteptate de arhiepiscopul Vasile, care este şi rudă cu Sfântul Mucenic Sava.

Slavă lui Dumnezeu pentru această mare sărbătoare, pe care nimeni dintre noi nu o poate uita.

Hristos a înviat!".

După terminarea Sfintei Liturghii, a urmat o masă oferită de guvernatorul Junius Soranus pentru toţi slujitorii bisericii, în frunte cu arhiepiscopul Bretanion. Delegaţia de la Museos a fost şi ea prezentă la acest protocol.

Mâncărurile ni s-au servit în străchini de ceramică grecească, cu multe ornamente florale. Vinul s-a băut din cupe de argint, iar desertul a fost adus pe platouri de porţelan.

Atmosfera din salonul în care s-a servit masa a fost deosebită: multe discuţii religioase, uneori chiar aprinse, pe teme diferite, la care au participat toţi cei prezenţi.

La masă s-a discutat şi despre **transportul moaştelor Sfântului Mucenic Sava cu o corabie grecească din Tomis până în Asia, spre Anatolia, la portul Sinope.** Guvernatorul Junius Soranus, care cunoştea bine traseul ce urma a fi parcurs, a dat câteva informaţii foarte preţioase despre acest port, **Sinope, ce era situat pe coasta asiatică a Mării Negre.**

Sinope făcea parte dintr-o regiune geografică cu capitala la **Amasia, aflată sub stăpânirea grecilor ionieni. Pe hartă, zona se numea Helenopontus, iar ea se învecina cu provincia Capadocia, care avea capitala în Cezareea.**

Denumirea Helenopontus a primit-o pe timpul împăratului creştin Constantin cel Mare, a cărui mamă se numea Helena. Provincia de pe malul asiatic al Pontului Euxin a devenit astfel Helenopontus.

Guvernatorul Junius Soranus a luat legătura cu un comandant grec din portul Tomisului, şi l-a rugat să-i pună la dispoziţie **o corabie mare, numită biremă,** ca să poată fi transportată în siguranţă racla cu moaştele Sfântului Mucenic Sava în Capadocia, cu oprire la portul din Sinope. **Această corabie, biremă, era un vas plutitor folosit de regulă în războaie şi avea două rânduri de vâsle suprapuse. Corabia se mai numea şi galeră, adică era un vas propulsat manual prin vâsle. Galera era prevăzută şi cu câteva pânze, ca mijloc secundar de propulsie pe mare.**

Costurile de transport au fost asigurate în totalitate de către guvernatorul Junius Soranus, care a însoţit delegaţia de la Museos.

Plecarea a fost fixată de către comandant a treia zi. A fost timp suficient pentru organizarea călătoriei în Capadocia.

Călătoria pe mare spre Capadocia

Carul cu boi a rămas la Tomis, la arhiepiscopie, în grija unui monah tânăr, căruia îi plăceau tare mult animăluţele.

Arhiepiscopul Bretanion s-a ocupat îndeaproape să avem merindele pentru drum, atât pentru delegaţia de la Museos, cât şi pentru echipajul de navigaţie pe Marea Neagră.

A treia zi, dis-de-dimineaţă, în dangătul clopotelor, s-au strâns toţi monahii de la arhiepiscopia Tomisului, ca să facă împreună cu părintele arhiepiscop Bretanion **Acatistul Maicii Domnului, ocrotitoarea celor care merg în călătorie şi în special a celor care călătoresc pe mare**, iar diaconii au tămâiat racla cu moaştele Sfântului Mucenic Sava.

Câţiva monahi au luat pe umeri racla cu moaştele Sfântului Mucenic Sava şi s-au îndreptat spre portul din Tomis. În spatele raclei se afla arhiepiscopul Bretanion, înconjurat de mulţi preoţi. Am pornit şi eu în spatele lor alături de părintele Sansalas.

Foarte bucuroşi erau şi cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie, pentru că s-a găsit loc şi pentru ei în corabie, ca să poată merge până în Capadocia, cu moaştele Sfântului Sava.

Comandantul corăbiei a dat voie să se cădească tot vasul şi să se facă **o slujbă de sfinţire a lui prin stropire cu aghiasmă mare.**

Corabia s-a pus în mişcare, iar pe mal a rămas arhiepiscopul Bretanion, cu ochii în lacrimi, dimpreună cu toţi slujitorii de la

biserică şi mulţi credincioşi prezenţi la această procesiune de ducere a moaştelor Sfântului Sava în Capadocia.

Toată ziua, preasfinţitul Bretanion a fost tare trist, deoarece din cauza bolii şi a vârstei înaintate nu a putut merge alături de guvernator cu moaştele Sfântului Mucenic Sava în Cezareea Capadociei, unde s-ar fi întâlnit cu arhiepiscopul Vasile, spre bucuria amândurora.

Prin guvernatorul Junius Soranus, el a trimis o scrisoare-document despre autenticitatea moaştelor Sfântului Mucenic Sava, în care a prezentat icoana vieţii acestui martir:

„Biserica lui Dumnezeu, care se află în Goţia, către Biserica lui Dumnezeu care se află în Capadocia şi comunităţilor de pretutindeni ale Bisericii universale: mila, pacea, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi a Domnului nostru Iisus Hristos să se înmulţească.

Se adevereşte şi acum cu tărie ceea ce s-a spus de fericitul Petru, că, în orice neam, cel ce se teme de Dumnezeu şi lucrează dreptatea este primit de El. Căci s-a făcut cunoscut acest lucru şi în cele întâmplate cu fericitul Sava, care este martir al lui Dumnezeu şi al Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Acesta, trăind în mijlocul unui popor nestatornic şi viclean, s-a arătat în lume ca un luminător, imitând pe sfinţi şi strălucind în faptele cele bune după Hristos. Căci încă din copilărie, spre nimic

altceva nu s-a arătat râvnitor, decât numai spre evlavie faţă de Mântuitorul şi Domnul nostru Iisus Hristos, stăruind în această virtute desăvârşită şi ajungând bărbat desăvârşit prin cunoaşterea Fiului lui Dumnezeu. Iar fiindcă celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate lucrează împreună spre bine, el a ajuns la răsplătirea chemării de sus, pe care o dorea din tinereţe. Astfel, luptându-se pe faţă împotriva celui potrivnic şi învingând răutăţile vieţii, paşnic arătându-se faţă de toţi, pentru amintirea lui şi întărirea credincioşilor, nu ni s-a îngăduit să ne liniştim, ci să scriem faptele lui minunate. Căci el era drept în credinţă, cucernic, gata spre toată ascultarea cea în dreptate, blând, simplu la cuvânt, dar nu în cunoştinţă, vorbind tuturor în chip paşnic despre adevăr, făcând să tacă pe idolatri, nesemeţindu-se, ci purtându-se cum se cuvine celor smeriţi, liniştit şi nu grăbit la cuvânt, şi foarte râvnitor spre tot lucrul bun. Cânta psalmi în biserică şi aceasta cu sârguinţă, nu se îngrijea de bani sau de averi decât numai pentru trebuinţă, era cumpătat, în toate înfrânat, trăind în feciorie, retras, postind după rânduială, stăruind în rugăciuni cu smerenie, supunând pe toţi la buna rânduială; el împlinea datoriile sale, fără să săvârşească cele

nefolositoare, având o credință cu totul curată, care lucrează prin dragoste, încât nimic nu-l oprea să îndrăznească a vorbi totdeauna cu Domnul. Căci nu o dată, ci de mai multe ori înainte de sfârșitul lui, el a arătat prin credință lucrarea cucernică. Mai întâi, când conducătorii din Goția au început să se pornească împotriva creștinilor, s-a părut unor păgâni din satul în care locuia Sava, să ofere creștinilor rude cu ei să mănânce în public, în fața persecutorilor, carne nejertfită, în loc de carne adusă jertfă idolilor, spre a feri pe ai lor neîntinați și a înșela pe prigonitori. Cunoscând acestea, fericitul Sava, nu numai că el n-a mâncat din mâncărurile oprite, ci, mergând în mijlocul lor, a mărturisit tuturor, zicând : «Dacă cineva va mânca din cărnurile acelea, acesta nu poate să fie creștin». Și i-a oprit pe toți să nu cadă în cursa diavolului. Din cauza aceasta, cei ce au născocit această înșelăciune, l-au alungat din sat; apoi, după un timp oarecare, i-au îngăduit să se reîntoarcă.

Pornindu-se din nou persecuția, după obiceiul care era la goți, unii dintre păgâni, din satul amintit mai înainte, aducând jertfe demonilor, se pregăteau să jure în fața persecutorului că în satul lor nu se află nici un creștin. Dar Sava, îndrăznind din nou și

mergând în mijlocul adunării, a zis: «Pentru mine să nu jure nimeni, căci eu sunt creştin». Atunci, de faţă fiind persecutorul, sătenii, ascunzând pe ai lor, au jurat că în satul lor nu se află niciun creştin, fără numai unul.

Auzind conducătorul fărădelegii, a poruncit să fie înfăţişat Sava. Iar când s-a înfăţişat, acesta a întrebat pe cei de faţă dacă are vreo avere. Iar ei, răspunzând că «nu are nimic decât îmbrăcămintea», nelegiuitul, dispreţuindu-l, a zis: «Un astfel de om nu poate nici să fie de folos, nici să vatăme». Şi zicând aceasta, a poruncit să-l scoată afară.

După aceea, pornindu-se de către cei păcătoşi mare persecuţie în Goţia împotriva Bisericii lui Hristos, când s-a apropiat Sfânta zi a Paştelui, (Sfântul Sava) a voit să plece în alt oraş, la preotul Guththicas, spre a petrece sărbătoarea împreună cu el. Iar pe când mergea el pe cale, i s-a arătat un bărbat foarte mare şi luminos la înfăţişare, care i-a zis: «Întoarce-te şi mergi la preotul Sansalas». Iar Sava i-a răspuns: «Sansalas a plecat departe».

Căci Sansalas, fugind din cauza persecuţiei, se afla în Romania (Imperiul Roman de Răsărit); atunci, însă, venise de curând printre ai săi, pentru Sfânta zi a Paştelui. De aceea, neştiind Sava despre întoarcerea acestuia, a

răspuns acestea celui ce i se arătase şi se lupta să meargă la preotul Guththicas. Însă, nevoind el să se supună poruncii, deodată, deşi la ora aceea era timp senin, a apărut un noian nesfârşit de zăpadă pe faţa pământului, care astupa drumul şi nu putea să treacă mai departe.

Atunci a înţeles el că voia lui Dumnezeu este cea care-l împiedică să meargă mai departe, poruncindu-i să se întoarcă la preotul Sansalas. Şi, binecuvântând pe Domnul, s-a întors. Şi, văzând pe Sansalas, i-a istorisit lui şi multora altora vedenia pe care a avut-o pe cale.

Au sărbătorit împreună ziua Paştelui. Dar, în noaptea a treia după sărbătoare, iată că Atharid, din rândul necredincioşilor, fiul dregătorului Rothesteu, a năvălit în satul acela cu o ceată de tâlhari nelegiuiţi şi, găsind pe preot dormind în casa lui, a pus să fie legat. De asemenea, şi pe Sava, smulgându-l din pat, l-au legat. Pe preot l-au arestat într-o căruţă, iar pe Sava (l-au luat) gol, cum se născuse. Şi i-au purtat prin văi împădurite pe care le arseseră de curând, prigonindu-i şi bătându-i cu cruzime cu nuiele şi bice, şi purtându-se fără milă faţă de servii lui Dumnezeu.

Dar cruzimea duşmanilor a întărit răbdarea

şi credinţa celui drept; căci, făcându-se ziuă, lăudându-se în Domnul, zicea celor ce-l chinuiseră : «Oare nu m-aţi purtat voi prin locuri arse, printre ascuţişurile cioturilor, bătându-mă ? Vedeţi, însă, dacă s-au rănit picioarele mele şi dacă pe trupul meu am vânătăi şi de la rănile pe care mi le-aţi făcut?».

Văzând ei, deci, că pe trupul lui nu apărea nimic din cele ce-i făcuseră să sufere fără milă, luând o osie de căruţă şi punându-i-o pe umeri, i-au alungit mâinile, întinzându-i-le până la capetele osiei, şi i-au legat, de asemenea, şi picioarele pe o altă osie. În sfârşit, întins astfel pe cele două osii, l-au aruncat, lăsându-l să zacă pe spate la pământ, şi nu l-au cruţat, chinuindu-l aproape toată noaptea.

Însă, după ce au adormit slujitorii (ce-l chinuiseră), venind o oarecare femeie, care se sculase de cu noapte pentru ca să pregătească mâncare celor din casă, l-a dezlegat. Iar el, deşi dezlegat, a rămas pe loc fără teamă, ajutând femeii la lucrul ei. Şi, făcându-se ziuă, cunoscând acest fapt, nelegiuitul Atharid a poruncit să i se lege mâinile şi să fie atârnat de o grindă a casei. Şi, nu mult după aceea, au venit trimişii lui Atharid, aducând

mâncăruri de la jertfele idoleşti. Iar ei au zis preotului şi lui Sava: «Atharid a poruncit să vi se aducă aceasta ca să mâncaţi şi să scăpaţi de moarte sufletele voastre». A răspuns preotul şi a zis: «Noi nu mâncăm acestea, căci nu ne este îngăduit nouă. Rugaţi, însă, pe Atharid să poruncească să fim răstigniţi, sau să ne ucidă într-un alt chip, după cum ar vrea el». A întrebat apoi Sava: «Cine este cel ce a trimis acestea»? Iar ei au spus: «Stăpânul Atharid». Sava, însă, a zis: «Unul singur este stăpânul, Dumnezeu din ceruri. Iar Atharid este un nelegiuit blestemat. Şi aceste mâncăruri ale pierzării sunt necurate şi spurcate ca şi Atharid, cel ce le-a trimis».

Spunând Sava acestea, unul dintre servitorii lui Atharid, aprinzându-se de mânie, luând un drug, l-a aruncat în pieptul Sfântului, cu ascuţişul, încât cei de faţă socoteau că, fiind zdrobit prin izbitura loviturii, va muri îndată. Dar el, învingând prin râvna evlaviei durerea provocată de vrăjmaşi, a zis slujitorului: «Tu socoteşti acum că m-ai rănit cu drugul. Să ştii, însă, aceasta că atât de mult m-a durut, încât am socotit că ai aruncat în mine cu un fir de lână».

Şi s-a arătat cu adevărat dovada văzută a celor spuse: căci el nici n-a strigat, nici n-a

gemut ca în durere, nici nu s-a văzut în genere vreun semn de rană pe trupul lui. Atunci, aflând Atharid toate acestea, a poruncit să fie omorât. Deci, slujitorii fărădelegii, lăsând legat pe preotul Sansalas, au luat pe Sava şi l-au dus să-l înece în râul numit Mousaios (Buzău). Iar fericitul (Sava), amintindu-şi de porunca Domnului şi iubind pe aproapele ca pe sine însuşi a zis: «Ce a păcătuit preotul (Sansalas) că nu moare împreună cu mine?» Şi ei i-au răspuns: «Nu este treaba ta să hotărăşti despre aceasta».

Zicând ei aceasta, el a strigat în bucuria Duhului Sfânt şi a zis: «Binecuvântat eşti, Doamne şi preamărit este numele Tău, Iisuse, în veci amin, căci Atharid s-a străpuns pe sine însuşi cu moarte veşnică şi cu pierzare, iar pe mine mă trimite la viaţa cea pururea fiitoare, căci astfel ai binevoit întru servii Tăi Doamne, Dumnezeul nostru».

Şi pe când îl duceau (spre a fi înecat), pe tot drumul a mulţumit lui Dumnezeu, socotind că suferinţele timpului de acum nu sunt vrednice de slava viitoare, care se va descoperi Sfinţilor. Iar când a fost adus la malul râului, cei ce-l ţineau au zis între ei : «Hai să eliberăm pe acest nevinovat, căci de unde va şti aceasta Atharid?». Dar fericitul Sava a zis către ei: «De

ce vorbiţi deşertăciuni şi nu îndepliniţi ceea ce vi s-a poruncit? Eu văd cea ce voi nu puteţi vedea. Iată, de faţă stau în slavă cei ce au venit să mă primească»» (îngerii).

Atunci au coborât în apă pe cel ce mulţumea şi preamărea pe Dumnezeu, - căci până la sfârşit i-a servit lui duhul -, şi aruncându-l şi punându-i un lemn peste gât, l-au împins spre adânc. Şi, săvârşindu-se astfel prin lemn şi apă, el a păstrat curat semnul mântuirii, fiind de 38 de ani.

S-a săvârşit în ziua a cincea a Sâmbetei după Paşti, care este cu o zi înainte de idele lui aprilie (12 aprilie 372), în timpul domniei împăraţilor Valentinian (372-392) şi Valens (364-378), consuli fiind Flaviu Modest şi Arintheu.

După aceea, ucigaşii, scoţându-l din apă, l-au lăsat neîngropat şi au plecat. Dar nu s-a atins de el nici un fel de câine, nici vreo fiară sălbatică, ci trupul lui a fost ridicat de fraţi şi îngropat. Iar Junius Soranus, prea strălucitul conducător al Scythiei, trimiţând bărbaţi vrednici de încredere, l-a dus pe acesta din ţara barbară în Romania (în Imperiul Roman de Răsărit).

Şi, dând patriei sale un dar preţios şi rod slăvit al credinţei, l-au trimis în Capadocia la

Prea cucernicia voastră, din voința presbiteriului (din Goția), Domnul rânduind cele spre bucurie fraților celor ce suferă și se tem de El.

Întrunindu-vă, deci, în adunare duhovnicească, în ziua în care luptătorul a primit cununa (mucenicia), să vestiți și fraților de dincolo (din Imperiul Roman), ca în toată Biserica universală și apostolească să se facă bucurie mare, slăvind pe Domnul, Cel ce face alegerea servilor Săi.

Salutați pe toți sfinții (creștinii). Vă salută cei ce au fost persecutați împreună cu voi. Iar Celui ce poate să ne facă pe noi toți să intrăm, prin harul Său, în împărăția cea cerească, slavă, cinste, putere, preamărire, împreună cu Fiul Cel Unul Născut și cu Sfântul Duh, în vecii vecilor, amin.".

Afară s-a luminat totul până în zare. Cerul senin este bucuria marinarilor. Corabia își face loc ușor printre valurile mici, care ondulează la bătaia vântului dinspre răsărit.

Dumnezeu aranjează totul în lumea aceasta ca să fie bine. Curenții de aur au umflat pânzele, împingând corabia spre direcția portului Sinope, unde va acosta la țărm.

Marinarii, așezați pe câte două rânduri, dau la vâsle răsuflând ușurați, deoarece vântul îi scutește să depună prea mare efort pentru deplasarea corăbiei. Moaștele Sfântului Mucenic Sava, făcătoare de minuni, au devenit foarte ușoare,

parcă zboară cu corabia spre port, în acelaşi timp cu stolurile de pescăruşi care dansează în aer de bucurie.

Câţiva delfini înoată în faţa corăbiei, ca nişte călăuze spre direcţia portului Sinope.

Pentru Marea Neagră este, într-adevăr, o mare sărbătoare, deoarece ea poartă cu bucurie aceste sfinte moaşte ale Sfântului Sava de la Museos.

Părintele Sansalas se uită mirat ca şi mine de tot ceea ce vede în jurul lui. **Este prima noastră călătorie pe mare. Am început să cânt: „Marea vieţii văzându-o înălţându-se de viforul ispitelor, la limanul Tău cel lin alergând, strig Ţie: scoate din stricăciune viaţa mea, Mult Milostive!”.**

- Ce frumos cânţi, Pelerinule, îl imiţi foarte bine pe dascălul meu Sava. Era cântarea lui preferată de la slujba de înmormântare.

- Părinte Sansalas, într-adevăr, **marea îmi este foarte dragă, ea este o fiinţă vie şi la propriu, şi la figurat. Ea are suflet şi viaţă. E vie, pentru că naşte şi menţine viaţa vieţuitoarelor şi a plantelor din adâncul ei fascinant. Pe mare trăiesc oameni: pescari, marinari, turişti care o înconjoară cu trupul şi cu sufletul. Marea e ca o mamă care ne hrăneşte cu toate delicatesele ei: fructe de mare, peşti de tot felul, raci, melci şi plante aromate.** Apa mării ne spală, ne curăţă şi ne tămăduieşte neputinţele trupului. În mare găsim sare, care dă gust mâncării şi sănătate corpului nostru.

- Dragul meu, **omul seamănă de multe ori cu marea. Ea este blândă, ca acum, caldă, primitoare, ispititoare, dar de multe ori îşi schimbă faţa şi firea. Devine foarte agitată, învolburată, plină de mânie şi ură pe noi, oamenii, care o**

murdărim cu păcatele noastre. De multe ori se întâmplă să ne umplem de valurile mâniei care ne întunecă inima, devenind asemenea fiarelor sălbatice. Patimile noastre trupeşti seamănă cu apa caldă, care ne moleşeşte. Atunci când vântul nu mai bate şi soarele stă sus, cu privirea aţintită ca acum asupra mării, ea devine liniştită, romantică, plină de poezie. **Aşa se întâmplă cu noi când îl lăsăm pe Soarele Hristos să stea cu prezenţa Sa harică în sufletul nostru. În acele momente, fiinţa noastră e cuprinsă de o linişte profundă.**

- Părinţilor, îmi permiteţi să iau loc lângă dumneavoastră? Aveţi discuţii foarte importante, de care mă pot folosi şi eu.

- Domnule guvernator, ne faceţi o mare onoare; în primul rând pentru că ne-aţi pus la dispoziţie această corabie deosebită, foarte spaţioasă şi cu un echipaj destul de mare, iar în al doilea rând, ne copleşiţi cu modestia dumneavoastră, vreţi să staţi lângă doi monahi.

- Plăcerea este de partea mea; sunt un om ca şi ceilalţi şi mă bucur tare mult că vă pot fi de folos cu această corabie, pe care o folosim în caz de război. **Acest tip de corabie se numeşte galeră sau dromonă şi este folosită încă din vechime, atât de greci, cât de persani şi de romani.** Corabia, după cum observaţi, are două rânduri de vâsle pe fiecare parte şi nu mai depinde de forţa vântului pentru a merge într-o direcţie anume. Vâslaşii îi pot da orice direcţie de mers.

- Curenţii de aer vă pot ajuta cu ceva la mers?

- Cu siguranţă, da, părinte Sansalas. Observaţi, avem şi câteva pânze care sunt umflate la maximum. **Sfântul Sava, pe care-l purtăm în această corabie, a făcut deja o minune cu noi.**

Curenţii de aer sunt pe direcţia pe care mergem noi, de la Tomis la Sinope. După cum vedeţi, vâslaşii stau relaxaţi şi corabia parcă merge singură spre port. Aceasta este minunea Sfântului Sava.

- Cine este comandantul acestei galere? m-am interesat eu.

- Pelerinule, mi-a spus domnul guvernator, acest **comandant se numeşte Sotiros, este din Tesalonic, grec de neam. E foarte priceput în mânuirea acestei corăbii**. Îndată vom merge la el la bord şi o să-l cunoaşteţi bine. El are 40 de vâslaşi în echipa sa, împărţiţi în două grupe: 20 într-o parte şi 20 în cealaltă parte. Ei stau pe două rânduri şi dau la vâsle. De multe ori se iscă furtuni pe mare şi, de aceea, avem echipă mare, de 40 de vâslaşi.

- Domnule guvernator, aveţi idee **cât de mare poate fi Marea Neagră?**

- Părinte Sansalas, am stat de vorbă cu comandantul corăbiei şi mi-a zis că are **peste 400.000 km² şi o lăţime de aproape 600 km.** Noi am ales însă o rută mai scurtă, prin traversarea Mării Negre până la portul Sinope.

- Cam cât de adâncă poate fi această mare?

- **Are aproape 2 km pe la mijlocul ei, dar pe margine este mult mai mică.** Am observat că apa este sărată, dar are totuşi mult peşte, de toate speciile; după cum aţi văzut deja, în ea trăiesc chiar **delfini**.

- De unde vine atâta apă în această mare, sunt izvoare?

- Pelerinule, apa vine de la Dumnezeu, fie prin ploi, care sunt dese, fie prin **câteva râuri mari, care se varsă în mare: Dunărea, Nistrul, Bugul, Kubanul şi Casimcea.**

Cu toţii ne-am deplasat la bordul corăbiei pentru a-l saluta pe

căpitan.

- Binecuvântare şi înger păzitor să aveţi în această călătorie misionară!

- Sărut mâna, Părinte, mulţumim de binecuvântare! Şi eu sunt credincios lui Dumnezeu. Când sunt la ţărm, obişnuiesc să intru în biserică, împreună cu vâslaşii mei. Marea e plină de primejdii şi fără Dumnezeu nu putem face nimic.

- Cu cât mergeţi pe oră? La ce viteză ajunge această corabie?

- **Viteza medie este de 8 noduri**, care înseamnă aproximativ 18 km pe oră. Nădăjduim să putem ajunge în trei zile în portul Sinope, dacă ne ajută Dumnezeu cu puţin vânt, ca să-i uşureze pe vâslaşi.

- La Crez se spune: **„Iisus a înviat a treia zi după Scripturi”,** deci şi noi, după trei zile, vom scăpa de această apă mare.

- Pelerinule, aşa este, văd că ţi-e teamă. **Pe mare oricând putem muri. Ea este ca un cavou uriaş.** Noaptea, când eşti pe apă şi mai ales când este şi ceaţă, te simţi ca un mort. Avem încredere în bunul Dumnezeu că ne va scoate la mal cu bine; a treia zi pe înserate vom fi în portul Sinope, după cum ne asigură comandantul corăbiei, Sotiros.

Pe la vremea prânzului, guvernatorul şi-a adus aminte că preasfinţitul Bretanion le pregătise tuturor merinde de călătorie. A început să aşeze masa, dar imediat i-au sărit în ajutor cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie. Au întins o faţă de masă albă şi au pus pe ea peşte prăjit, pâine albă, bine rumenită la cuptor, câte o cană de vin roşu şi câteva fructe din livada mânăstirii.

Părintele Sansalas a făcut rugăciunea de binecuvântare şi ne-am aşezat apoi cu toţii să mâncăm. În capul mesei i-au aşezat

pe guvernator şi pe comandantul corăbiei. Părintele Sansalas a stat lângă mine şi cei doi mireni. Rând pe rând, au trecut toţi vâslaşii să mănânce în fugă din bucatele pregătite la Tomis.

După masă te simţi mai bine. Mâncarea îşi are rostul ei. În primul rând, ne asigură combustibilul trupului, adică sângele. De asemenea, mâncarea este un izvor al bucuriei. Masa este şi un mijloc de comuniune şi de socializare, de dialog între meseni. Multe lucruri se rezolvă la o masă copioasă.

- Părinte Sansalas, acum, după această masă binevenită şi binecuvântată ne-ar fi de mare folos un cuvânt duhovnicesc, un cuvânt de folos, de zidire spirituală, care să ne meargă la suflet. **Trupul nostru a fost hrănit, dar sufletul cere şi el hrană specială.**

- Mă bucur tare mult, guvernatorule, că această propunere vine chiar de la dumneavoastră; este încă o dovadă că vă preocupă mult sufletul şi că aveţi credinţă vie în Dumnezeu.

Aş vrea să vă vorbesc tuturor despre asemănările şi deosebirile dintre corabia voastră, cu care mergem noi acum pe mare şi Biserică, care şi ea este o corabie mare, ce ne poartă pe noi toţi pe marea acestei vieţi.

- Bună idee, zise cu voce tare comandantul corăbiei, Sotiros, curios să vadă ce ar putea spune părintele Sansalas.

- Dragii mei, observăm că în această lume există tot felul de corăbii care mişună pe mări şi oceane de la un capăt la celălalt. **Aşa cum corabia merge pe mare, la fel Biserica este ca o corabie, care pluteşte pe marea acestei vieţi pământeşti. Există chiar biserici a căror formă seamănă cu o navă sau o corabie.** Această corabie pe care ne aflăm acum este condusă de un cîr-

maci sau comandant, pe nume Sotiros. **Biserica, semănând cu o mare corabie, este condusă personal de Mântuitorul Iisus Hristos.**

O corabie, atâta vreme cât pluteşte pe mare sau pe ocean, este expusă la tot felul de vânturi, furtuni, ploi abundente etc. La fel şi Biserica este expusă la tot felul de persecuţii, încercări, necazuri, ispite etc.

Oricât de multe persecuţii s-ar declanşa împotriva Bisericii, ea nu poate fi distrusă, deoarece Însuşi Mântuitorul Hristos spune: **„şi porţile iadului nu o vor birui"** (Matei 16, 18).

Această corabie cu care mergem acum se străduieşte să ne ducă la liman, în portul Sinope, pe loc uscat, trainic, în siguranţă. La fel **Biserica, ca şi corabie, se luptă să ne ducă pe toţi la limanul mântuirii, la poarta Raiului.**

Noi, cei care mergem acum cu corabia lui Sotiros, pe mare, pe Marea Neagră, cugetăm şi ne dorim să ajungem cu bine acolo, la liman. Ştim că această corabie e trainică şi echipajul e bun, deci nu ne facem probleme în timpul mersului, suntem liniştiţi. La fel s**e întâmplă cu noi când ne aflăm în Sfânta Biserică, nu ne facem deloc griji, deoarece ştim că biserica nu este o clădire oarecare, ci este casa lui Dumnezeu, iar în biserică ne aflăm în siguranţă.**

Origen ne spune că **Biserica este plină de Sfânta Treime.** În cartea sa, **Hexaimeron,** marele arhiereu **Vasile** ne spune că **la fiecare Liturghie vin foarte mulţi îngeri din ceruri şi chiar mulţi sfinţi.**

Atunci când pe mare apar furtuni puternice, vânturi năprasnice, corăbierii au obiceiul să arunce în mare ancorele, ca să

poată ţine în siguranţă corabia. La fel se întâmplă şi cu creştinii, **când apar tot felul de războaie ale duhurilor rele; ei aruncă ancora în faţa lui Hristos, adică îşi pun nădejdea în El, iar Dumnezeu le poartă de grijă.**

Toţi aţi citit Biblia – Cartea lui Dumnezeu. La începutul ei, se vorbeşte despre **corabia lui Noe,** în care au intrat tot felul de animale, păsări şi familia lui.

La fel, în Biserică întâlnim multe persoane şi chiar popoare, care formează un tot unitar, după cum citim la Psaltire: **„Şi iată cei de alt neam şi Tirul şi poporul etiopienilor, aceştia acolo s-au născut. Mamă va zice Sionului omul şi om s-a născut în el şi Însuşi Cel Preaînalt l-a întemeiat pe el. Domnul va povesti în cartea popoarelor şi a căpeteniilor acestora ce s-au născut în el" (Psalmul 86, 3-5).**

Tot în corabia lui Noe au urcat diferite animale, unele sălbatice, dar care au trăit în armonie unele cu celelalte. **La fel şi în Biserică, când cineva intră, trebuie să-şi lase toate pornirile pătimaşe, sălbatice, şi să se roage în armonie cu ceilalţi.**

La Botez ne-am lepădat de Satana şi de toată trufia lui. **Această lepădare de cel rău este valabilă toată viaţa, cât trăim pe acest pământ.** La fel noi, când am urcat pe această corabie, trebuie să renunţăm la orice pornire sălbatică.

Toate animalele şi păsările care nu s-au urcat în corabia lui Noe au pierit din cauza potopului. La fel şi noi, oamenii, dacă nu intrăm în Biserică şi stăm afară, vom pieri. Sfântul Ciprian ne spune: **„în afara Bisericii nu există mântuire"**.

Piesa cea mai importantă la o corabie este cârma, care este foarte mică în comparaţie cu lungimea corabiei. Această cârmă o

fereşte de tot felul de valuri mari şi vânturi năprasnice, după cum ne spune şi Sfântul Apostol Iacob în Epistola sa, la capitolul 3, versetul 4: **„Iată şi corăbiile, deşi sunt atât de mari şi împinse de vânturi aprige, sunt totuşi purtate de o cârmă foarte mică, încotro hotărăşte vrerea cârmaciului”.**

Apostolul Iacob adaugă mai departe că noi, oamenii, avem în trupul nostru o piesă foarte mică: limba, care mult rău poate face, dacă noi nu o ţinem din scurt şi dacă nu-i dăm o direcţie bună: **„Aşa şi limba: mic mădular este, dar cu mari lucruri se făleşte! Iată puţin foc şi cât codru aprinde! Foc este şi limba, lume a fărădelegii! Limba îşi are locul ei între mădularele noastre, dar spurcă tot trupul şi aruncă în foc drumul vieţii după ce aprinsă a fost ea de flăcările gheenei. Pentru că orice fel de fiare şi de păsări, de târâtoare şi de vietăţi din mare se domolesc şi s-au domolit de firea omenească. Dar limba, nimeni dintre oameni nu poate să o domolească”** (Iacob 3, 5-8).

Iată, dragii mei, ce asemănare există între această cârmă a corăbiei noastre şi limba pe care fiecare o avem în trupul nostru, uneori plin de valurile mâniei cu care ne aprindem, ca şi fiarele sălbatice.

Întotdeauna prezenţa soarelui deasupra mării aduce multă linişte, siguranţă, bucurie. La fel se întâmplă **când apare Soarele Hristos pe marea vieţii noastre omeneşti, îndată valurile tristeţii, ale fricii din noi se potolesc.** Avem o stare de bucurie şi de linişte sufletească.

Dragii mei, să căutăm tot timpul să zicem cât mai des această rugăciune a minţii sau rugăciunea lui Iisus: **„Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine,**

păcătosul". Amin!

- Părinte Sansalas, vă mulţumim din suflet pentru acest cuvânt pe care fiecare din noi l-a pus la inimă. Această hrană sufletească îmi lipsea de multă vreme. Am înţeles câte legături se află între noi şi corabie, între noi şi mare, între corabie şi Biserică. Este pentru prima oară când aud astfel de lucruri, de aceea vă mulţumim încă o dată şi să vă rugaţi să ajungem cu bine în portul Sinope.

- Mare este Dumnezeu! Domnule guvernator, Dumnezeu are mare grijă de noi, pentru că **ne aflăm cu toţii într-o lucrare sfântă: ducem moaştele Sfântului Sava în Capadocia.**

Discuţiile de pe corabie au fost multe şi foarte interesante. Pe nesimţite, Soarele, epuizat, a început să se lase mult înspre mare. Pe măsură ce coboară la orizont, se măreşte ca o minge de foc roşie. Câţiva nori din jurul lui s-au aprins îndată, luând culorile focului: de la gălbui, galben, portocaliu la roşu aprins.

Soarele face discret cu ochiul la mare, îşi ia rămas bun de la ea şi, ca un copil zburdalnic, se ascunde apoi după câţiva munţi pierduţi în zare. Cerul începe să se întunece un pic, până la apariţia lunii, care răsare veselă deasupra mării. Aflase că în corabie se află Sfântul Mucenic Sava, plin de lumina credinţei, şi a vrut să-l salute cu o plecăciune smerită.

La un semnal dat de apa mării, au început să se aprindă, ca un foc de artificii, tot felul de stele, mai mici sau mai mari, unele apropiate, altele abia zărindu-se. Sunt roiuri întregi de stele. Unele din ele, mai îmbătrânite, au început să cadă, una după alta, spre orizont, chiar în mare, pentru a nu speria câţiva pescăruşi rătăciţi care caută să se aşeze pe catargul corăbiei. **Este o noapte**

ca-n poveşti.

Corabia a încetinit, până s-a oprit de tot. Cârmaciul corăbiei, comandantul Sotiros, **bun cunoscător al astronomiei, a început să le ţină celor de pe corabie o lecţie din acest domeniu, vorbindu-le despre stelele de pe cer. Afară este multă linişte, încât toţi îl aud bine.**

- Vă rog mult să priviţi în sus, în partea dreaptă a lunii, care stă atârnată chiar deasupra noastră. Observaţi atent cele patru stele apropiate, având forma unui dreptunghi şi lângă ele, la mijloc, apare, la o mică distanţă, a cincea stea. Dacă priviţi la ele, au forma unui car. **Acesta este Carul Mare, spre a-l deosebi de Carul Mic, care se află în partea opusă şi care poartă numele de Ursa Mică (Ursa Minor).** Ea este de fapt o constelaţie destul de mică, situată în emisfera nordică a cerului; această constelaţie ne indică Polul Nord.

Despre Ursa Mare sau Carul Mare a scris frumos filosoful şi matematicianul grec Thales din Milet, în secolul VI înainte de Hristos, el fiind un mare iubitor al astronomiei. Este una din cele 48 de constelaţii notate şi inventariate de către Ptolemeu în secolul al II-lea.

- Domnule Sotiros, l-a întrerupt guvernatorul , vreau să adaug eu ceva din mitologia greacă, o istorisire pe care am citit-o de curând la Tomis. **Zeiţa Nimfa Callisto era iubită de Zeus. Când Hera, soţia acestuia, le-a descoperit această relaţie ascunsă, Zeus i-a transformat pe Callisto şi pe fiul lor, Arcos, în Ursa Mare şi Ursa Mică, ca să-i protejeze.** Hera, simţindu-şi onoarea ofensată, i-a cerut lui Oceanus să facă dreptate, iar **Ursele au fost condamnate să se rotească perpetuu în jurul Polului Nord,**

fără să se odihnească sub mare.

- Foarte interesantă povestea asta, domnule guvernator, adăugă părintele Sansalas, dar rămâne totuşi un mit, o legendă, pentru că este o relatare cu zei şi zeiţe ale Antichităţii. În calitate de creştini, noi credem că cerul aparţine doar lui Dumnezeu. Pe prima pagină din Biblie citim aşa: „**La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul"**, apoi de la versetul 14 scrie aşa: **„Şi a zis Dumnezeu: să fie luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pe pământ, să despartă ziua de noapte şi să fie semne ca să deosebească anotimpurile, zilele şi anii. Şi să slujească drept luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pământul. Şi aşa a fost. A făcut Dumnezeu cei doi luminători mari: luminătorul cel mai mare, pentru cârmuirea zilei şi luminătorul cel mai mic, pentru cârmuirea nopţii şi stelele. Şi le-a pus Dumnezeu pe tăria cerului, ca să lumineze pământul. Să cârmuiască ziua şi noaptea şi să despartă lumina de întuneric. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă; ziua a patra" (Facere 1, 14-19)**.

- Părinte Sansalas, aveţi dreptate, **totul în Univers este creaţia lui Dumnezeu**. Oamenii de ştiinţă descoperă doar ceea ce Dumnezeu **a creat în acest Univers, plin de mistere. Ne minunăm mult ziua de tot ce întâlnim în cale, totul poartă semnătura lui Dumnezeu.** Dar eu, care merg cu corabia pe mare, văd mai mult cerul ziua, dar şi noaptea. Sunt fascinat de nopţile înstelate. Stau ore întregi uitându-mă la cer, să admir constelaţiile.

Tare uimit de cele spuse de comandant, având şi eu multe cunoştinţe de astronomie, l-am întrebat:

- Dar ce sunt acele constelaţii, cum se numesc ele şi unde le

pot vedea şi eu?

- În funcţie de poziţia lor pe bolta cerului, constelaţiile pot fi: **circumpolare, zenitale, ecuatoriale, ecliptice şi australe.**

Constelaţiile circumpolare sunt acele stele care se rotesc în jurul Polului Nord şi ele se numesc: Cassiopeia, Perseu, Ursa Mare, Ursa Mică, Dragonul, Cepheu şi Lacerta.

Constelaţiile zenitale se numesc aşa, deoarece în timpul mişcării diurne ele trec la zenitul locului (punctul de pe bolta cerească situat pe verticala locului). Ele răsar în direcţia Nord - Est şi apun în direcţia Nord - Vest. Aceste constelaţii au următoarele nume: Andromeda, Auriga, Coroana Boreală, Cygnus (Lebăda), Pegasus etc.

Constelaţiile ecliptice sunt situate pe ecliptică, adică pe traseul aparent al Soarelui pe bolta cerească. Ele sunt: Berbecul, Taurul, Leul Mare, Fecioara, Balanţa, Scorpionul, Săgetătorul, Capricornul, Vărsătorul, Peştii.

Constelaţiile ecuatoriale sunt înşirate de-a lungul ecuatorului ceresc. Ele răsar în direcţia Est şi apun la Vest. Acestea sunt: Cetus (Balena), Orion, Ophicus, Serpens, Aguila (Vulturul).

Constelaţiile australe (sudice) se văd parţial doar în apropierea orizontului. Enumerăm câteva: Puppis (Pupa), Crater (Cupa), Peştele austral, Pyxis (Busola), Centaurus, Fornax (Cuptorul).

Cu toate că stelele se învârt permanent pe cer, poziţia lor relativă rămâne aproape aceeaşi pe durata vieţii unui om şi chiar mai mult. De aceea, ele se numesc şi stele fixe. În realitate, şi aceste stele fixe îşi schimbă poziţia lor de-a lungul timpului.

Pe cerul nocturn, acum pot fi văzute circa 2000 de stele, dar cele mai strălucitoare sunt: Venus, numită şi Luceafărul de seară sau de dimineaţă, Mercur şi Jupiter etc.

Cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie, au fost aproape tot timpul uimiţi de toate discuţiile despre cer, credinţe, ştiinţă.

Dionisie şi-a învins emoţiile şi a început să spună celor din faţă:

- La noi, în Dacia, de unde provine Sfântul Mucenic Sava, unde a văzut lumina soarelui şi a fost mângâiat de stele, avem multe tradiţii frumoase. **Pe cer există Calea Lactee sau Calea Laptelui; se spune că cerul a fost albit de laptele vărsat din găleţile unui cioban din munţii Museos. În unele zone ale ţării noastre, această fâşie albă de pe cer se mai numeşte Calea lui Traian, Drumul robilor, Baba cu paiele. Denumirea „Drumul robilor" a fost dată în amintirea robilor luaţi de romani din Dacia, pe care îi duceau la Roma. Se spune că în Carul Mare erau duşi robii, iar în Carul Mic erau transportate căpeteniile dacilor.**

De asemenea, la noi se spune că, atunci când cade o stea de pe cer, moare cineva, iar când au loc căderi masive de stele din cer, noaptea, este semn că se întâmplă ceva rău în ţară.

Guvernatorul i-a mulţumit lui Dionisie pentru aceste completări foarte interesante despre tradiţiile despre cer şi stele la daci. Ce noapte frumoasă!

Întreaga noapte s-a transformat într-o priveghere sfântă până dimineaţa, când toate stelele de pe cer au plecat şi ele la culcare, foarte obosite. Fiecare din ele a revărsat pe timpul nopţii stropi de lumină peste moaştele Sfântului Mucenic

Sava. La orizont, înspre răsărit, a început să se ridice încetişor, dar sigur pe el, soarele, hotărât să se războiască cu câţiva nori care-i stăteau în cale. Îndată ce au văzut razele lui mari, asemenea unor săgeţi ucigătoare, norii s-au răsfirat speriaţi. Apa mării, în zare, parcă a luat foc la apariţia soarelui, care s-a lăsat oglindit în ea ca o minge înroşită.

Împreună cu Părintele Sansalas **am făcut rugăciunea de dimineaţă, ca să binecuvânteze călătoria de a doua zi**, pe marea nesfârşită. Nu se vedea niciun ţărm. Abia a doua zi, seara, speram să zărim cu toţii portul Sinope, situat pe malul Mării Negre.

Cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie, au aşezat deja masa pentru micul dejun: peşte afumat, icre şi brânză de oi uscată cu pâine păstrată într-un prosop de in foarte mare. Dintr-un burduf voluminos din piele de cămilă au pus în căni de lut apă de la Tomis, luată din fântâna mănăstirii arhiepiscopului Bretanion.

După ce bucatele au fost binecuvântate, toţi cei din corabie am început să mâncăm cu bucurie. Aveam să mergem împreună cu corabia pe mare o zi întreagă până noaptea, fără oprire.

Sotiros, comandantul corăbiei, a făcut instructajul zilnic tuturor vâslaşilor; fiecare şi-a ocupat locul său şi cu „Doamne, ajută!" au pornit galera, având direcţia spre portul Sinope. Bolta cerului, noaptea, era ca o hartă după care corăbierii se puteau orienta, ca să poată aşeza corabia într-o anume direcţie, spre destinaţia dorită.

Guvernatorul Junius Soranus, care citise de mai multe ori Hexaimeronul arhiepiscopului Vasile, o carte ştiinţifică şi religioasă despre originea lumii, despre crearea cosmosului în

cele şase zile lucrătoare, a început să le vorbească celor de pe corabie despre lumea acvatică a Mării Negre; ce se ascunde în ea şi ce comori minunate se pot descoperi pe fundul ei.

La viaţa lui a citit multe cărţi, unele în limba greacă, altele în limba latină, pentru că lectura zilnică făcea parte din programul lui. A înţeles de la arhiepiscopul Bretanion că **trebuie să-şi hrănească creierul cu tot felul de informaţii, pe care să le prelucreze ulterior şi care se vor transforma în imagini atrăgătoare.**

Cunoaşterea ne luminează şi ne motivează să trăim frumos. **Scopul vieţii este cunoaşterea: „Aceasta este viaţa veşnică, să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat…" (Ioan 17, 3). Cultura se realizează prin lectură, conversaţie, precum şi prin cercetări personale şi experienţe de viaţă.**

Valoarea unui om o dau **cultura şi civilizaţia,** care merg mână în mână. **Ele se dobândesc „la pachet" în timpul vieţii, printr-un exerciţiu îndelungat. Un om civilizat, manierat, este rezultatul unei culturi vaste.** Cunoştinţele dobândite din lectură prind viaţă în noi dacă le întrupăm în fapte, atitudini şi lucrări ale binelui împărtăşit celor din jurul nostru.

Adevărata cultură şi civilizaţie a adus-o Evanghelia lui Hristos, care a fost propovăduită la toate popoarele: „Mergând, învăţaţi toate neamurile…" (Matei 28, 19). Credinţa sa vie în Hristos i-a dat guvernatorului această atracţie spre cultură şi civilizaţie.

Evanghelia este recrearea lumii.

Guvernatorul Junius Soranus, bun cunoscător al istoriei mărilor, a început să le spună celor de pe corabie lucruri inedite

despre Marea Neagră:

● **Potopul din Biblie a crescut salinitatea mării.**

● **În această mare adâncă de aproape 2 kilometri sunt două mări supraetajate: una vie, cu apă dulceagă la suprafaţă, şi una moartă la adâncime, din cauza sării.**

● **Fundul Mării Negre este un muzeu, deoarece corăbiile nu se strică, datorită sării.**

● **În această mare cresc rechini, care se numesc şi „câini de mare".**

● **Aici cresc multe specii de alge, meduze, midii, melci, scoici etc.**

● **În apele Mării Negre găsim multe specii de peşti: nisetrul, păstruga, morunul, steaua de mare, foca de Kaliakra, crabul de piatră, tonul, rândunica de mare, căluţul de mare etc.**

● **În Marea Neagră există mulţi delfini.**

● **Marea Neagră se varsă în Oceanul Atlantic.**

● **Marea Neagră are legătură cu Marea Marmara, Marea Egee, Marea Mediterană prin strâmtori, ca: Bosfor, Dardanele, Gibraltar.**

● **În Marea Neagră există câteva insule: Insula Şerpilor, Insula Sfânta Anastasia, Insula Sfântul Chiril, Insula Sfântul Toma, Insula Sacalin etc.**

● **Marea Neagră este înconjurată de 6 ţări.**

Prima denumire a Mării Negre a fost **„Axaina"**, care înseamnă **„albastru închis"**. În timpul colonizării greceşti s-a numit **„Pontos Euxeinos"**, care se traduce **„marea primitoare"**. Romanii o numeau **„mare scythicum"**, iar mai târziu ea a luat

denumirea: **„marea mare”** (megali thalassa). Ultima denumire pe hartă este **„Marea Neagră”**.

Am fost tare uimit de cunoştinţele enciclopedice ale guvernatorului. Pentru mine a fost o adevărată lecţie de cultură generală cu privire la lucruri inedite şi bogăţii ale Mării Negre, pe care plutea atunci corabia, ducând cu ea moaştele Sfântului Mucenic Sava către portul Sinope.

Guvernatorul a afirmat că Marea Neagră este o mare bogată, cu multe resurse, bogăţii naturale, care pot hrăni numeroşi oameni ce trăiesc pe ţărmurile ei.

Părintele Sansalas a intervenit în discuţie:

- Dragul meu, bogăţia Mării Negre o reprezintă oamenii care trăiesc în jurul ei şi care călătoresc pe ea. **Un proverb spune aşa: „Omul sfinţeşte locul”. Dacă nu ar fi oameni pe mare sau în jurul mării, această mare ar sărăci, s-ar sălbătici.** Ştiaţi că trupul omului se strică când iese sufletul din el? La fel se întâmplă şi cu Universul, când omul dispare din acest Cosmos. **Dumnezeu l-a pus pe om la loc de mare cinste, în centrul creaţiei Sale. El este un microcosmos, adică o sinteză a lumii văzute şi nevăzute.**

- Părinte Sansalas, mă bucur tare mult că pui omul la mare cinste în planul lui Dumnezeu.

- Aşa este, Dumnezeu a creat totul pentru om şi pentru salvarea lui de la cel rău. În Crez se spune: **„pentru a noastră mântuire”.**

Sotiros, atent la cele discutate despre legătura profundă dintre om şi Cosmos, a întrebat:

- De ce s-a stricat această armonie dintre om şi Univers?

- Păcatul omului a deteriorat acest echilibru. Sfântul Apostol Pavel ne spune: „Plata păcatului este moartea" (Romani 6, 23).

- Părinte Sansalas, cum poate deveni **lumea mai bună**?

- Dragul meu, prin **credinţa vie în Dumnezeu, pe care să o transpunem în faptele iubirii faţă de semenii noştri.** Aşa a făcut şi Sfântul Mucenic Sava. El n-ar fi fost astăzi cinstit ca sfânt dacă nu ar fi trăit autentic, potrivit Evangheliei lui Hristos.

Popas în portul Sinope

După trei zile şi două nopţi de mers pe apă, corabia cu sfintele moaşte a ajuns cu bine în portul Sinope.

Sfântul Mucenic Sava a fost primit cu mare bucurie în acest port, de către un sobor de preoţi şi mulţi credincioşi din oraş, care auziseră despre martiriul lui. **Căpetenia portului i-a dat toate onorurile cuvenite guvernatorului Soranus din Scythia Minor,** care a însoţit moaştele Sfântului Mucenic Sava.

La propunerea guvernatorului Junius Soranus, s-a organizat în Sinope transportarea moaştelor Sfântului Mucenic Sava în Capadocia, într-un car tras de patru cai albi şi o trăsură cu doi cai roibi, pentru delegaţia care venea de la Tomis.

Moaştele au poposit mai întâi **în biserica Sfântul Mucenic Focas din Sinope, care se prăznuieşte pe data de 22 septembrie.** El a fost martirizat de către **eparhul Africanus la începutul secolului II, pe timpul împăratului roman Traian. Părinţii Sfântului Mucenic Focas au fost Pamfil, constructor de corăbii, şi Maria.** De la ei a învăţat Sfântul dragostea faţă de **Sfintele Scripturi,** unde se vorbeşte despre Dumnezeu: **cine este**

El, ce a făcut El pentru noi şi ce trebuie să facem noi pentru Dumnezeu.

Pentru dragostea lui deosebită faţă de Biserică, „mireasa lui Hristos", a fost ales episcop de Sinope. Păstorirea lui n-a durat mult, deoarece a fost martirizat pentru curajul mărturisirii credinţei în dumnezeirea Mântuitorului Hristos.

Toată noaptea, moaştele Sfântului Mucenic Sava au stat în biserică. Câţiva monahi s-au rânduit să citească la Psaltire până la ziuă.

Eu am mers împreună cu Părintele Sansalas, şi cu cei doi mireni, precum şi guvernatorul, să ne odihnim la reşedinţa episcopiei din Sinope, aproape de Marea Neagră.

A doua zi s-a oficiat Sfânta Liturghie, după care am servit masa, şi am mers să vizităm portul şi cetatea Sinope. **Un călugăr bătrân, pe nume Benedict, ne-a condus prin oraş, ca să ne arate obiectivele mai importante.**

Malurile cetăţii Sinope sunt nişte stânci abrupte, care se unesc cu Marea Neagră. Portul, precum şi cetatea, se întind pe un podiş de piatră. **Din loc în loc sunt şi spaţii verzi cu pomi fructiferi: lămâi, portocali, smochini şi rodii. Pe marginea grădinilor sunt leandrii şi arbuşti de iasomie înflorită.** O mireasmă plăcută de la trandafirii abia înfloriţi se răspândea în tot văzduhul.

Am ajuns şi în piaţa centrală, pavată cu marmură de culoarea crem. Aici, în apropiere, se află şi locul unde a vieţuit **filosoful Diogene (412-322 înainte de Hristos). El a trăit ca un cerşetor pe stradă.** Noaptea se odihnea într-un butoi de lemn.

Viaţa lui era simplă. Datorită stilului său de viaţă natural, a primit porecla: **„Cynic"**, care se traduce prin **„câine". Diogene**

a descoperit în filosofia sa că fericirea se dobândeşte prin lucruri simple şi că întotdeauna trebuie să trăim în armonie cu natura care ne înconjoară.

Vestea despre înţelepciunea lui a ajuns până la împăratul Alexandru cel Mare, care, într-o zi, i-a făcut o vizită la Sinope, chiar la butoiul unde locuia.

Diogene s-a adresat împăratului Alexandru cel Mare, care stătea în faţa butoiului său: **„Alteţa Voastră, nu-mi luaţi ce nu puteţi să-mi daţi!", adică lumina soarelui.** Împăratul, ruşinat, s-a dat la o parte, lăsând lumina soarelui să pătrundă şi în butoiul lui.

De la Sinope, Diogene a trebuit să plece la Atena. Acolo el a vrut să devină ucenic al filosofului Antistene, care l-a acceptat cu greu. La început, l-a ameninţat pe Diogene cu un toiag, iar Diogene a exclamat: **„Încă nu s-a găsit un toiag care să mă poată îndepărta de tine, atât timp cât vei vorbi ca filosof".**

La Atena, pe timpul lui Diogene trăia un mare filosof, Platon, pe care adeseori l-a criticat. Odată, în Academia de la Atena, Platon a afirmat în public: **„Omul este un animal biped, fără pene".** Auzind această replică, Diogene a prins un cocoş, i-a jumulit toate penele şi toţi fulgii şi a alergat cu el aşa în Academie, spunând tuturor în gura mare: **„Acesta este omul lui Platon"**.

Într-o zi, la amiază, Diogene căuta ceva pe stradă, având felinarul aprins. A fost întrebat: **„Pe cine căutaţi?". „Caut un om cu adevărat şi nu-l găsesc",** a răspuns el. După câteva sute de ani, Pilat l-a descoperit pe Omul adevărat: **„Iată Omul" (Ioan 19, 5)**. Acesta este Iisus Hristos, care are două firi: cea divină şi cea umană, unite într-o singură Persoană.

Călugărul bătrân ne-a arătat şi **locul unde a trăit un eretic foarte bogat, pe nume Marcion (110-160).** El nu credea în întruparea lui Hristos. **Marcion a afirmat că Iisus Hristos a avut trup aparent, exact cum învaţă docheţii. De asemenea, el nega sfinţenia multor cărţi din canonul Noului Testament.**

Marcion a tipărit **o Biblie fără Vechiul Testament, iar din Noul Testament a păstrat doar scrierile Sfântului Luca: Evanghelia şi Faptele Apostolilor. Din Epistolele Sfântului Pavel, a selectat doar unsprezece, fără Epistolele pastorale: 1 şi 2 Timotei şi Tit.**

Erezia lui Marcion a fost combătută la **Sinodul I Ecumenic de la anul 325, care s-a ţinut în cetatea Niceea, la convocarea împăratului Constantin cel Mare.**

Călugărul Benedict ne-a dus apoi pe toţi în partea veche, antică a cetăţii, unde ne-a povestit cum a luat fiinţă acest oraş, aflat la 700 km de Constantinopol. **La început, cetatea a fost locuită de hitiţi, un popor de pe vremea regelui David din Biblie.** Au venit grecii peste ei **şi cetatea s-a transformat în colonie grecească. În anul 70 înainte de Hristos, generalul Lucullus a transformat-o în colonie romană, pe timpul împăratului Julius Cezar.**

Numele cetăţii Sinope este luat din mitologia greacă. **Sinope era fiica zeului Asapus. Acest nume, Sinope, îl mai întâlnim în astronomie, este o stea din jurul planetei Jupiter. De asemenea, Sinope este denumirea unei specii de molii.**

Cu toţii am rămas uimiţi de cunoştinţele vaste pe care le avea călugărul Benedict, care ne-a încântat prin vorbele lui înţelepte. Bucuroşi, ne-am întors la cină, apoi am mers la culcare.

După o noapte liniştită, toţi ne-am trezit cuprinşi de o imensă bucurie sufletească. **Transportul moaştelor Sfântului Mucenic Sava de la Museos în Capadocia s-a transformat într-un pelerinaj al bucuriei, într-o sărbătoare a comuniunii, într-un eveniment unic, de neuitat.** Cu adevărat Sfântul Mucenic Sava **este mare rugător la Dumnezeu, Care „este minunat întru Sfinţii Săi"**. Apocalipsa, ultima carte din Biblie, ne arată că: **„rugăciunile sfinţilor sunt ca nişte cupe pline cu tămâie" (Apocalipsă 5, 8).**

Un proverb vechi spune aşa: **„Ziua bună se cunoaşte de dimineaţă".** Primul gând, **când te trezeşti, să-l ridici la Dumnezeu, ca El să coboare mila Sa cerească. Aceste gânduri către Dumnezeu aprind candela sufletului nostru şi pun în mişcare bucuria inimii.** Totul porneşte de la inimă.

La conceperea unui copil, primul organ cu care începe viaţa lui este inima. Apoi, la scurtă vreme, timp de nouă luni, se formează copilul cu toate organele vitale. După moarte, are loc descompunerea trupului, pentru a se întoarce în pământul din care a fost luat. **Inima este ultimul organ din trup care se descompune. Cu adevărat, inima este o mare taină!**

Rugăciunea din inimă deschide orice poartă a lui Dumnezeu. Psalmistul David ne îndeamnă să ne rugăm **„cu inimă curată"** (Psalmul 50, 11).

Întotdeauna când facem ceva, fie pentru Dumnezeu, fie pentru cei din jurul nostru, să facem din inimă, cu toată inima. În inimă stă Însuşi Dumnezeu. Un proverb oriental spune: **„Mama este inima lui Dumnezeu pe pământ"**. Această vorbă înţeleaptă scoate în evidenţă puterea iubirii din inima mamei, care dă mâna

cu Dumnezeu când naşte un copil.

Un răsărit de soare la Sinope este un adevărat tablou ceresc, de pus în ramă. Soarele se ridică din Marea Neagră, pe care a aurit-o în multe nuanţe strălucitoare. Pescăruşii plini de viaţă, un pic înfometaţi, au ieşit la patinaj pe luciul mării, pentru a prinde câte un peşte orbit de lumina soarelui, care se scoală hotărât din mare, spre a-şi lua zborul pe bolta cerului.

Câţiva nori mai vânjoşi, de o parte şi de alta, se apropie de el, devenind o scară uriaşă până la cer, pe care să urce soarele. El este cel mai vesel astăzi. De sus, soarele vede totul până în zare. Lumina lui a învăluit întregul văzduh. Câţiva nuferi de pe ţărm i-au dat bineţe soarelui. **Stoluri multe de rândunele dinspre ţărm s-au plecat cuviincios către el, intrând într-o horă ca-n poveşti.**

Totul este lumină. **Lumea din jur se luminează. Lumea provine din lumină. Dumnezeu în esenţă este lumină.** Una din denumirile biblice ale lui Iisus este lumina. În Crez, noi mărturisim că Iisus Hristos este: **„Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Lumină din Lumină".**

De la soare noi primim lumină şi căldură. Soarele ne creează o stare bună, poftă de viaţă, energie şi multă bucurie. **Lumina soarelui ne face să uităm de toate necazurile şi greutăţile vieţii.** În lumea de dincolo, nu mai există noapte şi nici soare.

În iconografia ortodoxă, pe bolta raiului, Iisus Hristos este Soarele viu şi veşnic care împrăştie lumina Sa în tot Universul. **Această lumină taborică nu arde şi nu distruge pe nimeni. Lumina lui Hristos este viaţă, bucurie şi fericire veşnică.**

Sfântul Sava are o faţă luminoasă. Se vede pe chipul lui o bucurie duhovnicească. Este dornic să ajungă mai repede în Capadocia, pe pământul străbunilor, despre care a auzit multe lucruri frumoase de la duhovnicul lui, părintele Sansalas.

Drumul spre Gangra, capitala Paflagoniei

Dimineaţa, după rugăciunea de călătorie, făcută în faţa bisericii cu hramul **„Sfântul Mucenic Focas”**, s-a dat semnalul de pornire. În trăsură, care era foarte aranjată, bine lucrată în lemn de stejar şi cu roţi de metal, s-au urcat părintele Sansalas şi guvernatorul Junius Soranus. **Trăsura este condusă de un monah care ştie bine traseul spre Capadocia.**

În căruţa cu patru cai albi, s-a pus racla cu moaştele Sfântului Mucenic Sava de către diaconii Cosma, Grigore, Alexie şi Ciprian. S-au urcat în ea cei doi mireni: Nicolae şi Dionisie, unul în dreapta, celălalt în stânga şi ei au condus, pe rând, căruţa, **pe drumul ce duce spre Capadocia, cu trecere mai întâi prin Paflagonia.**

Drumul este bine bătătorit de cai şi de caravanele de cămile cu care merg tot felul de negustori de la port spre cetăţile din Capadocia. Zona este deluroasă, cu copaci răzleţi, ici-colo, la umbra cărora stau oile la amiază, pentru puţină odihnă.

Termenul **„Capadocia”** vine din numele vechi persan **„Katpatuka”**, care înseamnă din punct de vedere etimologic **„loc al cailor frumoşi”.** Aceşti cai au fost donaţi de episcopia de Sinope, iar trăsura şi căruţa au fost cumpărate de către guvernatorul Junius Soranus.

Caii albi sunt bine făcuţi şi buni de tracţiune. Sunt robuşti

şi cu coama mare. La trăsură, cei doi cai sunt foarte sprinteni. Ei fuseseră folosiţi uneori şi la călătorie. Erau gata de alergare, se simţeau în lumea lor.

Monahul îi struneşte bine din hăţuri. Toţi cei ce am pornit în călătorie ne-am făcut câteva cruci pe piept, şi cu **„Doamne, ajută!"** am pornit la un drum lung, ce se pierdea în zare. El şerpuia printre dealuri. Părea că vrea să se ascundă. O dâră de praf se lăsă în urma noastră.

După ce am ieşit din Sinope, prima noastră oprire am făcut-o la o troiţă, unde a poposit odinioară şi Sfântul Apostol Pavel.

Dionisie, bucuros, mi se adresează:

- Ce bine că aţi rămas cu noi în această căruţă spaţioasă care poartă moaştele Sfântului Mucenic Sava! Este o bună ocazie să auzim cuvinte de folos duhovnicesc de la Dumneavoastră, de la mănăstirea din munţii Museos unde vieţuiţi ca monah!

- Eu nu pot vorbi atât de frumos şi de convingător ca părintele Sansalas, care este şi duhovnic; sunt un simplu monah.

- Asta vrem, să auzim crezul unui monah, cum vede el lumea şi **dacă noi am vrea să ne facem călugări, cu ce să începem?**

- Frate Nicolae, mă pui la mare încercare, eu am depus **votul ascultării, care înseamnă să vorbesc cât mai puţin.** Mare este taina ascultării! Prin ea îţi tai voia. Cel mai uşor în viaţă este să nu ai grijă de tine, să nu te preocupe persoana ta, problemele tale. **Atunci când faci ascultare totală faţă de stareţul duhovnic, eşti scăpat de orice grijă. Mai-marele tău răspunde de orice. Ascultarea te limitează într-o anume direcţie, te plasează într-un spaţiu anume, ferit de ispite.**

Atunci când faci ascultare, ca monah, de stareţ, el răspunde de tine în faţa lui Dumnezeu. El dă socoteală oricui despre tine. **O persoană devine monah din clipa când doreşte să-şi schimbe viaţa în Hristos, cu Hristos şi pentru Hristos. Monahul îşi asumă acest mod de creştere în Hristos pentru a deveni purtător de Hristos. În greceşte, „purtător de Hristos" se traduce: „Hristofor".**

Monahul, ca să devină monah, are nevoie de aceste **trei voturi vitale: ascultarea, fecioria sau castitatea şi sărăcia de bunăvoie, adică a te limita la strictul necesar pentru viaţă, a trăi cu simplitate şi cumpătare în toate.**

Nicolae m-a întrebat la rândul lui:

- Cu ce trebuie să înceapă monahul călugăria?

- Monahul trebuie să înceapă cu smerenia, singura virtute care-l autentifică în calitate de monah. Un călugăr adevărat îşi vede întotdeauna neputinţele sale, lipsurile şi căderile sale. El nu se compară cu nimeni şi nu se raportează la altă persoană.

Monahul se rupe de plăcerile lumii, pentru a fi mai aproape de problemele oamenilor. Monahul este trimisul lui Dumnezeu pe pământ, ca să ne arate drumul răstignirii, pentru a avea parte de învierea veşnică.

- Pelerinule, acest nume al tău are vreo legătură cu pelerinajul, călătoria, drumul, cărarea vieţii noastre?

- Dionisie, nimic nu e întâmplător; toate au o rânduială în lumea aceasta. **Cu atât mai mult numele nu se dă la întâmplare; el are o raţiune, o semnificaţie, un mesaj clar.**

Mie mi-a plăcut de mic să călătoresc în lume, să cunosc lumea şi să mă pot feri de capcanele lumii care L-a părăsit pe Dumnezeu.

Toată viaţa alergăm ca să găsim drumul vieţii veşnice, care este unul singur: Iisus Hristos. El a zis despre Sine aşa: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 2).

Monahul îşi găseşte liniştea în momentul călugăriei sale. Omul care merge dintr-un loc în altul se numeşte călător sau pelerin. **Fiecare dintre noi, de la naştere şi până în clipa morţii, călătoreşte mereu către Patria cerească.**

Un călător poate avea un drum scurt sau lung. Tot aşa şi viaţa noastră poate fi mai scurtă sau mai lungă, depinde de voia lui Dumnezeu. Pe drumuri necunoscute ai nevoie de călăuză. La fel, **fiecare dintre noi trebuie să aibă pe calea vieţii o călăuză, care se identifică întru totul cu duhovnicul. Ferice de oamenii care au duhovnic, pentru a le arăta drumul vieţii!**

- Cine v-a pus numele **„Pelerinul"?**

- Dionisie, **călugăria este ca o naştere din nou; este un început de viaţă deosebită. După cum la naştere i se dă nume copilului, la fel şi persoanei care se călugăreşte i se pune un nume nou, care-l înlocuieşte pe cel de la botez.**

Duhovnicul meu, **Pahomie,** care mi-a devenit şi naş de călugărie, mi-a pus acest nume, deoarece îmi cunoaşte bine sufletul, firea. **Duhovnicul este singura persoană care ne poate cunoaşte cel mai bine, chiar mai bine decât părinţii care ne-au născut.**

După botez, copilul este miruit imediat cu Sfântul şi Marele Mir. În acel moment se spune că **pruncul primeşte de la Duhul Sfânt harisme, daruri, talente, vocaţii spre ceva anume.** Unii oameni se pricep bine la sculptură, alţii la medicină, alţii în agricultură, unora le place cartea. Acestea sunt **daruri ale Duhu-**

lui Sfânt, care se numesc şi **harisme.**

Dumnezeu mi-a dat această harismă a misionarului: a face misiune sfântă cu timp şi fără timp. **Îmi place să mărturisesc credinţa creştină oamenilor de pe stradă. Cu dragoste călătoresc mult, până voi ajunge în Patria mea din ceruri.**

Mă străduiesc să adun, cât îmi este în putere, fapte bune, după cum ne îndeamnă Mântuitorul Hristos: **„Adunaţi-vă comori în ceruri, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă şi nu le fură" (Matei 6, 20).**

Dragii mei, voi să reţineţi următoarele lucruri foarte importante pe care eu le am în suflet de la duhovnicul meu:

- **Viaţa noastră în această lume este o călătorie, un pelerinaj.**
- **Patria noastră adevărată şi veşnică este în ceruri, pentru ea trebuie să ne pregătim calea.**
- **Să nu ne legăm de cele pământeşti, să avem mereu gândul doar la viaţa veşnică, la raiul lui Dumnezeu, căci: „unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta" (Matei 6, 21).**
- **Cine vrea să se mântuiască, să se lepede de poftele lumeşti.**
- **Să ne bucurăm tot timpul de ce ne-a dat Dumnezeu şi să-I mulţumim. Pentru orice lucru bun primit de la El să zicem: „Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie!".**
- **Să ne ferim de cleveteală, care este precum consumarea cărnii omeneşti. Nu te compara cu nimeni şi nu aştepta de la nimeni nimic. Nădejdea totală este la Dumnezeu.**
- **Să nu pierdeţi Liturghia şi spovedania cât mai deasă, ca să fiţi apăraţi de cursele celui viclean.**

● **Să nu uităm rugăciunea lui Iisus, care are mare putere asupra noastră, în orice loc şi în orice moment.**

- Părinte Pelerin, ne-aţi copleşit cu aceste învăţături duhovniceşti. De când am pornit în acest pelerinaj misionar alături de Dumneavoastră, viaţa noastră s-a schimbat total. **În inima noastră se naşte gândul de călugărie.**

- Fraţilor, cu adevărat vă stă bine într-o mănăstire în Cezareea Capadociei, ca Sfântul Sava să nu rămână singur. De vreme ce sunteţi văduvi, Dumnezeu v-a pus deja pe acest drum al călugăriei.

În trăsură era o ambianţă duhovnicească, înălţătoare şi benefică pentru cei prezenţi. Cu toţii am avut de câştigat pe plan spiritual şi cultural. **Guvernatorul Junius Soranus deţinea multe informaţii şi cunoştinţe despre istorie, diplomaţie, geografie, artă, armată etc., iar părintele Sansalas stăpânea bine Învăţătura Bisericii Ortodoxe, Biblia, Istoria bisericească, cunoştea slujbele religioase, filosofia, oratoria, pedagogia. La fel şi monahul Ioan, deşi era foarte smerit, ştia de toate şi putea răspunde la orice întrebare de suflet.**

După ce s-au închinat la troiţă, monahul Ioan le-a vorbit celor doi despre călătoriile misionare ale Sfântului Apostol Pavel, precum şi despre cele 14 Epistole pe care le-a scris în timpul vieţii. **Asia şi o parte din Europa au fost încreştinate în mod special de către Sfântul Apostol Pavel şi ucenicii lui.**

Trăsura se afla acum în **provincia Paflagonia,** care începe la nord cu portul Sinope, unde, noi, călătorii fam făcut primul popas cu moaştele Sfântului Mucenic Sava, iar la sud se învecinează cu Galatia; la vest cu Bitinia şi la est cu râul Halys.

Guvernatorul ne-a spus:

- **Paflagonia este o regiune antică, ea începe de la Marea Neagră şi se întinde pe tot podişul Anatoliei,** care este o zonă muntoasă, cu multe păduri, poziţionate ici-colo, dar şi cu multe livezi cu pruni, cireşi, aluni, migdali.

- De unde vine acest nume, Paflagonia?, a întrebat curios părintele Sansalas.

- **Numele Paflagonia este un derivat din legendarul Paflagon, care a fost un fiu al lui Phineus.**

- În drumul nostru mai sunt oraşe, cetăţi? Văd drumul pustiu, în afară de copaci şi pomi fructiferi nu se zăreşte nicio locuinţă omenească.

- Da, mai sunt, părinte Sansalas. În această regiune se află câteva oraşe importante pentru Paflagonia. **Primul orăşel,** un pic retras de la acest drum, este **Andrapa, în apropiere de râul Partenie.**

În interiorul ţării vom da de **o cetate renumită, Gangra, care pe vremuri era capitala regilor paflagonieni; ea s-a numit mai târziu Germanopolis şi este situată în apropiere de frontiera cu Bitinia.**

- Fiindcă veni vorba de localitatea Gangra, vă spun, domnule guvernator, **că aici a trăit un mare sfânt, pe nume Ipatie,** care s-a învrednicit să ajungă episcop în această cetate. **El a combătut cu vehemenţă erezia lui Arie,** care spunea că Iisus Hristos nu este Fiul lui Dumnezeu. **A participat şi la Primul Sinod Ecumenic de la anul 325, la Niceea. Episcopul Ipatie, pentru curajul lui deosebit de a apăra Ortodoxia, a suferit moarte martirică şi este pomenit în calendar pe data de 31 martie.**

Din sinaxar, aflăm că el **a participat şi la Sinodul din Gangra, la anul 340,** pe timpul împăratului Constanţiu al II-lea (337-361). **În cartea „Vieţile Sfinţilor", Sfântul Ipatie este socotit ca „sfânt făcător de minuni".** Multe persoane cu credinţă mare s-au vindecat prin atingere de moaştele lui.

- Interesantă e viaţa acestui sfânt, Ipatie, a exclamat guvernatorul, a fost omorât cu o piatră aruncată în capul lui de o femeie.

- Da, domnule guvernator, **printre ereticii care l-au chinuit pe Ipatie a fost şi o femeie, care făcea parte din secta religioasă a novaţienilor; ea nu s-a lăsat până ce nu l-a omorât pe episcop. Apoi ea a înnebunit de tot; cu aceeaşi piatră se lovea tot timpul în cap. S-a vindecat numai după ce a fost adusă la mormântul Sfântului Ipatie.**

- Părinte Sansalas, aţi amintit de secta novaţienilor, cine erau şi ce învăţau ei?

- Domnule guvernator, **această sectă îşi trage numele de la întemeietorul ei, Novaţian, care a trăit în secolul al III-lea.** Pe timpul persecuţiei lui Deciu (249-251), împotriva Bisericii, a fost omorât şi episcopul Romei, pe nume Fabian. **În perioada cât a rămas scaunul vacant la Roma, conducerea episcopiei a fost preluată de un comitet de slujitori din care făcea parte şi acest teolog, Novaţian, care era foarte indulgent cu cei ce se lepădaseră de Evanghelie în timpul persecuţiilor şi cu preoţii care erau divorţaţi. El a fost ales episcop, dar a fost contestat de episcopul Ciprian şi de alţi ierarhi, deoarece s-a botezat mai târziu şi nu avea mirungerea făcută după Botez.**

A fost condamnat de un sinod local şi, **de supărare, Novaţian s-a rupt total de Biserică,** trăind în erezie. A reuşit să atragă de

partea lui mai mulţi adepţi care l-au urmat până la moarte. **Ucenicii lui s-au numit „novaţieni”. Ei nu credeau în Sfânta Treime.**

Monahul Ioan, care conducea caii de la trăsură, a intervenit şi el în aceste discuţii frumoase despre sfinţii din oraşul Gangra:

- La noi în Sinope, **la mănăstire, se citeşte în fiecare zi la masă sinaxarul sfinţilor. Pe data de 2 septembrie se face pomenirea Sfântului Mucenic Mamant sau Mamas. El a trăit în secolul al III-lea şi era din Gangra, regiunea Paflagonia. Părinţii lui erau creştini. Au fost persecutaţi şi băgaţi la închisoare. Mama Sfântului Mamant s-a numit Ammia. Copilul, la câteva luni după martirizarea mamei, zicea tot timpul: „mamă”, „mamă”. Atunci cei de faţă i-au pus numele Mamant sau Mamas. La vârsta de 15 ani, acest tânăr creştin a fost martirizat aici, în cetatea Gangra.**

- Preacuvioşilor, m-aţi făcut nerăbdător. Aţi tot vorbit despre Sfinţii din Gangra, dar fără să ştiţi ceva despre această cetate foarte importantă pentru Paflagonia. **Numele „gangra” înseamnă „capră”.** Aici, în această zonă, trăiesc mii de capre, deoarece zona este de deal, cu mult lăstăriş.

Această cetate a fost condusă de Deiotarus Filadelful, fiul lui Castor. Mai târziu, când cetatea Gangra a fost cucerită de romani, ea a luat numele „Germanopolis”, în anul 65.

Aşa cum spuneaţi şi voi, **la Gangra s-a ţinut un sinod la anul 340, în care s-au emis 21 de canoane, adică legi bisericeşti.**

- Ne-aţi uimit, domnule guvernator, cu atâtea date despre fiecare oraş şi cetate pe unde mergem! De unde le ştiţi?

- Monahule Ioane, mie mi-a plăcut să citesc mult din toate

domeniile; nu se ştie când ai nevoie de aceste informaţii. Astăzi am aplicat cu dumneavoastră multe cunoştinţe dobândite prin lectură zilnică. **Acest sfat de a citi mult l-am primit de la ierarhul meu drag, Vasile din Cezareea Capadociei, unchiul Sfântului Mucenic Sava de la Museos.**

Eu vă **propun să înnoptăm în Gangra, capitala Paflagoniei.** Este foarte primejdios să călătorim noaptea. Suntem puţini, fără arme şi ca atare nu trebuie să riscăm pe drum.

- Bună idee, domnule guvernator, abia aştept să mă odihnesc o dată cu caii, care au început să obosească. A fost cale lungă de la Sinope până la Gangra.

- Aici îl cunosc eu pe episcop, precum şi pe guvernatorul provinciei Paflagonia, unde doriţi, acolo vă duc eu!

- Domnule guvernator, vă propun să mergem la episcopia din Gangra, acolo ne vom simţi ca acasă. În biserică este o altă atmosferă, o altă lume. Şi Sfântului Sava îi va plăcea să-l aşezăm cu toată cuviinţa în biserica din Gangra.

- Aşa vom face, părinte Sansalas, după voia Dumneavoastră, ne vom opri la episcopie, unde ne va primi cu bucurie **preasfinţitul Onufrie.**

La apus de soare, când fiecare se retrăgea la locul său de odihnă, delegaţia de la Tomis a ajuns la reşedinţa episcopală din Gangra. Mare bucurie! A fost o surpriză enormă pentru episcopul Onufrie, când a aflat că în căruţă se află o raclă mare, aurită, cu moaştele Sfântului Mucenic Sava, aduse de departe, din Dacia, din munţii Museos.

S-au tras îndată clopotele, prelung, şi s-a bătut toaca, cu sunetul ei **inconfundabil, care te îndeamnă la rugăciune. Câţiva diaconi, la porunca episcopului Onufrie, au venit repede să ridice racla**

cu moaştele Sfântului Mucenic Sava.

La propunerea episcopului Onufrie s-a făcut slujba Tedeumului de mulţumire. Este cu adevărat o mare sărbătoare! Să vină Sfântul Mucenic Sava în biserica lor, ce mare onoare! Pentru toate să-I mulţumim lui Dumnezeu!

Ne-am strâns cu toţii la slujbă. Pe feţele tuturor se citeşte o stare de fericire duhovnicească.

A urmat o cină bogată, oferită cu drag de episcopul Onufrie, care a binevoit să ne cazeze chiar în reşedinţa episcopală.

Pornim spre Galatia!

A doua provincie străbătută în drum spre Capadocia a fost Galatia. Ea se află tot în podişul Anatoliei. Este delimitată la nord de Bitinia şi Paflagonia, la est de Pont şi de Capadocia, la sud de Cilicia şi Licaonia şi la vest de Frigia. Capitala acestei provincii este Ancyra.

Plecarea s-a făcut dimineaţa după terminarea Sfintei Liturghii. Despărţirea a fost emoţionantă. Prezenţa moaştelor Sfântului Mucenic Sava a produs în toată cetatea Gangra un duh de sărbătoare creştină.

Guvernatorul Junius Soranus s-a adresat părintelui Sansalas în trăsură:

- Părinte Sansalas, **Sfântul Sava a adus aici o stare de mare bucurie.** Pe feţele tuturor am văzut cum radiază o fericire deosebită.

- Aşa este, domnule guvernator; **izvorul bucuriei duhovniceşti vine tocmai de la prezenţa acestor moaşte sfinte. Sfântul Sava este viu, deoarece a adus aici acum un duh nou, de**

viaţă spirituală, despre care a vorbit şi Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos vieţuieşte în mine” (Galateni 2, 20).

- Părinte Sansalas, tocmai acum plecăm spre Galatia, o provincie asiatică pe unde a trecut în secolul I Sfântul Apostol Pavel, ca să vestească galatenilor Evanghelia lui Hristos în prima călătorie misionară.

- Ce bucurie că putem păşi pe urmele acestui mare apostol misionar, **Pavel, supranumit „apostolul popoarelor”! Această Epistolă către Galateni m-a impresionat foarte mult, deoarece m-a făcut să înţeleg foarte bine raportul dintre Vechiul Testament şi Noul Testament. Legătura dintre ele o face Hristos. Sfântul Apostol Pavel spune: „Legea (adică Vechiul Testament) este o călăuză către Hristos” (Galateni 3, 24).**

- Părinte Sansalas, pe mine m-a fascinat în mod deosebit istoria acestei provincii. **Numele Galatia provine de la triburile celtice care au venit din Galia, în jurul anului 300 înainte de Hristos.** La începutul erei creştine, această provincie a fost cucerită de Imperiul Roman şi reorganizată de către împăratul Augustus. Această regiune cuprinde următoarele ţinuturi geografice: Pisidia, Licaonia, Isauria şi Frigia. Peste tot se vorbeşte limba greacă. **În această zonă au fost multe influenţe venite din partea grecilor, a evreilor şi apoi a romanilor. Populaţia este divizată din punct de vedere interconfesional.**

- Domnule guvernator, aici este marele merit al Sfântului Apostol Pavel, deoarece el a reuşit prin Sfânta Evanghelie să-i cucerească pe toţi. **Biserica ne adună pe toţi într-o unitate sfântă, după cum a scris el în Epistola către Galateni: „Nu**

mai este iudeu, nici elin, nu mai este rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască, pentru că voi toţi una sunteţi în Hristos Iisus" (Galateni 3, 38).

Mă aflam sub influenţa impresiilor frumoase din cetatea Gangra, unde am auzit pentru prima dată despre istoria multor sfinţi mucenici. Nici nu bănuiam ce comori sfinte poate ascunde această cetate aflată la marginea regiunii Paflagonia.

Dionisie m-a întrebat:

- Ce v-a plăcut mai mult în Gangra?

- Am fost copleşit de primire, deşi nu se ştia nimic de venirea noastră cu moaştele Sfântului Mucenic Sava. Acolo ne-au făcut o primire deosebită. **Sfântul Sava este minunat, deoarece prin el noi ne facem şi mai cunoscuţi în această zonă. Sfântul Sava ne reprezintă ţara şi credinţa noastră străbună.** Mă uimeşte mult că toţi mărturisim aceeaşi credinţă creştină, chiar dacă noi vorbim limbi diferite.

- Pelerinule, **aici este minunea: Evanghelia lui Hristos este una şi aceeaşi peste tot în lume, indiferent de ţara în care mergem.**

Tuturor celor aflaţi în căruţa cu moaştele Sfântului Mucenic Sava le-am amintit cuvintele lui Iisus: **„Mergând, învăţaţi toate popoarele, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin!"**. Şi am continuat:

- De atunci, **Apostolii Mântuitorului au început să înveţe peste tot aceeaşi Evanghelie şi au practicat acelaşi botez la toţi oamenii în numele Sfintei Treimi.** Acesta este motivul pentru care credinţa creştină seamănă mult peste tot. În orice ţară mergem, auzim aceeaşi slujbă în biserică.

- În ce ţară mergem acum?, a întrebat Nicolae.

- În Galatia, o regiune la fel de frumoasă şi de interesantă ca şi Paflagonia, am răspuns. Eu nu am fost niciodată pe aici până acum, dar guvernatorul Junius Soranus ne va spune multe lucruri frumoase despre aceste ţinuturi, când vom opri ca să luăm împreună prânzul.

- Abia aştept să ne oprim undeva. Cu siguranţă că în drumul nostru vom trece pe lângă vreo biserică veche, ca să ne închinăm şi noi.

- Dragii mei, **noi acum mergem pe urmele Sfântului Apostol Pavel care, la începutul secolului I, a venit în Galatia să încreştineze aceste triburi, să le boteze în credinţa cea nouă.** Am văzut că în Noul Testament există o scrisoare adresată de Sfântul Apostol Pavel către Galateni. Am citit-o de mai multe ori şi mi-a plăcut mult cum pune autorul ei **problema superiorităţii Evangheliei lui Hristos faţă de Legea cea Veche, care este Vechiul Testament.**

- Ne poţi citi şi nouă din această scrisoare?

- Cu mult drag, mai ales că nu este lungă, are doar şase capitole.

- Domnule guvernator, a întrebat părintele Sansalas, ce oraşe mai importante se află în această regiune numită Galatia?

- Din punct de vedere religios, sunt câteva oraşe: **Antiohia din Pisidia, Iconium, Listra şi Derbe.**

- Aveţi dreptate, îmi vine în minte acum un episod din cartea **Faptele Apostolilor** despre cetatea Listra, pe care aţi pomenit-o. **Aici Sfântul Apostol Pavel a făcut o minune: a vindecat un om paralizat din naştere prin puterea rugăciunii. Oamenii**

din cetate, văzând minunea vindecării, au exclamat: s-au coborât zeii pe pământ. Pe Pavel l-au numit Hermes, iar pe Barnaba Zeus. Amândoi apostolii au ripostat împotriva mulţimii de oameni care le aduceau cinstire şi jertfe ca unor zei veniţi din ceruri: **„Bărbaţi, de ce faceţi acestea? Dar şi noi suntem oameni, asemenea vouă, binevestind să vă întoarceţi de la aceste deşertăciuni către Dumnezeul cel viu, Care a făcut cerul şi pământul, marea şi toate cele ce sunt în ele" (Faptele Apostolilor 14, 15).**

- În ce oraş vom poposi la noapte?

- Cu ajutorul lui Dumnezeu, diseară vom face un popas într-o peşteră la poalele munţilor care despart Galatia de regiunea Capadocia.

Căruţa cu moaştele Sfântului Sava, trasă de patru cai, abia mai mergea. În ea, alături de mine se aflau cei doi mireni, Nicolae şi Dionisie.

- Pelerinule, dacă tot ne aflăm în provincia Galatia, spuneţi-ne, ce sfinţi mai vechi au trăit pe aceste meleaguri?

- Frate Dionisie, **numărul sfinţilor de aici şi de oriunde s-a vestit Evanghelia în primele patru secole este mare, ca nisipul mării. Aşa cum stelele strălucesc noaptea în număr foarte mare, că nu le poţi număra, la fel sunt şi sfinţii lui Dumnezeu.** Dintre cei mai vechi mucenici care s-au jertfit pentru Evanghelie, îi amintim pe **apostolii Crescent şi Epenet.**

- Pelerinule, eu ştiam că sunt doar 12 apostoli, acum am auzit alte nume care nu se regăsesc în Evanghelie…

- Aşa este, **în afară de cei 12 apostoli pe care îi găsim nominalizaţi în Evanghelia după Matei, la capitolul 10. Şi la**

Luca, tot la capitolul 10, mai există un grup de 70 de ucenici, aleşi tot de Mântuitorul Hristos. Printre aceştia se află cei pe care i-am pomenit acum: Crescent şi Epenet.

- Ce ne poţi spune despre ei?

- Frate Nicolae, **pe Sfântul Apostol Crescent îl pomeneşte Sfântul Apostol Pavel în Epistola a II-a către Timotei. Pe el l-a pus episcop în Galatia.** El a primit moarte de martir pe timpul împăratului Traian.

Pe apostolul Epenet îl pomeneşte tot Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani. A fost un mare misionar printre păgâni.

Un alt sfânt din Galatia este şi cuviosul Petru, despre care aflăm că a trăit 99 de ani, din care 92 de ani în pustiul acestei provincii, Galatia, de lângă Capadocia.

- Câtă credinţă şi jertfă la acest **sfânt cuvios Petru, să pleci în pustiu de la şapte ani, ca să îţi închini viaţa lui Iisus!**

- Aşa este, fraţilor, toţi sfinţii din Galatia sunt minunaţi!

Capadocia, grădina sfinților

A doua zi de dimineaţă, după ce o noapte întreagă am stat cu toţii într-o peşteră la poalele muntelui, am plecat printr-o trecătoare către Capadocia, ţara cailor frumoşi, în Cezareea, unde trebuie să ajungem. Acolo vom fi aşteptaţi cu multă nerăbdare de atâta vreme de către **arhiepiscopul Vasile, unchiul Sfântului Mucenic Sava de la Museos.**

Rugăciunea de dimineaţă rostită de părintele Sansalas ne-a pus pe picioare pe toţi pelerinii. În mijlocul nostru era Sfântul Mucenic Sava, ocrotitorul nostru, care ne-a transmis tuturor multă

energie şi bucurie duhovnicească.

Guvernatorul Junius Soranus ne-a dat câteva informaţii istorice şi geografice despre această frumoasă regiune pitorească, Capadocia, unde avea să încredinţeze acest mare tezaur, moaştele Sfântului Mucenic Sava, la catedrala arhiepiscopală din Cezareea.

- Capadocia este în sine nu doar un loc geografic deosebit, ci o stare aparte de fericire, pe care o simte orice persoană care ajunge aici. Eu provin de aici şi vă spun din experienţa mea personală ce înseamnă pentru mine Capadocia. Este o lecţie vie, care nu plictiseşte pe nimeni. **Capadocia este o regiune foarte veche. Prima ei atestare în documente o găsim în secolul VI înainte de Hristos. Pe atunci, în această regiune se aflau şi perşii, care au numit această zonă geografică „Katpatuka", adică „ţara cailor frumoşi".**

Marele geograf Strabon ne spune că în Capadocia sunt două mari oraşe istorice: **Cezareea şi Tyana, aproape de munţii Taurus,** unde am poposit astă noapte. **Capadocia este de fapt un platou înalt, are 1000 de metri altitudine şi se află în centrul podişului Anatoliei. Ea are următoarele vecinătăţi: la sud, munţii Taurus, la nord, Galatia, la est râul Eufrat, la vest, Licaonia.**

Capadocia a fost cunoscută sub numele Hati în epoca bronzului şi a fost patria imperiului hitit, cu capitala la Hattuşa. După căderea acestui imperiu, Capadocia a ajuns sub stăpânirea imperiului persan. Împăratul Alexandru cel Mare a cucerit Capadocia, apoi ea a fost administrată de Imperiul Roman. Aici, în zona Capadociei, au pătruns şi arabii,

care au produs multe stricăciuni locuitorilor acestei provincii.

Ca relief, Capadocia este rezultatul eruperii a trei mari vulcani din zonă, care au scos din pământ **o rocă specială, numită tufă,** aceasta fiind uşor de modelat. Ploaia, vântul şi nisipul au jucat un mare rol în sculptarea stâncilor din zonă. Aici sunt tot felul de forme bizare ale stâncilor.

În Capadocia există foarte multe biserici şi mănăstiri săpate în această piatră specială vulcanică. O să vedeţi chiar şi oraşe mari subterane, unde puteau să se adăpostească la nevoie peste 20.000 de persoane.

Capadocia a fost mereu un punct de atracţie pentru toată lumea, din Antichitate şi până astăzi. **Din punct de vedere religios, Capadocia este leagănul creştinismului apostolic, după Locurile Sfinte de la Ierusalim.** Aici Biserica a cunoscut o mare dezvoltare. Este o ocazie bună să vedeţi voi aceste realităţi, pe care am onoarea acum să vi le prezint, în premieră.

- Dragii mei, ne spune Părintele Sansalas, eu aştept cu mare nerăbdare să văd **Capadocia, deoarece ea este leagănul sfinţilor, al Părinţilor vestiţi din Biserica Ortodoxă.** Aici vom descoperi **inima monahismului**. În grotele din Capadocia trăiesc în mare taină mulţi pustnici, eremiţi, zeci de mii de monahi cu viaţă îmbunătăţită. Părintele arhiepiscop **Vasile al Cezareei Capadociei,** pe care abia aştept să-l cunoaştem, a scris o carte despre

monahism. Este foarte interesantă; am şi citit-o.

- Părinte Sansalas, ne-aţi făcut tare curioşi cu privire la comorile spirituale ale Capadociei. Atunci când am fost la Locurile Sfinte, anul trecut, de Sfintele Paşti, **am întâlnit acolo un grup de monahi care au venit din Capadocia la Ierusalim. Am**

rămas foarte impresionat de modul lor profund de rugăciune şi de vieţuire. I-am văzut ca pe nişte îngeri veniţi din ceruri pe pământ.

Nu m-am gândit niciodată că voi avea această şansă, să pot vizita aşezările lor monahale din Capadocia. Cu adevărat aceasta este o mare minune!, i-am spus eu.

- Mare este Dumnezeu! Pelerinule, Sfântul Mucenic Sava a făcut această minune, ca să fim împreună aici, pe aceste străvechi **meleaguri ale Capadociei, grădina sfinţilor.**

- Îi mulţumesc bunului Dumnezeu, precum şi Sfinţiei Voastre, Părinte Sansalas, că mi-aţi făcut această propunere de suflet, să însoţesc moaştele Sfântului Mucenic Sava de la Museos. De asemenea, ţin să mulţumesc şi guvernatorului Junius Soranus, care m-a ajutat mult în acest pelerinaj, mai ales că ne-a însoţit personal. Ce mare onoare ne-a făcut!

- Voi m-aţi onorat pe mine! **A fost lucrarea lui Dumnezeu. Eu am simţit acest lucru de la început, când am plecat din Tomis.** Am găsit repede o corabie bună până la Sinope, şi de acolo am mers destul de bine până aici; fără piedici, deşi puteam să fim atacaţi de arabi rătăcitori, care caută tot timpul să prade călătorii ce traversează aceste trecători.

- Domnule guvernator, **este tot o minune a Sfântului Mucenic Sava,** care ne-a apărat de primejdii.

- Aşa este, Pelerinule.

La orizont, s**oarele a apărut dintr-o dată, după un munte unde pare că a stat ascuns de frica unui nor mare şi negru din apropiere, care a vrut să-l acopere. Părea că şi soarele dorea cu tot dinadinsul să-l însoţească pe Sfântul Mucenic Sava, ca**

să-i arate drumul de întoarcere acasă, la strămoşii lui.

- Domnule guvernator, de ce strămoşii Sfântului Sava au trebuit să plece din Capadocia acum o sută de ani, spre ţara noastră, Dacia, la poalele Carpaţilor, pe valea Museos?

- Părinte Sansalas, din cauza incursiunilor repetate ale arabilor în Capadocia, unde au jefuit şi au distrus tot ce era creştinesc. **Pentru a fi mai în siguranţă, o mică parte din populaţia acestei zone s-a retras în „Grădina Maicii Domnului", care este Dacia. Aici părinţii Sfântului Sava l-au adus pe lume pe acest odor binecuvântat.**

Sfântul Sava a văzut lumina soarelui pe pământ dacic, a trăit împreună cu dacii. A învăţat limba lor, cântecele lor de jale şi de bucurie. **Aici s-a botezat; L-a cunoscut pe Hristos, a trăit cu El şi a murit cu El. Sfântul Mucenic Sava a fost un hristofor, adică „purtător de Hristos".**

Eu sunt recunoscător poporului dac, deoarece i-a găzduit pe buneii şi pe părinţii Sfântului Mucenic Sava în părţile paşnice ale râului Museos. **Păcat că au venit goţii, popor migrator, peste daci, în a doua jumătate a secolului III după Hristos.**

Goţii au fost ca şi arabii, de religie păgână şi s-au purtat urât cu dacii, băştinaşii acestor locuri frumoase şi foarte primitoare pentru toată lumea.

- Aşa este, domnule guvernator, ospeţia poporului dac este o virtute cunoscută de multe popoare care au trecut pe la noi. **Herodot, părintele istoriei antice, consemnează un episod al ospitalităţii strămoşilor noştri, demn de luat în seamă. Lisimah, comandant al macedonenilor, a fost servit în cortul regelui dac Dromichetes cu vase din aur şi argint, în timp ce**

conducătorul strămoşilor noştri şi toţi sfetnicii lui au servit masa în vase de lut şi de lemn.

Ospitalitatea este o trăsătură specifică dacilor, de aceea mulţi care ne-au vizitat ţara au afirmat că Dacia este un spaţiu al ospitalităţii paradisiace. La judecata finală a lumii (Matei 25, 31-46), Mântuitorul Hristos va pune mare accent pe această ospitalitate, adică pe primirea cu bine a străinilor, a celor nevoiaşi: **„Străin am fost şi m-aţi primit…intraţi în împărăţia Tatălui ceresc”.**

Înainte de a pleca la drum, toţi pelerinii am stat la masă. Ne-au mai rămas câteva merinde pentru călătorie, de la părintele arhiepiscop Bretanion: măsline, prune uscate, peşte afumat, ciuperci murate şi miere de albine. Fiecare a servit ce a dorit. Toate erau aşezate pe un prosop mare de in, întins pe iarba moale, crescută la umbra unui stejar mare. Acolo era şi un izvor cu apă rece.

Această masă binecuvântată ne-a dat tuturor puterea de a continua cu bucurie pelerinajul până în Capadocia. Ce fusese greu în acest drum trecuse, acum ne-a mai rămas foarte puţin până în Cezareea.

Fiecare s-a urcat la locul lui şi cu „Doamne, ajută!” am plecat, luând pe rând binecuvântare de călătorie de la părintele Sansalas.

Soarele, vioi, s-a ridicat repede sus pe bolta cerului. El este tare fericit. Este ca un rege plin de lumină. Este bucuros de tot ce are: lumina şi căldura o dăruieşte tuturor. Pe el nu-l opreşte nimic. Este fericit pentru că dă totul, fără a aştepta ceva de la oameni.

M-am adresat către Dionisie şi Nicolae:

- Vedeţi voi soarele? Ce mult lucrează el pentru noi! S-a trezit dis-de-dimineaţă, a sărutat toate florile, a dat bineţe tuturor păsărilor, a luminat văzduhul şi acum zâmbeşte vesel la tot ce mişcă pe pământ şi zboară prin văzduh. **Câţi dintre noi îi mulţumim soarelui pentru această generozitate pe care o manifestă de mii de ani, fără să aştepte ceva în schimb?! Câţi i-am spus: îţi mulţumesc, soare, pentru tot ce faci în fiecare zi, ca noi să fim fericiţi?!**

Soarele este un bun dascăl, ne dă mereu această frumoasă şi pilduitoare lecţie de viaţă: **eşti fericit în măsura în care faci pe altul fericit. Fă mult bine tuturor, fără să aştepţi ceva în schimb. Eşti fericit când dai altora ce ai, fără a pune vreo condiţie cuiva, ca să-ţi întoarcă binele primit.**

- Pelerinule, niciodată nu ne-am gândit la cât de bun e soarele cu noi, şi acum am înţeles şi mai bine de ce soarele e foarte fericit!

- Dionisie, **soarele e bucuros, deoarece e mereu darnic. Pe omul bun, Dumnezeu îl pune mereu sus, pe cerul bucuriei sfinte.**

Drumul la vale era foarte uşor pentru cai. Trăsura şi căruţa parcă zboară. Sfântul Mucenic Sava le-a întins aripi de zbor cailor, care aleargă ca nişte zmei. Se simt în largul lor. Au ajuns acasă, în ţinutul cailor frumoşi.

Aceasta este Capadocia!

După ce am coborât lanţul muntos, a apărut zona dealurilor, care urcă şi coboară, ca într-un dans continuu. Ici-colo se văd lăstărişuri, oaze de verdeaţă şi copaci răzleţi. Undeva pe dreapta

toţi copacii s-au aliniat dintr-o dată pe rânduri, ca nişte ostaşi. Acolo se află o livadă plină de măslini, cu ramuri multe.

- Domnule guvernator, de ce grecii acordă o mare cinstire măslinilor?

- Tradiţia spune că locuitorii Atenei îşi doreau tare mult un zeu protector şi, pentru că nu putea alege între Atena (zeiţa înţelepciunii) şi Poseidon (zeul mării), au organizat un concurs. Cei doi zei trebuiau să facă un dar locuitorilor, iar darul cel mai apreciat de către aceştia desemna învingătorul. Când concursul a început, Poseidon a lovit cu tridentul său în stânca Acropole şi imediat a apărut un izvor de apă potabilă. Atena, în schimb, a plantat tot pe stânca Acropolei un copac, iar pe acesta l-a numit măslin.

Întrucât locuitorii Atenei nu mai văzuseră niciodată un măslin, ei au apreciat mult darul Atenei şi, în consecinţă, au ales-o pe ea protectoarea oraşului. Văzând ce s-a întâmplat, fiul lui Poseidon, într-un moment de gelozie, a dat foc măslinului. **Dar a doua zi dimineaţa, din tulpina arsă a copacului necunoscut au apărut mlădiţe noi de măslin.**

- Foarte interesantă această istorie a măslinului, pe care o aud pentru prima oară. Vă mulţumesc mult, domnule guvernator.

- Domnule guvernator, văd în zare un munte tare înalt şi un pic alb, cum se cheamă?

- Părinte Sansalas, acolo se află **muntele Erciyes, cel mai înalt munte din Capadocia. Are aproape 4000 de metri altitudine. La început, el a fost un vulcan foarte activ. Primul lui nume a fost Angaeus.** El este un stratovolcano mare, fiind înconjurat de multe guri de aerisire monogetice şi cupole de lavă.

Cea mai mare parte a vulcanului este formată din fluxuri de lavă de compoziţie andezitică şi dacitică.

Pe acest munte este o vegetaţie deosebită, aranjată pe **patru centuri: centura boreală, cea subalpină, cea alpină şi centura subnivală.** Aici se găseşte, de asemenea, o floră cu totul specifică. Cresc mulţi licheni şi tot felul de arbuşti pitici, unii dintre ei înflorind primăvara.

La poalele acestui munte, pe o întindere mare sunt tot felul de stânci înalte, ca nişte conuri cu pălărie. Au înălţimi diferite şi sunt dintr-o rocă uşoară, care are culori diferite: albe, crem, gri, roşcate etc.

Aceste înălţimi de piatră uşoară sunt aşezate în zigzag: unele circulare, altele conice. De sus se văd ca nişte salbe lăsate pe pământ. Multe din ele sunt locuite de pustnici şi călugări. Acolo unde terenul nu este accidentat, s-au format chiar sate şi mici orăşele.

Din sudul peninsulei Anatoliei s-au retras spre centru, în Capadocia, mulţi creştini, de teama arabilor, care îi persecutau pe cei ce mărturiseau dreapta credinţă. Noi acum ne îndreptăm spre aceste locuri unde trăiesc oameni. Acolo, după acest munte Angaeus, la 30 de kilometri se află cetatea Cezareea, unde trebuie să ajungem. Acolo ne aşteaptă cu nerăbdare arhiepiscopul Vasile.

- Dar până acolo se vede, mai aproape de noi, o localitate; cum se numeşte?

- Aşa e, localitatea e chiar în drumul nostru. **Ea se numeşte Nevsechir. Primii locuitori, hitiţii, au trăit aici în secolul IV înainte de Hristos. Apoi peste ei au venit persanii, romanii şi acum grecii. Acest drum pe care mergem a fost dintotdeauna foarte circulat. Din vechime, a luat numele de <drumul**

mătăsii>. Foarte multe caravane cu cămile călătoresc pe acest drum. Comerţul cu mătase, din Antichitate şi până astăzi, a fost mereu ispititor pentru atacatori, care prădau tot ce întâlneau în cale. Din cauza acestor jafuri, în special din partea arabilor, locuitorii s-au retras mai departe, în aceste grote pe care le-au transformat chiar în oraşe subterane.

Aici aveau biserici, cimitire, spaţii pentru animale, depozite de cereale şi alte alimente, bucătării, dormitoare. La nevoie, într-un astfel de orăşel puteau să intre chiar 20.000 de persoane refugiate.

Părintele Sansalas, bun cunoscător al Bibliei, precum şi al istoriei Bisericii Universale, s-a adresat domnului guvernator Junius Soranus, care era dornic să afle şi el informaţii multe despre vechimea creştinismului în Capadocia.

- Domnule guvernator, **ca să se poată încreştina Capadocia, a trebuit multă jertfă din partea misionarilor creştini.** În primul rând trebuiau înlăturaţi zeii orientali din mintea oamenilor şi mitologia greacă, ea având rădăcini adânci în această regiune asiatică.

Mulţi evrei elenizaţi, care locuiau în Capadocia, au fost primii care s-au încreştinat. Câţiva dintre ei au fost prezenţi la Ierusalim, când au avut loc Rusaliile sau Pogorârea Sfântului Duh, eveniment istoric, care a dus la înfiinţarea Bisericii din Ierusalim. Apostolul Petru, la anul 50, când a scris prima sa epistolă, s-a adresat şi creştinilor din Capadocia, ca să rabde suferinţele pentru dragostea lor în Hristos.

Pe aici a fost şi Sfântul Apostol Andrei, precum şi Sfântul Apostol Pavel. **Biserica Capadociei este apostolică, adică e**

întemeiată pe Evanghelia răspândită mai întâi de Sfinţii Apostoli. Potrivit Tradiţiei creştine, **primul episcop din Capadocia a fost sutaşul Longhin,** acela care a mărturisit în momentul răstignirii lui Iisus: **„Acesta cu adevărat este Fiul lui Dumnezeu".**

În Capadocia au fost la început două centre episcopale: unul la Cezareea şi altul în Melitene. **Din Capadocia s-au ridicat la Dumnezeu mulţi sfinţi. Amintesc doar câţiva: doisprezece martiri persecutaţi pe timpul lui Diocleţian, la anul 290, cu moarte de mucenici aici, în Cezareea; patruzeci de mucenici pe timpul persecuţiei lui Liciniu (anul 320), Agathodor, Adrian, Accachie, numit şi Capadocianul şi alţii.**

Biserica din Capadocia a avut un mare rol în consolidarea creştinismului ortodox şi în combaterea sectelor religioase. **Episcopul Alexandru din Cezareea Capadociei a înfiinţat aici o înaltă şcoală teologică, după modelul Şcolii din Alexandria.**

În vremurile noastre, cel mai mare ierarh al Bisericii din Capadocia este arhiepiscopul Vasile; am citit câteva cărţi pe care le-a scris, dar nu am reuşit până acum să mă întâlnesc cu Sfinţia Sa.

- Părinte Sansalas, **chiar în seara asta, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne vom întâlni cu marele Vasile. Ai multe de învăţat de la Sfinţia Sa; este foarte primitor şi popular cu toată lumea.**

- Vă mulţumim mult, domnule guvernator, pentru tot ce faceţi pentru noi, pelerinii.

Despre începuturile creştinismului în Capadocia le-am spus şi eu câte ceva celor doi mireni, Nicolae şi Dionisie.

- Creştinismul a început ca o mişcare harismatică în sânul iu-

daismului. Predicarea Evangheliei s-a făcut în primul rând în perimetrul sinagogii, apoi, la scurt timp, s-a răspândit repede şi în alte locuri păgâne. Imediat, Biserica a devenit o instituţie divino-umană, separată total de sinagogă. De la Nero şi până la Constantin cel Mare, creştinii au fost persecutaţi foarte mult. **Creştinismul era considerat o religie periculoasă, care acţiona împotriva societăţii, a progresului şi a civilizaţiei. Creştinii nu aveau pe atunci biserici la vedere.**

După ce a fost dat **Edictul de la Milano, din anul 313, creştinii de pretutindeni au primit libertate de manifestare a credinţei lor religioase.** Au fost eliberaţi din închisori şi li s-a dat voie să-şi construiască biserici, ca locaşuri de cult. Aici, în Capadocia, s-a dezvoltat foarte repede creştinismul. **Biserica de aici este vie, dinamică, implicată în viaţa oamenilor.** Accentul se pune pe viaţa în Hristos. Abia aştept să vizitez centrele sociale înfiinţate de arhiepiscopul Vasile al Cezareei Capadociei!

Întâlnirea cu Vasile cel Mare

Creştinii din Nevsechir, când au aflat că prin cetatea lor trece spre Cezareea o delegaţie cu moaştele Sfântului Mucenic Sava din Museos, **au ieşit imediat pe drumul principal cu torţe aprinse, plini de bucurie.** Până la Cezareea am mers cu toţii ca într-un alai de nuntă cerească.

Carul cu patru cai albi în care erau moaştele Sfântului Sava mergea foarte încet. În faţă erau mulţi copii, alături de părinţii lor, cu făclii aprinse. Preotul Sansalas împreună cu mine şi cu guvernatorul Junius Soranus mergeam acum pe jos. Am vrut să fim solidari cu mulţimea creştinilor care au umplut drumul. Distanţa

de câţiva kilometri până la Cezareea a fost parcursă foarte repede, cu cântări bisericeşti.

De cele mai multe ori am cântat: „Sfinte Dumnezeule…" şi „Hristos a înviat!". Acele persoane care nu au putut merge în pelerinaj au pus flori pe racla Sfântului Mucenic Sava. Convoiul mare de creştini se întindea pe câteva sute de metri. Cu toţii plângeam de bucurie. Avea loc o repatriere a unui erou căzut pe câmpul de luptă împotriva necredinţei. **Sfântul Sava este un erou al credinţei creştine ortodoxe.**

La poarta cetăţii Cezareei îl aştepta cu multă bucurie marele arhiereu Vasile, unchiul său.

Cerul s-a unit cu pământul. **Pe bolta cerului s-au aprins deodată mii de stele, care erau ţinute de câte un înger cu faţa plină de lumină. Multe din ele parcă căzuseră pe drumul ce şerpuia luminos printre coloanele de tufă vulcanică, care stăteau drepte, ca nişte oşteni nemişcaţi, dând salutul lor de onoare comandantului. Făcliile pe care lumea le ţinea în mâini semănau cu nişte steluţe. Doamne, ce noapte liniştită! Era ca la Sfintele Paşti. Totul era plin de lumină!** Luna, de bucurie, a coborât şi ea pe bolta cerului, ca o regină a nopţii, alături de doi luceferi lucitori.

Totul părea un tablou pe un fundal de lumină amestecată cu sunet de toacă unindu-se cu glasul clopotelor ce răsunau în zare.

Poarta de intrare în cetatea Cezareea era foarte aproape. Acolo, lume şi mai multă decât pe drumul ce ducea la catedrala arhiepiscopală. În mijlocul mulţimii ce sta pe loc, **îmbrăcat în veşminte roşii strălucitoare la lumina făcliilor, stătea preasfinţitul Vasile, înconjurat de mulţi ieromonahi şi ierodi-**

aconi.

Mirosul de tămâie de la cădelniţele aprinse ale diaconilor umpluse văzduhul. Fumul de tămâie, ca nişte şuviţe de nori, urca spre cer. Vântul a început şi el să adie de bucurie. Câteva cucuvele agăţate pe copacii răzleţi din spatele drumului cântau şi ele pe legea lor enigmatică. **La acel ceas de noapte şi de priveghere, şi Dumnezeu din cer sta cu luare-aminte la sosirea Sfântului Mucenic Sava în patria buneilor lui din Capadocia. Sfânta Fecioară Maria, la fereastra cerului, alături de alţi sfinţi, îl privea cu bucurie pe acest erou al credinţei, Sfântul Sava, care s-a jertfit în numele lui Hristos, Fiul ei, pe pământul Daciei străbune.**

Arhiepiscopul Vasile şi-a ridicat mâinile spre cer şi a exclamat cu voce tare: **„Mare este Dumnezeu! Cât de minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut!”**. Întregul convoi s-a oprit în faţa bisericii. Ierarhul, smerit, şi-a plecat capul, în semn de aleasă preţuire. Câţiva diaconi au coborât în grabă din căruţă racla mare, aurită, ce purta moaştele Sfântului Mucenic Sava de la Museos, pe care arhiepiscopul le-a sărutat cu multă bucurie sfântă.

Marele Vasile a rostit în şoaptă rugăciunea evanghelică: **„Acum slobozeşte în pace pe robul Tău, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feţei tuturor popoarelor. Lumină spre descoperirea neamurilor şi slavă poporului Tău din Capadocia”.**

În acea noapte tainică s-a împlinit visul lui de atâta vreme, de peste opt ani, de a-l vedea pe nepotul său, Sava, repatriat în ţara bunicilor săi, Capadocia.

Era cu sfântul în braţe. Îl săruta pe frunte acum: unchiul pe nepotul său. Câteva lacrimi s-au prelins din ochii ierarhului Vasile pe faţa Sfântului Sava.

Multă lume a înţeles că unele vise, unele dorinţe, devin realitate dacă vin dintr-o inimă bună, plină de credinţă. Mare este Dumnezeu! Totul este posibil la Dumnezeu. Să vină în Capadocia moaştele Sfântului Mucenic Sava de la Museos…

Am fost tare încântat când l-a văzut pentru prima dată în viaţă pe arhiepiscopul Vasile al Cezareii Capadociei: mic de statură, cu faţa veselă şi cu privirea pătrunzătoare. Curios să aflu date despre viaţa lui, m-am adresat guvernatorului Junius Soranus cu această întrebare:

- Domnule guvernator, sunteţi cel mai în măsură să-mi daţi câteva informaţii despre viaţa acestui mare arhiereu, Vasile, care m-a fascinat foarte mult în această seară.

- Cu drag, Pelerinule; **acest ierarh Vasile îmi este rudă de sânge, deci neam cu mine. El este de fel de aici, din Capadocia, de aceea este legat sufleteşte de această regiune. Este foarte tânăr, de vreme ce s-a născut în anul 330. El provine dintr-o familie evlavioasă.**

Bunica lui după tată se numeşte Macrina şi a stat mult în preajma unui mare părinte bisericesc, Grigorie Taumaturgul, adică un vindecător de tot felul de boli. Avea de la Dumnezeu această harismă de vindecare a bolilor prin rugăciune.

Mama lui se numeşte Emmilia, iar tatăl lui, tot Vasile, fiind de profesie retor. Aceşti părinţi, Emmilia şi Vasile, au născut zece copii, printre care şi pe acest ierarh deosebit, Vasile, care poartă cu cinste numele tatălui său. El are o familie aparte, ca

dovadă: sunt trei episcopi în aceeaşi casă, el, Vasile, episcop de Cezareea, Grigorie, episcop de Nyssa şi Petru, episcop în localitatea Sevasta.

Din cei zece copii la părinţi, jumătate au intrat în monahism. De mic copil, acest ierarh Vasile a avut dragoste de carte; i-a plăcut mult să studieze. **Primele clase le-a făcut aici, în Cezareea Capadociei. Apoi a plecat să studieze în oraşul Constantinopol, capitala Imperiului Bizantin. Acolo a fost preocupat intens de filozofie. Apoi a plecat la Atena, unde a studiat teologia, gramatica, astronomia, geometria, morala şi medicina.**

A revenit în Capadocia, unde a practicat retorica. Graţie surorii sale mai mari, Macrina, tânărul Vasile a îmbrăţişat monahismul. Pentru a cunoaşte mai bine viaţa călugărească, el a făcut mai întâi o călătorie misionară în mănăstirile din Egipt, Palestina şi Mesopotamia. Această călătorie l-a influenţat foarte mult în ce priveşte redactarea unui studiu: **„Reguli monahale".**

La vârsta de 40 de ani, a fost ales episcop în oraşul său natal, Cezareea, unde slujeşte şi acum cu mare evlavie. **De când a devenit episcop aici, în Capadocia, s-au făcut multe schimbări în bine peste tot, în biserici şi mănăstiri. Acest minunat episcop a impus un nou stil de slujire în biserică. A înfiinţat multe aşezăminte sociale pentru săraci, orfani, bătrâni şi a înfiinţat spitale pentru bolnavi, de care are grijă personal.** Este plin de energie, vioi, aleargă tot timpul, să facă bucurii celor din jurul lui.

- Doamne, ce ierarh deosebit! M-aţi copleşit cu biografia lui. **E tânăr şi are atâtea realizări! Eu cred că el este omul lui Dumnezeu. Un om singur nu poate face atâtea lucruri.**

- Pelerinule, ai dreptate, este cu adevărat omul lui Dumnezeu.

Cu siguranţă vei avea ocazia să-l cunoşti personal în aceste zile, fie la slujbele sale arhiereşti, fie pe teren. **O să stai de vorbă cu el, deoarece este popular; nu fuge de lume. Mereu o să-l vezi ca simplu monah, activ şi rugător.**

- Abia aştept! În noaptea aceasta voi sta la slujbă, dar sunt convins că voi găsi răgaz să vorbesc cu marele Vasile, deoarece am multe întrebări ale sufletului meu, care nu-mi dau pace de multă vreme.

După ce s-a oficiat slujba Tedeumului, de mulţumire, arhiepiscopul Vasile s-a retras la catedrală, pentru a putea sta de vorbă cu delegaţia care a adus moaştele Sfântului Mucenic Sava de la Museos. Era dornic să-i cunoască personal pe însoţitorii raclei şi să le mulţumească din inimă pentru acest efort deosebit. **A fost o misiune foarte grea, să poţi repatria un erou al credinţei de pe un continent pe altul, adică din Europa în Asia Mică. Fără ajutorul lui Dumnezeu nu se putea face acest pelerinaj sfânt.**

Delegaţia a fost primită în trapeză, unde era deja pregătită şi cina, de către monahii de la arhiepiscopie David şi Matei.

- Ce bucurie, iubite guvernator Junius Soranus, că ne-am reîntâlnit aici, în Cezareea Capadociei, de care te leagă şi pe tine multe amintiri frumoase, căci împreună am copilărit. **Avem acelaşi sânge, dar slujiri diferite: tu eşti cu Patria, iar eu cu Biserica. Cum este munca ta de guvernator în Scythia Minor?**

- Sărut mâna, Înaltpreasfinţite părinte arhiepiscop; ce repede au trecut anii, de când nu ne-am mai văzut! Aveţi acelaşi chip; nu v-aţi schimbat deloc.

- Aceasta este părerea ta, dar eu simt că am îmbătrânit mult; alerg în toată eparhia pe care mi-a dat-o bunul Dumnezeu.

- Sufletul nostru nu îmbătrâneşte deloc. Am şapte ani de când sunt guvernator, dar nu mi-am schimbat credinţa în Dumnezeu. Am aceeaşi evlavie faţă de Biserică şi de slujitorii ei.

- Mă bucură enorm de mult să aud că nu te-ai schimbat deloc. **Sunt persoane pe care funcţia le schimbă total. Când primesc funcţii, unii cred că au devenit zei pe pământ şi că pot să-şi facă de cap cum vor ei. Am întâlnit chiar şi ierarhi care s-au schimbat.**

- Eu n-am făcut aşa ceva. Această funcţie politică pe care o am este vremelnică, **dincolo însă voi da seama înaintea lui Dumnezeu pentru tot ce am lucrat aici pe pământ.**

- Îţi mulţumesc tare mult pentru tot ce ai făcut, ca să poţi aduce la noi în Capadocia acest tezaur de moaşte sfinte. Tocmai am terminat de zidit catedrala nouă şi trebuie să împodobim biserica cu această frumoasă raclă, care poartă aceste moaşte. **Voi convoca cât de curând sinodul local pentru canonizarea oficială, ca să-i putem pune numele Sfântului Sava în calendarul nostru bisericesc; astfel el va fi cinstit în toate bisericile din lumea creştină.**

- Bună idee, voi mai rămâne şi eu câteva zile pentru a fi prezent la această festivitate oficială. Pe tot drumul parcurs din Tomis şi până aici, în Capadocia, s-au întâmplat multe minuni cu aceste moaşte. **Eu cred mult în sfinţenia acestui cântăreţ bisericesc, de care mi-a vorbit tare frumos arhiepiscopul Bretanion, care mi-a dat un hrisov pentru canonizarea Sfântului Sava.** De asemenea, am aflat foarte multe lucruri interesante despre acest sfânt chiar de la duhovnicul lui, părintele Sansalas, prezent aici cu noi.

- Mă bucur tare mult, Părinte Sansalas, că aţi fost duhovnicul nepotului meu şi că l-aţi avut aproape tot timpul. **Eu cred că fără ajutorul duhovnicesc pe care i l-aţi dat, Sava nu ajungea dascăl bisericesc la biserica Sfinţiei Voastre şi nici nu urca pe cele mai înalte trepte ale martirajului pentru credinţa creştină.** Vă mulţumesc din suflet pentru acest sprijin spiritual, precum şi pentru această mare osteneală, ca să veniţi până la noi, în Capadocia, cale lungă, deşi sunteţi în vârstă şi cu sănătatea slăbită. Dumnezeu să vă bucure pentru toată jertfa dovedită!

- Înaltpreasfinţite, nu am făcut nimic deosebit. **Meritul îl are Sava, care s-a sfinţit prin martiriul său. Totul a pornit de la el. De mic a fost credincios, evlavios şi plin de curaj. În ciuda tinereţii lui, eu am avut multe de învăţat de la ucenicul meu.** Am fost fericit să am în biserică un astfel de cântăreţ bisericesc, cu frică de Dumnezeu, plin de evlavie. **Mereu l-am văzut pe Sava ca pe „omul lui Dumnezeu".**

Am venit special aici, în Capadocia, să depun mărturie despre sfinţenia vieţii lui. **Slujba de canonizare este o confirmare a sfinţeniei unei persoane. Canonizarea este ultima treaptă, ca o persoană să devină sfânt. Viaţa personală, precum şi dăruirea către ceilalţi sunt premiza sfinţeniei.**

În viaţa acestui cântăreţ bisericesc avem toate argumentele morale pentru a fi declarat sfânt. **Martiriul lui este dovada supremă a sfinţeniei.** Eu cred tare mult în sfinţenia lui Sava. În Biblie găsim multe persoane plăcute lui Dumnezeu, care s-au bucurat de multă preţuire din partea celor din jur. Din delegaţie fac parte şi doi mireni, oameni evlavioşi din Biserică, Nicolae şi Dionisie, care l-au cunoscut foarte bine pe Sava şi care pot depune

şi ei mărturie despre sfinţenia lui.

Alături de ei am mai luat şi un monah, pe nume Pelerinul, care nu l-a cunoscut pe Sava în viaţă, dar care este foarte legat sufleteşte de Sfântul nostru, cu prilejul acestui pelerinaj de la Museos până aici, în Capadocia.

Sava a trăit ca un monah, şi de aceea am găsit de cuviinţă să includ în această delegaţie şi un călugăr din zona Bozioru, cu schituri rupestre, exact ca aici în Capadocia.

- Pelerinule, îţi mulţumim şi ţie pentru acest efort de a veni în ţinuturile noastre. **E bine că ai venit la noi, ca să poţi cunoaşte mănăstirile noastre, precum şi regulile monahale pe care le-am statornicit în schiturile şi mănăstirile din eparhia noastră.** Monahismul a fost una din temele care m-au preocupat foarte mult ca arhiepiscop. Vom sta de vorbă pe îndelete despre acest subiect.

- Sărut mâna, Înaltpreasfinţite, ce onoare pe mine să vă cunosc! Am auzit multe lucruri frumoase despre Sfinţia Voastră de la guvernatorul Junius Soranus; dar acum m-am convins personal cât de mult vă iubeşte lumea. Îmi place mult monahismul; am fost la Locurile Sfinte, am vizitat şi eu Palestina, unde am cunoscut călugări deosebiţi. **Avem doi mireni, credincioşi văduvi, Dionisie şi Nicolae, care şi-au manifestat dorinţa de a se face călugări în această zonă a Capadociei, cu binecuvântarea Sfinţiei Voastre.**

- Cu drag îi aşteptăm, dar să dorească şi ei acest lucru! **Monahismul ţine de libertate, dar şi de plăcere. Trebuie să-ţi placă jertfa, ascultarea, sărăcia, naturaleţea, simplitatea, precum şi implicarea trup şi suflet în viaţa duhovnicească.** Trebuie, ca

monah, să te lupţi permanent cu tine însuţi, cu trupul tău. Am scris o carte, **„Reguli monahale”**, pe care vreau să le-o prezint, dacă ei vor să intre în călugărie.

- Gândul nostru de călugărie ne-a venit de la **Sfântul Sava**, pe care noi l-am preţuit tare mult. A fost un monah în lume, dar tot timpul cu inima în mănăstire. **A trăit ca un înger în lume.**

- Dragii mei, văd că sunteţi obosiţi cu toţii după un drum atât de lung şi de anevoios. Acum veţi merge să vă odihniţi până mâine. Aveţi fiecare câte o chilie, ca să vă odihniţi în pace şi cu bucurie. Să vă fie de bine această cină modestă, dar oferită din inimă!

Bucuria este cea mai bună mâncare care ţine de foame. Toate să le faceţi cu bucurie în viaţă! Orice ascultare cu bucurie devine uşoară. Bucuria interioară uşurează greutăţile vieţii.

Bucuria nu este un sfat, nu este o opţiune sau o alternativă, ci o poruncă divină. Bucuria este un cuvânt des folosit în Evanghelie de către Mântuitorul Hristos, precum şi în Epistolele Pauline. În Epistola I către Tesaloniceni, la capitolul 5, versetul 16, Sfântul Apostol Pavel dă poruncă: „Bucuraţi-vă pururea!”.

La fel şi eu vă spun tuturor cât veţi sta aici în Capadocia: bucuraţi-vă şi iar bucuraţi-vă. Să aveţi înger păzitor, o noapte liniştită, iar mâine dimineaţă vă aştept cu mare drag la Sfânta Liturghie. Binecuvântare!

A fost o noapte liniştită pentru Sfântul Mucenic Sava. A ajuns acasă, în Capadocia, între neamurile lui. Repatrierea lui era o mare sărbătoare, ce izvora multă bucurie.

Doar în patria ta îţi poţi găsi liniştea dorită. Fiecăruia dintre noi, Dumnezeu ne-a hărăzit o patrie, care înseamnă fie locul natal, fie ţinutul rudelor. Nimeni dintre noi nu-şi alege neamurile sale. Sava a văzut lumina zilei în Dacia, dar rudele lui îndepărtate erau de veacuri stabilite în Capadocia. S-a dorit tare mult ca el să se întoarcă cu trupul în ţara strămoşilor lui. **Se întâmplă de multe ori în istorie, ca un popor să se împrăştie peste mări şi ţări, dar vine vremea când el trebuie să se adune din nou, într-o vatră strămoşească.**

Aşa s-a întâmplat cu **poporul evreu, supranumit şi poporul ales. Evreii, când s-au întors din robia egipteană în ţara lor de baştină, Canaan, au adus şi osemintele patriarhului Iacob şi ale lui Iosif, pe care le-au aşezat cu mare evlavie, la loc de mare cinstire.**

La fel s-a întâmplat şi acum; moaştele Sfântului Mucenic Sava au fost aduse spre cinstire în vatra strămoşilor lui, Capadocia.

Câţiva monahi erau rânduiţi ca toată noaptea să citească la **Psaltire**, lângă racla Sfântului Mucenic Sava. Printre ei stătea şi Pelerinul, deşi era obosit; avea însă multă dragoste faţă de Sfânt. **Atunci când iubeşti pe cineva cu adevărat, învingi orice obstacol care-ţi stă în cale.**

Biserica în care au fost puse moaştele Sfântului Mucenic Sava este foarte încăpătoare, o adevărată catedrală la care nu ştii ce să admiri mai întâi: arhitectura deosebită, mărimea ei copleşitoare, bogăţia ei artistică, cu tot felul de obiecte de cult din aur şi argint, ca pentru Dumnezeu, frumuseţea icoanelor, care păreau vii, autentice, sfinţenia slujbelor religioase, prin care se coboară de sus harul dumnezeiesc. Pe lângă monahii rânduiţi de arhiepis-

copul Vasile au rămas la Biserică şi foarte mulţi credincioşi din Cezareea şi din satele vecine.

Totul este lumină. Până şi cerul s-a umplut de lumina stelelor. Toate se bucură de sosirea moaştelor Sfântului Sava în Capadocia, „Grădina Sfinţilor lui Dumnezeu".

După miezul nopţii, în biserica mare şi-a făcut apariţia în mod discret arhiepiscopul Vasile, care s-a aşezat lângă mine, într-o strană, ca să asculte cu evlavie citirea Psaltirii, pe care o preţuia tare mult. M-am bucurat nespus; i-am sărutat mâna şi l-am întrebat în şoaptă:

- De ce este atât de importantă citirea Psaltirii?

- Frate Pelerinule, să ţii minte aceste cuvinte despre importanţa imensă a Psaltirii: **ea trebuie citită cât de des; „psalmul este linişte a sufletelor, conducător al păcii, potoleşte tulburarea şi vâlvătaia gândurilor, mânia sufletului şi înfrânează pe cel desfrânat. Psalmul leagă prietenii, uneşte pe cei de departe, împacă pe cei învrăjbiţi. Cântatul psalmilor aduce cel mai mare bun: dragostea. Psalmul pune pe fugă pe demoni şi aduce îngeri întru ajutor; este armă pentru frica de noapte, odihnă pentru ostenelile zilei, întărirea pruncilor, podoabă celor în vârstă, mângâiere bătrânilor, găteală foarte potrivită pentru femei. Psalmul populează pustiile, cuminţeşte vieţile, este carte elementară de viaţă pentru cei ce intră în viaţă, creştere pentru cei ce înaintează în vârstă. Psalmul este glas al Bisericii, psalmul veseleşte sărbătorile, psalmul este lacrimă, psalmul este lucrarea îngerilor, vieţuire cerească, parfum duhovnicesc".**

- Ce cuvinte frumoase mi-aţi spus despre valoarea Psaltirii! În

afară de Psaltire, este bine să mai citim şi alte cărţi din Biblie?

- Frate Pelerinule, **e bine să citim din toată Biblia. Calea de căpetenie pentru descoperirea adevărului mântuitor este cercetarea Scripturilor inspirate de Dumnezeu, pentru că în ele ni s-au transmis atât poruncile privitoare la faptele noastre, cât şi vieţile fericiţilor bărbaţi care stau în faţa noastră, vrednice de a fi imitate ca nişte icoane vii ale vieţuirii în Dumnezeu. În Biblie află creştinul ca într-o farmacie leacul potrivit pentru boala lui… Un capitol citit din Sfânta Scriptură în fiecare zi este un medicament de care sufletul nostru are nevoie.**

- Părinte arhiepiscop, vă mulţumesc din suflet pentru aceste poveţe minunate despre Psaltire, precum şi despre citirea din Sfânta Scriptură în fiecare zi. La fel mi-a zis şi guvernatorul Junius Soranus în drum spre Capadocia, că el citeşte în fiecare zi cel puţin o pagină din Biblie.

- Minunat, ferice de el! Aşa trebuie să procedeze şi frăţia ta.

A doua zi, după terminarea Sfintei Liturghii, **guvernatorul Junius Soranus l-a rugat pe arhiepiscopul Vasile să discute împreună pe marginea cărţii Hexaimeron, cu privire la originea lumii şi la relaţia dintre ştiinţă şi religie.**

- Părinte arhiepiscop, am citit de mai multe ori această carte, Hexaimeron, care m-a luminat, dar în acelaşi timp m-a făcut să-mi pun unele întrebări la care aş dori răspuns, în limita timpului de care dispuneţi Sfinţia Voastră.

- Cu mult drag, Junius! Mă bucur nespus că ai citit cartea mea, chiar de mai multe ori, şi-mi place că ţi-ai pus câteva întrebări. Acesta este un semn că ai citit-o cu mare atenţie şi mult interes din

partea ta.

A pune întrebări este o artă. Cine are întrebări, găseşte şi răspunsurile. Cu ajutorul întrebărilor poţi învăţa multe lucruri în viaţă. Aşa cum umbra îl însoţeşte pe om, la fel şi întrebările îl urmează pe om oriunde şi oricând. De mic, copilul este foarte curios şi pune multe întrebări părinţilor, precum şi celor mai mari ca el. Nimeni nu se naşte învăţat. Viaţa în sine este o şcoală continuă. La bătrâneţe constatăm că nu ştim mai nimic, deoarece ne pierdem timpul cu multe nimicuri, banalităţi etc.

În viaţă trebuie să ne axăm pe lucruri esenţiale, vitale. **Ţinta noastră este să descoperim Calea, care este Hristos.**

- Părinte arhiepiscop, asta îmi doresc şi eu tare mult. Această muncă de guvernator îmi mănâncă mare parte din timp, dar restul timpului vreau să-l folosesc tocmai pentru a descoperi această Cale. **Din lectura Hexaimeronului am observat că v-a preocupat filosofia lui Aristotel şi Platon, precum şi scrierile lui Plotin şi Plutarh.**

- Dragul meu, m-am străduit să fiu ca o albină în această carte, să aleg cele mai frumoase cuvinte şi principii care merg spre Cale. **O carte, un concept filosofic fără Hristos nu are profunzime, nu deţine adevărul şi nu duce la Cale.**

Mulţi filosofi din Antichitate bat câmpii, caută, dar nu au găsit încă esenţialul, Calea. Noi, creştinii, avem şansa unică de la Dumnezeu că am descoperit prin botez Calea, care este Hristos. Pentru noi, creştinismul nu este o religie, ci o stare de sfinţenie, de bucurie. O persoană botezată exclamă mereu: **„Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" (Galateni 2, 20).**

- Părinte arhiepiscop, nu-mi este clară diferenţa dintre cele două cuvinte: **firmament şi cer.** Oare nu se confundă?

- Dragul meu, ele sunt distincte, nu se confundă. Depinde în ce context le folosim. Cerul nu este creat dintr-o materie veşnică. Materia nu este dintotdeauna. A fost o vreme când ea nu a existat. Cuvântul „cer" desemnează partea spirituală a Universului, iar pământul, materia în sine, care se lasă modelată, aranjată pe etape, care pot fi chiar zile calendaristice. Firmamentul este ceva concret, ce vedem noi când privim în sus; este suportul, în sens figurat, pe care Dumnezeu a pus Soarele, Luna, stelele.

- O altă întrebare: **dacă lumea a fost foarte bună (Facere 1, 31), cum a pătruns răul în ea, de unde izvorăşte el?**

- Răspunsul este simplu: răul este lipsa binelui. Întunericul este lipsa luminii. Ateismul este lipsa lui Dumnezeu. Măreţia unei fiinţe stă în libertate, în voinţa de a alege binele, în locul răului.

Vom mai continua diseară aceste discuţii interesante, acum trebuie numaidecât să ajung la nişte bolnavi la spital.

- Vă mulţumesc mult, Părinte arhiepiscop!

Stau de vorbă cu un monah în curtea bisericii şi amândoi facem plecăciune către arhiepiscopul Vasile, care merge grăbit spre poartă.

- Sărut mâna, Preasfinţite, am zis eu, pot să vă însoţesc în drumul Sfinţiei Voastre?

- Cu drag, Pelerinule, merg repede până la spital.

- Ce spital?

- De când am devenit arhiepiscop în Cezareea, am avut ocazia să umblu prin toată eparhia şi chiar în afara cetăţii, până în satele

îndepărtate. **Am observat că peste tot există multă suferinţă, oameni bolnavi, de care nimeni nu are grijă.**

Mereu îmi răsună **cuvintele lui Iisus Hristos, pe care le va spune cu glas tare tuturor la sfârşitul lumii: „Bolnav am fost şi nu m-aţi cercetat" (Matei 25, 43).** Aceste cuvinte m-au îndemnat să fac ceva în această direcţie. În tinereţe am studiat la Atena medicina, care-mi place foarte mult. **În calitate de episcop am înfiinţat mai întâi un spital în curtea mănăstirii „Izvorul Tămăduirii", la poarta cetăţii noastre. Acolo trebuie să mergem acum.**

- Ce ocazie bună, Preasfinţite, să aflu şi eu câte ceva despre asistenţa medicală a bolnavilor, despre modul lor de îngrijire, precum şi metodele de vindecare folosite aici, în Capadocia!

- Aşa cum apostolul **Filip i-a zis lui Natanael: „Vino şi vezi" (Ioan 1, 46), la fel şi eu te rog să mă însoţeşti până la acest spital bisericesc, care este o premieră.**

- Cum adică, o premieră?

- Până acum, în Biserică nu au existat spitale. Cei bolnavi erau trataţi cu tot felul de leacuri tradiţionale acasă, de către familie. Împăraţii lumii şi mai-marii cetăţilor nu au în grija lor pe cei bolnavi. Îngrijirea lor a fost întotdeauna la mila celor din familie, care nu are cunoştinţe în acest domeniu medical.

- Bună idee, Preasfinţite, aţi avut, dar vă trebuie multe ajutoare, ca să faceţi această muncă de samarinean (Luca 10, 30-37)!

- Dragul meu, ajutoarele mele sunt în primul rând monahii din mănăstire, iar în al doilea rând mirenii, care au şi ei nevoie de fapte bune pentru lumea de dincolo.

Un monah se retrage din lume, ca să fie mai aproape de

nevoile şi de suferinţele oamenilor. A face bine cuiva înseamnă a face bine lui Hristos. A hrăni un flămând înseamnă a-i da de mâncare lui Hristos (Matei 25, 40).

Monahii formează armata Bisericii, forţa Bisericii. Ei m-au înţeles cel mai bine în această lucrare misionară. **Voluntariatul este singura formă de distrugere a egoismului din noi. Nepăsarea faţă de cei din jur, ignorarea suferinţei omului de lângă tine aduce osândă veşnică, aşa cum a păţit bogatul nemilostiv din Evanghelie, căruia nu-i păsa deloc de rănile bolnavului cerşetor de la poarta lui (Luca 16, 20-21).**

Din vorbă în vorbă, am ajuns la poarta spitalului. La intrare în salon, un monah îmbrăcat în halat alb s-a apropiat repede de preasfinţitul Vasile, ca să-i arate o persoană grav bolnavă de plămâni, aşezată într-o rezervă, suspectă şi de lepră.

Arhiepiscopul Vasile s-a îmbrăcat repede cu un halat şi a intrat singur, să-i facă bolnavului consult. Apoi i-a bandajat rănile de pe corp, care emanau o secreţie urât mirositoare. Era atât de concentrat asupra bolnavului, exact ca la heruvic: **„acum toată grija cea lumească să o lepădăm".**

Abia a ieşit apoi din salon, că a fost strigat de un bolnav dintr-o altă cameră, care avea dureri îngrozitoare. Cu acelaşi calm a intrat şi la el, acordându-i toată atenţia.

- Fiule, cel mai bun calmant pentru această durere a ta este gândul la rănile lui Iisus de pe Cruce (Isaia 53, 5). Atunci când te gândeşti la Hristos, la cât de mult a suferit El pentru păcatele tale, ale noastre, în clipa aceea durerile tale vor scădea în intensitate şi vei simţi o uşurare.

După ce a trecut pe la toţi bolnavii, preasfinţitul a oficiat

împreună cu doi ieromonahi slujba Sfântului Maslu în capela bisericii, care a devenit imediat neîncăpătoare, datorită prezenţei bolnavilor şi a rudelor acestora. Hristos era ultima lor speranţă de vindecare. La maslu a venit şi farmacistul spitalului, care înţelesese că această slujbă face bine tuturor. Chiar părintele arhiepiscop spusese de multe ori că **sufletul nostru boleşte adesea şi se vindecă prin această slujbă cu rugăciune şi credinţă.**

În drumul nostru către arhiepiscopie, i-am adresat preasfinţitului Vasile această întrebare:

- În afară de acest spital, mai aveţi şi alte aşezăminte sociale?

- Da, cu ajutorul lui Dumnezeu sunt multe, situate dincolo de spital, într-o grădină foarte mare. Acolo sunt îngrijiţi orfani, bătrâni, văduve, oameni ai străzii, dar acum nu avem timp să le vizităm, deşi este mare nevoie de prezenţa mea. Sunt aşteptat însă de câţiva episcopi care au venit să-mi ceară ajutor pentru combaterea ereziei lui Eunomie.

- Cine este acest Eunomie şi ce erezie susţine el?

- Dragul meu, **cea mai mare nelinişte a mea este prezenţa ereticilor în eparhia pe care o conduc. Ei sunt ca nişte lupi răpitori, care vor să sfâşie oile. Prin aceşti eretici, diavolul urlă „ca un leu, gata să înghită chiar pe cei aleşi" (1 Petru 5, 8).**

Acest **Eunomie este un ucenic al lui Aeţiu Antiohianul, adept al arianismului,** o erezie foarte periculoasă pentru Biserică. Arie susţinea că Iisus Hristos nu este **„Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat"**. El este Om bun, creat de Dumnezeu, peste care s-a revărsat o putere de sus, cu ajutorul căreia putea face minuni.

Acest Eunomie, pentru că a simpatizat cu arianismul, a fost scos din scaunul episcopal din cetatea Cyzic şi s-a retras în oraşul Constantinopol, unde a tipărit o carte eretică, cu titlul: **„Apologia”**. Aici şi-a expus teologia sa, numită **„tehnologie”**.

- Ce vrea să spună acest termen în cartea lui Eunomie?

- Acest eretic, prin acest termen, **„tehnologie”**, a vrut să explice teologia, care înseamnă **„ştiinţa despre Dumnezeu”**, printr-o argumentare logică, silogistică, prin care caută să demonstreze neidentitatea de fiinţă a Fiului cu Tatăl, dată fiind imposibilitatea coexistenţei nenaşterii lui Dumnezeu cu naşterea Fiului. Dacă Fiul e născut, El nu este Dumnezeu, întrucât nenaşterea (agennisia) este proprie lui Dumnezeu.

Eunomie porneşte de la demonstraţia că fiinţa lui Dumnezeu este nenaşterea, pentru ca, demonstrată fiind aceasta, să apară evident că Unul Născut este după fiinţă ne-asemenea cu Tatăl. Toate aceste explicaţii filosofice au produs multă confuzie între creştini, chiar şi unii episcopi au avut nevoie de o lămurire clară în această privinţă.

Acolo, la arhiepiscopie, a avut loc apoi această dezbatere teologică, în care arhiepiscopul Vasile a susţinut poziţia ortodoxă. El a scos în evidenţă absurditatea ce rezultă din identificarea fiinţei dumnezeieşti cu însuşirea nenaşterii sau a ne-devenirii. **Arhiepiscopul Vasile i-a lămurit pe aceşti episcopi că fiinţa lui Dumnezeu nu se poate defini printr-o însuşire. Dumnezeu mai este numit şi „infinit, neschimbabil, fără părţi, incomprehensibil”. Aceste numiri nu pot fi reduse la una singură, şi anume la cea de „nenăscut” sau „nefăcut”. În acest caz, n-ar trebui să le mai folosim şi pe acelea.**

Dacă, de pildă, s-ar identifica atributul de „creator” şi „providenţiator” cu cel de „nenăscut”, s-ar naşte o mare confuzie. Nu există un atribut care să fie în stare să cuprindă toată fiinţa lui Dumnezeu. Iar dacă trebuie să le atribuim toate lui Dumnezeu, ele nu se referă propriu-zis la **fiinţa lui Dumnezeu**, căci în acest caz am face compusă fiinţa lui Dumnezeu. Ele se referă strict la **lucrările lui Dumnezeu**.

- Frăţiile voastre, cred că am fost explicit cu aceşti termeni dogmatici, pe care trebuie să-i înţelegem foarte bine, pentru a nu se crea confuzii teologice. **Voi căuta să scriu o carte, în care să demontez punct cu punct această erezie a lui Eunomie, care loveşte în Sfânta Treime.**

- Înaltpreasfinţite, abia aşteptăm această carte, pentru a face faţă atacurilor eretice la adresa Bisericii noastre apostolice.

- Pentru noi, ierarhii, cea mai importantă grijă este unitatea Bisericii, să o ferim de tot felul de erezii care urmăresc distrugerea ei. **Un lucru nu l-au înţeles ereticii: nu te poţi lupta cu unitatea Bisericii, pe care „nici porţile iadului nu o pot birui” (Matei 16, 18).**

- Vă mulţumim din suflet pentru aceste precizări dogmatice, ele ne-au fost de mare folos.

Au luat apoi cu toţii o mică gustare, după care s-au despărţit, fiecare pe drumul lui.

Soarele a început să coboare câteva trepte spre apus. Nori înfiguraţi s-au adunat în jurul lui pentru a se încălzi. Văzduhul s-a umplut deodată de dangătul clopotelor, care chema pe toţi la slujba vecerniei.

Arhiepiscopul Vasile lăsă totul şi plecă la biserică. Ştia cât de

importantă este această slujbă, **prin care Îi mulţumim lui Dumnezeu pentru tot ajutorul primit pe parcursul zilei. De la El vine „toată darea cea bună" (Iacob 1, 27). Mulţumirea sau recunoştinţa este floare rară în lume. Aşa cum într-o grădină lalelele negre sunt puţine, la fel şi gesturile de recunoştinţă sunt pe cale de dispariţie.**

Vecernia este o rugăciune prin care cerem să ni se dea **„seară desăvârşită, paşnică şi fără de păcate", „înger păzitor", „iertarea păcatelor"** şi multe altele, pe care le aşteptăm de la bunul Dumnezeu pe timpul nopţii. Prin vecernie noi aduce laudă şi preamărire numelui lui Dumnezeu, slăvit în Sfânta Treime.

Arhiepiscopul Vasile avea mare nevoie de vecernie. În această slujbă îşi găsea multă odihnă sufletească. Acolo putea sta de vorbă cu Dumnezeu, cu sine însuşi, precum şi cu ucenicii săi, după slujbă. Toţi cei care aveau probleme sau întrebări, veneau pe rând, vorbind în şoaptă, iar părintele arhiepiscop găsea, pentru fiecare, răspuns la întrebările şi frământările lor. De multe ori, doar o simplă binecuvântare şi un zâmbet părintesc le aduceau ucenicilor multă bucurie sufletească.

Vizită misionară la centrele sociale

Ultimul care a rămas să ia binecuvântare am fost eu, dornic să merg într-o vizită misionară la centrele sociale de la marginea oraşului Cezareea. Arhiepiscopul Vasile m-a povăţuit în acest fel:

- Pelerinule, **„fă-te comoară credincioasă a virtuţilor, iar cheia să-ţi fie glasul părintelui tău duhovnic. Acesta să-ţi deschidă gura ca să te hrăneşti cu pâine, acesta să ţi-o închidă. Nu-l primi sfătuitor pe şarpe (diavol), deoarece acesta vrea să**

te prade, în loc să-ţi dea sfaturi bune. Fereşte-te de păcatul mâncării pe ascuns, fie şi pentru o simplă gustare. Căci, dacă va avea putere să te abată în lucruri mici, te aruncă în luptă şi te va ţine în ferecături. Nu-ţi pleca urechea către oricine care vorbeşte şi nu răspunde tuturor celor care pălăvrăgesc lucruri ce nu au legătură cu scopul ascezei. Fă-te ascultător învăţăturilor celor bune şi veghează asupra inimii tale, îngrijindu-te de ea. Fereşte-ţi urechile de poveştile lumeşti, ca să nu-ţi pătezi sufletul cu stropi de noroi. Nu te sili să tragi cu urechea la ce vorbesc alţii, şi nici nu-ţi băga capul în mijlocul celor care vorbesc laolaltă, pentru ca nici tu să nu fii luat în râs, şi nici pe ei să nu-i faci clevetitori. Nu te obrăznici să te aşezi lângă unul mai mare decât tine. Dacă eşti întrebat, răspunde cu măsură la întrebare".

- Foarte frumoase poveţe, Preasfinţite, despre comportamentul în lume, precum şi la mănăstire; trebuie numaidecât să ţin cont de ele. Aţi vorbit ca pentru sufletul meu. Vă mulţumesc!

- Dragul meu, vreau să te sfătuiesc încă în ce priveşte un lucru foarte important pentru creşterea noastră duhovnicească: **să ne ferim de a judeca pe cei din jurul nostru, mai precis a cleveti pe unul, pe altul, deoarece Mântuitorul Hristos zice: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi" (Luca 6, 37), iar în alt loc: „Să judecăm cu dreaptă judecată". Aceste versete nu se contrazic.** În primul text se spune clar să ne ferim de a vorbi de rău pe altul, iar în al doilea, dacă suntem judecători în tribunale, la procese, să facem o judecată dreaptă.

De asemenea, Sfântul Pavel spune aşa: **„Iar tu pentru ce judeci pe aproapele tău?" (Romani 14, 10).** Toate aceste versete

scot în evidenţă pericolul de a cleveti, de a ne da cu părerea despre unul, despre altul.

- Aveţi perfectă dreptate, Preasfinţite, referitor la acest păcat, în care şi eu am căzut de multe ori; îmi pare rău şi mă voi strădui să-l evit cu desăvârşire, deoarece mă împovărează. **Fiecare răspunde de păcatele personale, şi nu de cele ale aproapelui său.**

Părintele arhiepiscop Vasile a luat-o pe o scurtătură care ducea direct la Complexul social. Acesta era foarte diversificat, având case pentru îngrijirea leproşilor, azile pentru bătrâni, case pentru călători, clădiri pentru orfani, locuinţe pentru străini, şcoli pentru copii, ca ei să înveţe o meserie etc. Toate aceste clădiri erau despărţite unele de altele prin câteva grădini, care dădeau edificiului social un aspect frumos şi ordonat.

Înainte de a intra în acest complex, preasfinţitul Vasile mi-a spus:

- Deviza aici este: „Liturghie după liturghie". Este foarte importantă Liturghia în Biserică, nu poate fi înlocuită de nicio slujbă, dar nu trebuie neglijată nici liturghia filantropică, adică slujirea omului în suferinţă şi în lipsuri. „Nu trebuie să lucrăm pentru o hrană pieritoare, ci pentru o hrană veşnică. Această hrană este a face voia lui Dumnezeu. Voinţa Tatălui ceresc este de a-i hrăni pe cei flămânzi, a da apă celor însetaţi, a îmbrăca pe cei goi".

- Ce importantă este deci slujirea aproapelui!, am spus cu uimire.

La intrarea în Complexul social, un monah de la poartă l-a salutat cuviincios pe arhiepiscopul Vasile şi a făcut o scurtă

plecăciune şi către mine. Apoi arhiepiscopul a trecut pe la toate instituţiile sociale, ca să i le arate Pelerinului: toate în Biserică, cu Biserica şi prin Biserică.

Spitalul îl vizitase înainte de vecernie, iar acum a mers la casa cu bolnavii de lepră, care era o anexă a spitalului creştin. Aici doi monahi infirmieri, care nu se temeau de boală, şi-au asumat această ascultare de a avea grijă de aceşti oameni în suferinţă, mulţi dintre ei mutilaţi pe toată viaţa, deoarece nu mai aveau, din cauza bolii, urechi, nas, degete şi arătau ca nişte cadavre vii.

De leproşi fugea toată lumea, deoarece era o boală contagioasă. Doar arhiepiscopul Vasile îi lua în braţe şi-i săruta pe frunte, fără a-i fi frică de contaminare. Sfinţenia vieţii îţi dă imunitate totală.

Marele Vasile i-a făcut cunoştinţă Pelerinului cu cei doi monahi curajoşi, care aveau grijă de leproşi cu multă dragoste. Erau patru camere pline cu astfel de bolnavi. A trecut arhiepiscopul prin toate camerele şi i-a binecuvântat pe toţi.

Apoi ierarhul Vasile mi s-a adresat:

- Şi aceşti oameni se mântuiesc prin suferinţa lor. Le admir credinţa, răbdarea, ca şi la dreptul Iov din Vechiul Testament, bolnav şi el de lepră.

În al doilea corp de clădire era un azil mare pentru persoane vârstnice. Unele persoane abia mai mergeau cu bastonul. A trecut arhiepiscopul pe la toate saloanele şi le-a binecuvântat pe călugăriţele care se osteneau aici; acelaşi lucru l-a făcut şi cu bătrânii. Apoi mi-a spus:

- Bătrâneţea este o haină grea. Pentru cel credincios, bătrâneţea este un dar al lui Dumnezeu.

În spatele acestui mare azil se afla o clădire mică, destinată călătorilor aflaţi în trecere prin Cezareea Capadociei. Erau câţiva oaspeţi aici, care veneau din Constantinopol şi mergeau spre Galatia. Arhiepiscopul i-a binecuvântat pe toţi, spunându-le: **„Înger păzitor să aveţi”.**

O clădire frumoasă din piatră sculptată era destinată celor orfani: fie fără un părinte, fie, cum erau cei mai mulţi copii, fără niciun părinte. Familiile lor suferiseră de pe urma marelui cutremur sau din pricina atacurilor barbarilor arabi, care se năpustiseră asupra lor, sau muriseră de boli incurabile.

Pe toţi aceşti copii orfani, arhiepiscopul i-a strâns grămăjoară şi i-a dat în grija unor măicuţe sufletiste. Atunci când l-au văzut pe arhiepiscopul Vasile, ei au sărit cu toţii în braţele lui, crezând că este tatăl lor, venit din ceruri.

Mă uitam cu ochii în lacrimi la acest tablou viu al dragostei umane, dintre un tată fericit, înconjurat cu bucurie de zeci de copii voioşi.

- Pelerinule, **Iisus a zis aşa: „Raiul este al copiilor”. „Dacă nu vom fi copii la suflet, fără ură între noi, nu vom putea intra în Împărăţia lui Dumnezeu”.**

De acolo am plecat să vizităm o Şcoală pentru tineri, dornici să înveţe o meserie sau să studieze câteva clase primare.

- „Şcoala vieţii” este cea mai importantă, Pelerinule. Aici ei se formează pentru viaţă: să fie buni cetăţeni, dar şi devotaţi creştini pentru Biserică.

Toţi copiii, împreună cu dascălii lor, au fost binecuvântaţi. În tinereţe, arhiepiscopul Vasile fusese profesor de retorică, şi de aceea se bucura mereu când intra în această şcoală. El a unit

Şcoala cu Biserica.

- Pelerinule, **Şcoală fără Biserică nu se poate, dar nici Biserica nu poate exista fără Şcoală.**

Pentru mine această trecere în revistă a tuturor instituţiilor sociale iniţiate şi organizate de inimosul arhiepiscop Vasile, mitropolit al Capadociei şi exarh al tuturor ţinuturilor până la Pont, a fost ceva incredibil. Pentru prima dată în viaţă am vizitat un astfel de complex social. Deşi călătorisem mult în lume, nu întâlnisem până atunci o astfel de Biserică vie, lucrătoare în slujba lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Dacă acest proiect bisericesc s-ar fi extins în toate ţările, ar fi fost cu adevărat o lume a lui Dumnezeu. În doar două ore, arhiepiscopul Vasile reuşise să-mi dea cea mai frumoasă şi convingătoare lecţie de filantropie creştină.

De acolo am plecat împreună spre trapeză, să luăm o mică gustare, precum şi tratamentul pentru prânz; apoi arhiepiscopul Vasile, deşi bolnav de ficat, s-a retras pentru câteva ore într-o chilie, ca să lucreze la finalizarea cărţii **„Contra lui Eunomie". Trebuia să prezinte lucrarea la un sinod local convocat de el, pentru a combate această erezie a lui Eunomie, care se extinsese foarte repede în provincia Capadocia şi în toată zona Pontului, până la Marea Neagră şi Marea Egee.**

La miezul nopţii, clopotele mănăstirii ne chemau pe toţi la miezonoptică, slujbă de la care rar a lipsit arhiepiscopul Vasile. Avea mare evlavie la aceste rugăciuni de noapte.

Părintele Sansalas îmbracă schima monahală

La acea oră târzie, în chilia sa aştepta nerăbdător **părintele Sansalas,** pregătit şi el pentru a lua parte la slujba miezonopticii.

- Părinte Sansalas, ce bucurie să ne întâlnim! Am înţeles că ai fost tare obosit astăzi şi că ai unele probleme de sănătate.

- Aşa este, Preasfinţite, am şi o vârstă înaintată, dar şi o boală pe care caut să o duc pe picioarele mele. Am venit să vă spun ce mă apasă: în ultima vreme mi-am propus să rezolv două lucruri.

Primul, **să îl însoţesc pe Sfântul Sava în Capadocia,** să-i aduc aici moaştele sale sfinte, lucru pe care l-am făcut, cu ajutorul bunului Dumnezeu şi prin bunăvoinţa guvernatorului Junius Soranus. În acest pelerinaj ne-am bucurat de arhiereasca binecuvântare pe care ne-aţi dat-o de la început. **Lucrurile măreţe în viaţă, precum şi cele mici, obişnuite, de zi cu zi, trebuie făcute toate cu binecuvântare.**

Al doilea lucru la care mă gândesc profund în ultima vreme este **îmbrăcarea cinului monahal. De tânăr am trăit ca un călugăr, dar n-am îmbrăcat schima monahală.** Am slujit ca preot în lume, alături de credincioşi, dar **inima mea de preot văduv a fost mereu la mănăstire.**

- Părinte Sansalas, chiar mâine dimineaţă, după Sfânta Liturghie, îţi pot îndeplini această dorinţă de a deveni călugăr la noi în eparhie.

- Ce bucurie mare mi-aţi făcut, Preasfinţite! Este o cinste deosebită pentru mine călugăria, pe care o socot tot o minune făcută prin rugăciunile Sfântului Mucenic Sava de la Museos, ucenicul meu drag şi bun.

- Părinte Sansalas, **monahul este un înger luminos în devenire. Deşi el poartă haine negre, sufletul lui trebuie să fie mereu alb. Culoarea sufletului se vede pe faţa monahului. Dacă el are bucurie interioară, acea stare se manifestă în ex-**

terior prin zâmbet. Orice zâmbet este un ecou al paradisului.

Monahul nu trebuie să fie posac, posomorât, trist, abătut. **El trebuie să fie ca un erou, care s-a învins pe sine, care a biruit patimile.** Monahul duce mereu o luptă mare cu sine, cu eul său. Călugărul renunţă la orice plăcere lumească, pentru a câştiga dulceaţa raiului. Ferice de tine, că ţi-a dat Dumnezeu gândul cel bun, să devii monah chiar aici, în Capadocia, şi să rămâi ca un ieromonah la căpătâiul raclei Sfântului Mucenic Sava!

Mai mare bucurie sfântă pentru el şi pentru tine, precum şi pentru noi, nu există. Are dreptate psalmistul David, care zice: **„Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul Dumnezeu, să ne bucurăm într-însa cu toţii".**

Îţi dăm toată binecuvântarea arhierească de a urca pe această scară a monahismului, care se termină **în ceruri. Acolo toţi vor trăi ca monahii, asemenea îngerilor.**

- Blagosloviţi şi mă iertaţi, Preasfinţite părinte arhiepiscop, m-aţi bucurat enorm pe mine, precum şi pe Pelerin, care este foarte încântat de tot ce a văzut şi a auzit de la Înaltpreasfinţia Voastră.

A doua zi, după terminarea Sfintei Liturghii, a avut loc călugăria părintelui Sansalas în biserica cea mare. **Călugăria în sine este ca o nuntă. Mirele este călugărul, iar mireasa este mănăstirea unde te călugăreşti. Călugăria se face odată pentru totdeauna. Ea nu se repetă. Călugăria înseamnă un nou mod de viaţă, un început de drum fără de întoarcere. El este unic, ca o scară ce urcă încet până la ceruri, treaptă cu treaptă. Monahul nu este singur niciodată, el nu uită că „Cu noi este Dumnezeu".** El o are tot timpul pe Maica Domnului, iar toţi sfinţii îi sar în ajutor.

La călugărie, arhiepiscopul Vasile i-a spus părintelui Sansalas aşa: **„Dumnezeu te va primi, îngerii te vor aplauda, toţi oamenii, câţi sunt de la începutul lumii, te vor ferici, slava veşnică, cununa dreptăţii şi împărăţia veşnică ţi se vor da pentru totdeauna”.**

Toţi monahii din mănăstire au venit să-l felicite pe părintele Sansalas, care plângea cu lacrimi de bucurie, îmbrăcat în toate odăjdiile monahale. Ultimul care a trecut prin faţa părintelui Sansalas am fost eu. În timpul călugăriei, am plâns, aducându-mi aminte de frumoasele clipe când am fost şi eu călugărit, momente care nu se pot uita. **„Amintirile sunt clopote de cristal, ce bat la poarta uitării”.**

A doua zi după călugăria sa, părintele Sansalas, împreună cu mine, am cerut blagoslovenie de la arhiepiscopul Vasile, să vizităm mănăstirile din Cezareea.

Prima mănăstire vizitată a fost „Sfânta Ana”, care se mai numeşte şi Reghidion. Aici a trăit **Sfânta Muceniţă Anisia**, pe timpul împăratului Maximian. Deoarece nu a vrut să aducă jertfe zeilor păgâni din templu, ea a fost omorâtă de un soldat păgân.

Arhiepiscopul Vasile a introdus în toate mănăstirile un nou mod de viaţă monahală, comunitară: viaţa în obşte. El nu a recomandat deloc în mănăstire viaţa eremitică, deoarece mereu există riscul ca cel izolat să trăiască singur ca monah şi să creadă că este un monah desăvârşit, că poate ajunge chiar sfânt.

Stareţul mănăstirii coordonează totul. Toţi monahii trebuie să facă ascultare deplină faţă de el.

Arhiepiscopul Vasile a întocmit pentru mănăstiri nişte **Reguli**

mici şi Reguli mari, care reglementează toată viaţa monahală într-o mănăstire: munca, rugăciunea în chilie, la biserică şi toate tipurile de ascultări.

Spre deosebire de mesalieni, arhiepiscopul Vasile considera munca absolut necesară, ba, mai mult, în gândirea lui şi rugăciunea poate fi asociată cu munca, în cazul când nu se poate altfel.

Marele ierarh a introdus ca pravilă continuă **Rugăciunea lui Iisus, rostită permanent: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!".**

Arhiepiscopul Vasile a introdus în toate mănăstirile din eparhia sa următoarele principii de bază ale monahismului ortodox:

1. **Principiul iubirii de Dumnezeu şi de aproapele.** În mănăstire, totul să se facă din dragoste faţă de Dumnezeu şi faţă de vieţuitorii mănăstirii.

2. **Principiul renunţării la bunuri personale sau sărăcia de bunăvoie.** Să nu se abuzeze de nimic, monahul să fie cât mai natural, cât mai simplu.

3. **Principiul fecioriei sau al castităţii.** Monahul să trăiască în mănăstire singur, fără relaţii sexuale, să se păstreze curat trupeşte toată viaţa în mănăstire.

4. **Principiul trăirii în singurătate la chilie.** În mănăstire nu este deloc indicat ca două persoane să stea într-o chilie, pentru a se evita în felul acesta orice gând sau poftă trupească.

5. **Principiul trăirii în viaţă de obşte la mănăstire.** Toţi la biserică, toţi la masă împreună şi toţi la muncă în mănăstire, fiecare după puterea şi ascultarea pe care o are de la stareţ.

6. **Principiul ascultării necondiţionate de stareţ; în**

mănăstire este ca la armată: o singură comandă. Ordinul în armată nu se comentează; la fel în mănăstire, ascultarea faţă de stareţ se înfăptuieşte fără de cârtire. Unul din voturile monahale este ascultarea de stareţ.

7. **Principiul cercetării zilnice a Sfintei Scripturi.** Să se îmbine rugăciunea cu munca. Monahul trebuie să cunoască foarte bine Sfânta Scriptură, cu ajutorul căreia ne apărăm dreapta credinţă faţă de atacurile ereticilor care se folosesc tot de Sfânta Scriptură.

8. **Obligativitatea împărtăşirii cât mai dese în mănăstire.** Orice monah să fie mereu pregătit sufleteşte şi trupeşte pentru a se împărtăşi la Sfânta Liturghie, de la care nu are voie să lipsească. Sunt scutiţi doar cei care au ascultări importante în acest interval de timp.

Toate aceste reguli monahale erau aplicate cu multă stricteţe în mănăstire. **Acest mod de vieţuire monahală a ridicat nivelul trăirii duhovniceşti.** În toate mănăstirile a crescut numărul de vieţuitori. **Cei care doreau să se călugărească trebuiau să treacă prin încercări, probe, prin care era necesar să dovedească că vor să devină cu adevărat monahi într-o mănăstire. Se interzicea plimbatul dintr-o mănăstire în alta. Mănăstirea de metanie, adică de călugărie este cea mai importantă pentru călugăr.**

La mănăstire mergi când vrei, din dragoste, cu plăcere, de bunăvoie, pentru toată viaţa.

După călugărie este interzisă căsătoria. Pe cei care doreau să intre în viaţa monahală, arhiepiscopul Vasile îi lăsa ca novici, în prima treaptă de fraţi sau surori, timp de foarte mulţi ani, şi

după aceea urma călugărirea propriu-zisă a candidaţilor.

Novicii, adică începătorii în călugărie primeau ascultarea de a tace, a nu comenta nimic. Trebuiau să meargă la biserică la slujbe şi să lucreze în trapeza mănăstirii, adică în sala de mese şi la bucătărie. **Toţi novicii erau în grija unor călugări îmbunătăţiţi, care se ocupau de instrucţia lor duhovnicească.**

Acele persoane care nu rezistau în perioada de noviciat la ascultările mănăstirii trebuiau să părăsească mănăstirea şi să plece în lume.

Părintele Sansalas şi cu mine am fost tare uimiţi de numărul mare de mănăstiri şi schituri monahale, pe care le-am vizitat în toată Capadocia. Ele erau pline de vieţuitori şi domneau ordinea şi trăirea intensă în duhul Evangheliei lui Hristos.

O călătorie de 40 de zile prin Capadocia

Împreună cu părintele Sansalas am călătorit mult, timp de 40 de zile, în Capadocia, pentru a lua cunoştinţă despre viaţa religioasă a creştinilor din această zonă geografică a Asiei Mici. Am cunoscut monahi şi călugăriţe cu o viaţă foarte îmbunătăţită. La unele mănăstiri şi biserici am descoperit moaşte ale unor mari sfinţi care s-au ridicat la Dumnezeu din pământul Capadociei.

Împreună am reuşit să-i cunoaştem în mare parte familia numeroasă a arhiepiscopului Vasile, pe cei zece fraţi şi surori. Pe Petru, fratele arhiepiscopului Vasile, care între timp ajunsese episcop în Sevasta, în anul 380, l-am întâlnit într-o mănăstire situată lângă râul Iris. Este tare pornit împotriva arie-

nilor. Are mare râvnă pentru Ortodoxie.

Aici l-am întâlnit şi pe Grigorie, fratele cel mai mic al arhiepiscopului Vasile, aflat şi el în vizită. Este episcop din anul 371 în localitatea Nyssa, unde s-a făcut foarte cunoscut prin cultura sa vastă. La început a fost căsătorit cu **Teosevia, o femeie foarte credincioasă, care a trecut la Domnul. A fost ridicat la rangul de exarh bisericesc peste toate ţinuturile din Pont, Palestina şi Arabia.** A fost o mare plăcere, de ambele părţi, că ne-am cunoscut. Arhiepiscopul Grigorie de Nyssa a aflat multe date despre Biserica Goţiei de la părintele Sansalas, care i-a povestit şi despre martiriul Sfântului Mucenic Sava în apa râului Museos, chinuit până la moarte de către goţii păgâni.

De la arhiepiscopul Grigorie de Nyssa am aflat câte ceva despre părinţii lor, care i-au crescut cu frică de Dumnezeu. Am aflat astfel că **pe tatăl lor l-a chemat tot Vasile, a fost un om foarte înstărit. Era profesor. Pe mama lor o chema Emilia şi era o femeie foarte credincioasă. Bunica lor s-a numit Macrina, era bunica din partea tatălui, de care se vorbea foarte frumos. Trecuseră de mult la Domnul, dar vieţile lor erau ca nişte icoane de pus pe perete.**

De la mănăstirea Iris, împreună cu părintele Sansalas am plecat mai departe în pustiu la o peşteră unde locuia **cel mai mic frate al arhiepiscopului Vasile din Cezareea Capadociei, pe nume Navcratie.** Am fost impresionaţi de chipul frumos al acestui frate înzestrat cu multe daruri de la Dumnezeu. **Povestea lui seamănă cu cea a lui Iosif din Biblie, care şi el avusese mai mulţi fraţi.**

Acest frate, Navcratie, ne-a povestit despre **sora lor cea mai**

mare, Macrina, care le-a fost ca şi o mamă. Am aflat că ea a renunţat la căsătorie pentru a se dărui total creşterii fraţilor şi surorilor ei mai mici. Atunci când vorbea despre ea, ochii lui Navcratie erau înlăcrimaţi.

De aici, am plecat la o mănăstire numită Oziz. Aici l-am descoperit pe ierarhul Amfilohie al Iconiei, care în tinereţe a fost un judecător foarte bun, înţelept, apreciat de toată lumea pentru dreptatea pe care o făcea celor asupriţi pe nedrept. Am discutat mult despre folosul citirii Sfintei Scripturi, care este de fapt scrisoarea lui Dumnezeu trimisă nouă, oamenilor, pentru a o citi zilnic.

De la episcopul Amfilohie am aflat că în Iconia trăia o călugăriţă pe nume Gorgonia, sora mai mare a Sfântului Grigorie Teologul. Deşi era căsătorită şi avea trei copii, în ultima parte a vieţii ei trăia ca o monahie. De la arhiepiscopul Vasile al Cezareei Capadociei învăţase ea filantropia creştină. Înţelesese cuvintele Sfântului Apostol Iacob: **„Credinţa fără fapte este moartă" (Iacob 2, 26).**

La întoarcere spre Cezareea Capadociei, ne-am întâlnit cu **un cuvios părinte, pe nume Zenon, care în tinereţe a fost ostaş în armată.** S-a retras apoi într-o chilie, la marginea cetăţii. Nu avea nici sfeşnic, nici ladă, nici masă, nici aşternut. Stătea pe o grămăjoară de fân, pus peste o lespede mare de piatră. Drept haină, avea o rasă veche; hrana lui era o pâine care îi ajungea două zile, iar apa o aducea de la un izvor.

De la el, am învăţat tainele Rugăciunii lui Iisus şi folosul ei duhovnicesc în alungarea tristeţii şi a duhurilor rele din preajmă.

În drumul nostru misionar, pe unde am trecut, ne-am plecat genunchii la multe moaşte de sfinţi, cerând ajutor de la bunul Dumnezeu.

La poalele muntelui Taurus, de unde începe Capadocia, într-o biserică, am găsit **moaştele Cuviosului Ioan, a cărui pomenire în calendarul bisericesc se face pe 30 martie. A trăit pe timpul împăratului Diocleţian. De la stareţul mănăstirii au aflat istoria acestui sfânt, care de la vârsta de 13 ani s-a retras în deşert.** Aici s-a întâlnit cu **un pustnic egiptean, pe nume Farmutie,** care a venit să înveţe regulile monahale care se practicau în mănăstirile din Capadocia.

Tânărul Ioan, spre mirarea acelui pustnic, s-a coborât într-o grotă adâncă, unde a stat 40 de zile în post negru. Pustnicul, trimis de înger, a venit la acea grotă, să-i aducă hrană fratelui Ioan, pe care l-a învăţat cum să se roage pentru a scăpa de cursele diavolului, ce voia să-l aducă din nou în lume.

La un an, diavolul a venit la cuviosul Ioan, având chipul unei rude apropiate, care i-a spus că mama lui era pe moarte. Dumnezeu l-a înzestrat pe acest tânăr cu darul discernerii, al deosebirii adevărului de minciună. **Avea darul vederii înainte, care este o harismă a Duhului Sfânt.** L-a ruşinat pe diavol, spunându-i că vine cu înşelăciune la el, a făcut semnul Sfintei Cruci şi îndată diavolul a dispărut, iar de atunci nu a mai avut Ioan aceste ispite de a pleca din nou în lume.

Înainte de a muri cuviosul Ioan, a venit la el un sihastru pe nume Crisios din Licaonia, trimis de Dumnezeu ca să-l împărtăşească, şi apoi să-l înmormânteze. Pe locul unde a fost îngropat, Dumnezeu a făcut să crească un copac. Mulţi pelerini

treceau pe acolo, deoarece moaştele lui erau făcătoare de minuni. De aceea, tare mult m-am bucurat cu părintele Sansalas.

Aproape de Cezareea Capadociei, într-o biserică retrasă pe o stâncă, am descoperit moaştele Sfântului Mucenic Evpsihie, a cărui pomenire de face pe 9 aprilie.

De la ghidul mănăstirii am aflat că era din cetatea Cezareea Capadociei, **dintr-o familie bogată. Tatăl lui avea dregătoria de patrician. În timpul nunţii sale cu o creştină evlavioasă, a observat, la un moment dat, multă lume care trecea prin faţa lor, către un templu unde era la mare cinste zeul Tihis, al cărui nume înseamnă „noroc". A aflat apoi că se apropie împăratul Iulian Apostatul şi că toată lumea trebuia să aducă jertfe zeului Tihis.**

Mirele Evpsihie s-a umplut de mânie, a stricat statuia zeului şi le-a spus tuturor c**ă închinarea la idol este o mare rătăcire şi că toate jocurile de noroc sunt de la diavol.**

La porunca împăratului el **a fost prins, apoi chinuit, până ce şi-a dat obştescul sfârşit, prin tăierea capului. În loc să curgă sânge, din trupul lui a curs lapte şi apă.**

Apoi trupul lui a fost luat cu multă evlavie şi aşezat într-o raclă. Când am auzit aceste cuvinte **ne-am închinat lui Dumnezeu şi am sărutat încă o dată moaştele sfântului Evpsihie.**

La întoarcerea la reşedinţa episcopală din Cezareea Capadociei, ne-am închinat la racla cu moaştele Sfintei muceniţe Iulita, care este pomenită pe 30 iulie. Arhiepiscopul Vasile avea mare evlavie la ea, deoarece devenise martiră pe vremea prigoanelor. Nu voise a se lepăda de Hristos. Fusese aruncată în foc, murise, dar trupul îi rămăsese întreg.

Rudele îl puseseră într-o raclă şi de atunci ele s-au păstrat întregi. **Aceasta era o mare minune, pe care Dumnezeu a făcut-o cu sfinţii Săi.**

După acest frumos pelerinaj, ne-am retras la reşedinţa episcopală din Cezareea Capadociei, fiecare în chilia lui.

„Mare eşti, Doamne, şi minunat eşti Tu întru sfinţii Tăi!"

Pe zi ce trecea, puterile fizice ale părintelui Sansalas slăbeau; ca o lumânare care arde, el a început să se stingă. După ce a luat parte, într-o zi, la Sfânta Liturghie, s-a împărtăşit cu multă evlavie. Era tare vesel. Apoi seara, la vecernie, abia a reuşit să ajungă în biserică, pentru a-şi lua rămas-bun de la ucenicul lui drag, dascălul lui de o viaţă, Sava. A îngenuncheat lângă raclă, iar din ochii lui izvorau lacrimi.

În minte îi veneau tot felul de amintiri ale momentelor trăite împreună în biserica satului de pe malul râului Museos. Admirase la Sfântul Mucenic Sava în primul rând credinţa curată în Dumnezeu, dragostea lui faţă de Biserică şi ascultarea de care Sfântul a dat mereu dovadă.

Apoi s-a ridicat, a îmbrăţişat cu amândouă mâinile racla sfântului, a zis în taină rugăciunea: „Acum slobozeşte pe robul Tău în pace…" şi a plecat la chilia lui. În noaptea aceea, Sfântul Sava l-a chemat pe duhovnicul său Sansalas în lumea de dincolo, pentru a fi împreună în veşnicie cu Mântuitorul Hristos, care este minunat întru sfinţii Săi.

Ce frumos este în rai! Acolo este numai lumină şi bucurie. Este atâta frumuseţe, pe care nimeni dintre pământeni n-a văzut-o vreodată. În a doua Epistolă către Corinteni, la capitolul 12, Sfântul Apostol Pavel face o frumoasă descriere a lumii

de dincolo: **„Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani – fie în trup, nu ştiu, fie în afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie – a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer. Şi-l ştiu pe un astfel de om – fie în trup, fie în afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie -, că a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască" (versetele 1-4).**

Sansalas avea candela aprinsă la căpătâi. Icoana lui Iisus se afla deasupra capului părintelui. Acolo i-a rămas privirea aţintită.

Ucenicul care stătea lângă el a mers repede la arhiepiscopul Vasile, să-l anunţe că Sansalas a plecat la lumea de dincolo, după ucenicul lui, Sava. Ultimele cuvinte ale părintelui Sansalas au fost: **„Mare eşti, Doamne, şi minunat eşti Tu întru sfinţii Tăi!".**

Arhiepiscopul Vasile a venit cu cei doi diaconi, i-au făcut părintelui un trisaghion, care s-a încheiat cu cântarea: „Hristos a înviat".

A doua zi, dis-de-dimineaţă, l-au pus pe o masă lungă în biserică, aproape de racla Sfântului Mucenic Sava. Aveai impresia că se ţineau de mână. **Câtă bucurie pe ei! Au scăpat de grijile acestei lumi pământeşti. De acum nu vor mai cânta heruvicul: „Acum toată grija cea lumească să o lepădăm…". Cântarea lor preferată va fi Axionul: „Ceea ce eşti mai cinstită decât Heruvimii şi mai preamărită decât Serafimii…".**

Vor cânta în rai cu voce tare: **„Cu noi este Dumnezeu…"** şi multe alte cântări din **repertoriul îngerilor.**

Părintele Sansalas a fost înmormântat afară, lângă zidul bisericii mari, în partea altarului, pentru a fi cât mai aproape de Sfântul Mucenic Sava, pe care l-a iubit şi l-a respectat mult toată

viaţa.

Am lăcrimat la gândul că va trebui să mă întorc singur în Dacia. Cei doi mireni, Dionisie şi Nicolae, se călugăriseră deja într-o mănăstire departe de cetatea Cezareea, aproape de Urgum, unde chiliile monahilor erau săpate în piatră vulcanică.

Mi-am luat rămas bun de la Sfântul Sava şi de la părintele Sansalas şi cu **„Doamne, ajută”** am plecat spre Dacia, la Bozioru, la mănăstirea mea.

Mare este Dumnezeu!